

БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО КОНСПЕКТИ УРОКІВ

7
клас

До підручника Л.Г. Кондратової

БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ

Людмила Кондратова

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Конспекти уроків

7 клас

Посібник для вчителя

До підручника Л.Г. Кондратової

НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН
ТЕРНОПІЛЬ

УДК 371.32 : 78

ББК 74.268.53

К 55

БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ

Людмила Кондратова

Рецензенти:

В.М. Бовсунівський — кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри методики викладання навчальних дисциплін

Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Н.П. Мілюкова — вчитель музичного мистецтва
ЗОШ №1 м. Мелітополя Запорізької області

Серію «Бібліотека вчителя» засновано 2007 р.

Кондратова Л.Г.

К 55 Музичне мистецтво : конспекти уроків : 7 кл. : до підр. Л.Г. Кондратової / Л.Г. Кондратова. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2015. — 176 с. (Серія «Бібліотека вчителя»).

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)

ISBN 978-966-10-4184-3

У посібнику вміщено розробки уроків з музичного мистецтва для 7 класу, зміст яких відповідає новій навчальній програмі Міністерства освіти і науки України для загальноосвітніх навчальних закладів і підручнику «Музичне мистецтво. 7 клас» (автор Кондратова Л.Г.).

Поданий матеріал містить методичні рекомендації, календарно-тематичні та поурочні плани, додаток із текстом пісенного репертуару та музичний словничок.

Для вчителів музики, студентів музично-педагогічних факультетів, викладачів.

УДК 371.32 : 78

ББК 74.268.53

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)

ISBN 978-966-10-4184-3

НАВЧАЛЬНА КНИГА
ТЕРНОПІЛЬ

© Кондратова Л.Г., 2015

© Навчальна книга — Богдан, 2015

Вступ

Методичний посібник розраховано для вчителів музичного мистецтва, що викладають предмет у 7 класі загальноосвітньої школи. До змісту посібника входять: методичні рекомендації, календарно-тематичні та поурочні плани, а також додатки з текстом пісенного репертуару, музичний словничок.

Даний методичний посібник розроблено відповідно до вимог нової програми «Музичне мистецтво» для 5-7 класів загальноосвітніх навчальних закладів (автори: Масол Л.М., Коваленко О.Я., Сотська Г.І., Кузьменко Г.В., Марчук Ж.С., Константинова О.В., Паньків Л.І., Гринчук І.П., Новікова Н.В., Овіннікова Н.І., 2012 р.) та вимог Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

Завданнями освітньої галузі «Мистецтво» є:

- оволодіння системою вмінь і навичок у галузі мистецтва, формування світогляду, креативних і комунікативних якостей;
- формування вмінь і навичок аналізувати, інтерпретувати та оцінювати твори мистецтва, виявляти їх національну своєрідність;
- збагачення духовного світу учнів у результаті вивчення творів мистецтва;
- формування ціннісного ставлення до дійсності і творів мистецтва, розвиток емоційно-почуттєвої сфери учнів;
- виховання здатності до художньої самореалізації, культурного самовираження, задоволення потреби в мистецькій самоосвіті.

Зміст освітньої галузі передбачає цілісний художньо-естетичний розвиток особистості учня шляхом опанування різних видів мистецтва і координації знань, умінь та уявлень, набуття яких необхідне для формування у свідомості учнів полікультурного і поліхудожнього образу світу.

Змістовими лініями освітньої галузі є *музична, образотворча, культурологічна*.

В основній школі зміст освітньої галузі спрямований на розширення у процесі опанування творів мистецтва і художньо-практичної діяльності, набутих у початковій школі ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей.

ВИТЯГ ІЗ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ І ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ «МИСТЕЦТВО»

ОСНОВНА ШКОЛА

МУЗИЧНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

ЗМІСТ ОСВІТИ	ДЕРЖАВНІ ВИМОГИ ДО РІВНЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ
Особистісне художньо-естетичне сприймання музики українських і зарубіжних композиторів у широкому діапазоні її видів, жанрів і форм (хорової, симфонічної, вокальної, інструментальної тощо). Аналіз та інтерпретація інтонаційно-образного змісту музичних творів. Зв'язок музики з іншими видами мистецтва. Особливості музичної мови. Практичне засвоєння основних музичних понять і термінів. Розвиток дитячого голосу, виконання народних і професійних (класичних та сучасних) пісень. Вивчення українського фольклору (автентичного та стилізованого). Елементи гри на музичних інструментах: народних, сучасних (електронних). Імпровізація (вокальна, інструментальна)	Знати основні риси творчості відомих композиторів минулого і сучасності, характерні ознаки народної музичної творчості, виявляти власне естетичне ставлення до неї, оцінювати та інтерпретувати зміст музичних творів, розуміти значення музики в житті людини та суспільства, уміти аналізувати музичні твори, простежувати та усвідомлювати розвиток музичного образу, застосовуючи відповідну термінологію, вокально-хорові навички під час виразного виконання народних і професійних пісень, елементарні навички гри на музичних інструментах та імпровізації у процесі творчого самовираження, виявляти естетичне ставлення до музичного мистецтва, виражати власні оцінні судження у процесі комунікації.

ВИТЯГ З ПРОГРАМИ «МИСТЕЦТВО»

7 КЛАС

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мистецтво – особлива форма відображення дійсності, естетичний художній феномен, який передає красу навколишнього світу, внутрішнього світу людини через осмислення фундаментальних категорій «краса», «гармонія», «ритм», «пропорційність», «довершеність». Особливості опанування мистецтва в школі пов'язані з його багатограним впливом на свідомість і підсвідомість людини, її емоційно-почуттєву сферу, художньо-образне мислення і творчі здібності. Мистецтво сприяє художньо-естетичному розвитку людини та стимулює готовність особистості брати участь у різних формах культурного життя суспільства.

Визначення мети навчання мистецтва в основній школі зумовлене *основними функціями* мистецтва: естетичною, навчально-пізнавальною, духовно-виховною, комунікативною, емоційно-терапевтичною.

Програма розроблена відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Вона ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного, діяльнісного та інтегративного підходів.

Особистісно зорієнтований підхід забезпечує розвиток в учнів індивідуальних художніх здібностей (музичних, образотворчих та ін.), творчого потенціалу.

Компетентнісний підхід сприяє формуванню ключових предметних і міжпредметних компетентностей, насамперед загальнокультурних і художньо-естетичних.

Діяльнісний підхід спрямований на розвиток художніх умінь і здатності застосовувати їх у навчальній та соціокультурній практиці.

Інтегративний підхід виражається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтва в межах освітньої галузі та пошуку міжпредметних зв'язків з предметами інших освітніх галузей, інтеграції шкільного навчання мистецтв із соціокультурним середовищем.

Метою навчання мистецтв в основній школі є особистісний художньо-естетичний розвиток учнів, виховання у них ціннісно-світоглядних орієнтацій у сфері мистецтва, розвиток комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей і способів художньої діяльності, формування потреби в художньо-творчому самовираженні та естетичному самовдосконаленні.

Мета досягається шляхом реалізації наступних завдань:

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів і потреб, естетичних ідеалів;
- формування системи художніх знань і вмінь, яка відображає видову специфіку і взаємодію мистецтва;
- розвиток сприймання, розуміння, інтерпретації й оцінювання творів мистецтва та художніх явищ;
- стимулювання діалогу, спілкування учнів у царині мистецтва;
- розвиток художніх здібностей, критичного мислення;
- стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження;
- формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі у соціокультурному житті.

Навчання мистецтва ґрунтується на **принципах**:

- наступності між початковою, основною і старшою школою;
- поєднання загальнолюдського, національного та етнокраєзнавчого аспектів змісту освіти;
- інтегративності, спрямованості на поліхудожнього виховання учнів;
- креативності (пріоритет творчої самореалізації);
- варіативності змісту, методів, технологій;
- діалогічності;
- полікультурності й толерантності.

ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРИ ПРОГРАМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Структура програми «Мистецтво» зумовлена логікою побудови всього курсу, яка забезпечує цілісність змісту мистецької освіти в основній школі. Логічна послідовність тем за роками навчання (однакова як для автономного викладання музичного та образотворчого мистецтва, так і для інтегрованого курсу) охоплює такі ключові естетичні категорії: **види, жанри, стилі мистецтва**. Спільна тематика року розподіляється на окремі теми варіативно, адже змістове наповнення конкретизується відповідно до специфіки кожного з блоків програми: предметів «Музичне мистецтво» і «Образотворче мистецтво» чи інтегрованого курсу «Мистецтво».

Основні види діяльності учнів на уроках включають художньо-творче самовираження; сприймання, інтерпретацію та оцінювання художніх творів; пізнання мистецтва та засвоєння відповідної мистецької термінології.

У 5-7 класах пріоритетними є різноманітні форми практичної діяльності учнів, під час якої відбувається їхнє самовираження у співі, інструментальному музикуванні, малюванні, ліпленні, конструюванні, театралізації тощо. Учні засвоюють особливості мови різних видів мистецтва (5 кл.), палітру жанрів музичного та образотворчого мистецтва (6 кл.), новітні явища в мистецтві в єдності традицій і новаторства (7 кл.).

ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА ПРОГРАМИ «МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО» 7 КЛАС

35 ГОДИН НА РІК (1 ГОДИНА НА ТИЖДЕНЬ), 3 НИХ 4 ГОДИНИ – РЕЗЕРВНИЙ ЧАС

ТЕМА РОКУ	ТЕМИ СЕМЕСТРІВ
Музика: діалог традицій і новаторства	Музичне мистецтво в нашому житті
	Новаторство в музичному мистецтві

Зміст навчального матеріалу та державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

МИСТЕЦТВО: ДІАЛОГ ТРАДИЦІЙ І НОВАТОРСТВА	
Зміст	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
Музичне мистецтво у нашому житті	<p>Учень (учениця) <i>знає і розуміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • музичну культуру рідного краю; • особливості аранжування народної та академічної музики; • специфіку традиційної та сучасної обробки народної музики; • особливості відображення етнічних мотивів у класичній і сучасній музиці. <p><i>уміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • виразно виконувати пісні, створювати елементарний супровід до них; • порівнювати оригінальні музичні твори та їх аранжування; <p><i>застосовує:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • знання та вміння з аранжування народної музики у власній виконавській творчості.

<p>Новаторство в музичному мистецтві</p>	<p>Учень (учениця) <i>знає і розуміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • особливості сучасних музичних явищ (джаз, рок, поп, шансон, авторська пісня); • відмінності рок-опери та мюзиклу від класичних музично-театральних жанрів; • виражальні засоби електронної музики; <p><i>уміє:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • розрізняти та виконувати вокальні твори сучасних напрямів (джаз, рок, поп, шансон, авторська пісня); • висловлювати емоційно-ціннісне ставлення до творів сучасного музичного мистецтва; • створювати власні музичні композиції з використанням комп'ютерних технологій; <p><i>застосовує:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • знання про сучасні музичні напрями у власній творчій діяльності.
<p>Наприкінці 7-го класу учень (учениця) виявляє здатність:</p> <ul style="list-style-type: none"> • самостійно інтерпретувати музику сучасності, розуміючи взаємозв'язок традицій і новаторства; • виконувати сучасні вокальні твори, зокрема мовою оригіналу, створювати елементарний музичний супровід до них, здійснювати музично-технічне забезпечення шкільних виховних заходів, застосовувати набуті музичні знання і вміння для самореалізації та у соціокультурній діяльності; • розуміти зв'язок музики з предметами інших освітніх галузей та застосовувати міжпредметні компетентності у процесі самореалізації та у соціокультурній діяльності; • висловлювати критичні судження щодо музичних явищ сучасності, виявляти естетичне ставлення до них, аргументовано доводити власну позицію щодо музичних явищ сьогодення у процесі дискусії, брати участь у різних видах індивідуальної і колективної музичної діяльності; • проявляти самостійність у процесі пізнання музичних явищ сучасності, прагнення використовувати інтернет-ресурси, комп'ютерні програми з музичного мистецтва у пошуково-дослідницькій і соціокультурній діяльності. 	

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Багатокомпонентність змісту мистецької освіти зумовлює багатофункціональність оцінювання досягнень учнів у цій галузі, єдність *діагностичної, коригувальної, стимулюючо-мотиваційної, навчальної, виховної, розвивальної, прогностичної функцій*.

Об'єктами перевірки та оцінювання результатів мистецької освіти мають стати основні **компетентності**:

- предметні мистецькі (зокрема інтерпретаційні та діяльно-творчі);
- міжпредметні естетичні (естетичні оцінки й ставлення);
- ключові (загальнокультурні, інформаційно-комунікаційні, соціальні).

Система оцінювання результатів навчання в освітній галузі «Мистецтво» ґрунтується виключно на позитивному ставленні до кожного учня; оцінюється не рівень його недоліків і прорахунків, а рівень особистісних досягнень. Як відомо, значну роль у мистецькій сфері відіграють спеціальні художні здібності (музичний слух, голосові дані, відчуття ритму, кольору, пропорцій, симультанне образне сприймання тощо), які впливають на освітні результати учнів. Тому індивідуальний і диференційований підходи до оцінювання мають надзвичайно важливе значення. Комплексна перевірка та оцінка, яка інтегрує результати різних видів діяльності учнів — інформаційно-пізнавальної, практичної, творчої — дає змогу вчителю об'єктивно, але водночас і гуманно (не пригнічуючи особистість) оцінити тих, хто не має яскраво виражених художніх здібностей, проте характеризується сумлінним ставленням до навчання, активністю, ініціативністю.

До основних видів оцінювання належать: *поточне* (виконує діагностичну, стимулюючу коригуючи і функції), *тематичне* (відповідно до визначених у програмі тем), *підсумкове* (наприкінці навчального року та після завершення курсу). Додатковими засобами стимулювання пізнавальної активності учнів є самооцінка та взаємне оцінювання.

Орієнтовне календарно-тематичне планування уроків музичного мистецтва в 7 класі

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
I семестр. Музичне мистецтво в нашому житті							
1.	Музична культура рідного краю	Поняття «музична культура рідного краю», «музичний образ»	Л. Ревуцький. Симфонія №2 (фінал)	О. Злотник. «Музика рідного дому»	Проект «Музична культура мого краю»	17	
2.	Пісні рідного дому	Поняття «вокальна музична культура рідного краю», «вокальні шедеври рідного краю». Творчість видатних виконавців і композиторів минулого і сучасності різних областей України	<p>Твори на вибір вчителя:</p> <p>Українська народна пісня «Через сад-виноград» у виконанні С. Крушельницької.</p> <p><i>Фрагменти творів (за вибором учителя):</i></p> <p>муз. Г. Татарченка, сл. А. Демиденка. «Україночка» у виконанні О. Білозір;</p> <p>муз. М. Збарацького, сл. Н. Галковської. «Я козачка твоя» у виконанні Р. Кириченко;</p> <p>муз. і сл. Л. Якіма. «Смерека» у виконанні М. Гнатюка;</p> <p>муз. І. Білик, сл. А. Матвійчука. «Країна» у виконанні І. Білик;</p> <p>муз. і сл. О. Пономарьова. «З ранку до ночі» у виконанні О. Пономарьова;</p> <p>муз. Р. Лижичко, сл. О. Ксенюфонта. «Знаю я» у виконанні Руслани</p>	О. Злотник. «Музика рідного дому»	Проект «Естрадні пісні рідного краю»	21	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
3.	Знайомство — аранжування	Поняття «аранжування музики», різновиди аранжування — аранжування академічної та народної музики, сучасне електронне аранжування академічної музики	Твори на вибір вчителя: Л. ван Бетховен. Соната №14, частина №1 та сучасне електронне аранжування сонати; М. Глінка. «Марш Чорномора» із опери «Руслан і Людмила» (фрагмент); Ф. Ліст. Транскрипція «Маршу Чорномора» із опери М. Глінки «Руслан і Людмила» для фортепіано (фрагмент)	В. Івасюк. «Червона рута»	Проект «Музика кохання»	25	
4.	Аранжування академічної музики	Поняття «академічна музика», «аранжування академічної музики». Сучасний естрадно-симфонічний оркестр та його інструменти. Сучасні електронні обробки симфонічної музики. Порівняння оригінальних музичних творів та їх аранжування	В.А. Моцарт. Симфонія №40, I частина (фрагменти 2-ї, 3-ї, 4-ї частин у виконанні симфонічного оркестру м. Фульда (Німеччина); В.А. Моцарт. Симфонія №40, I частина у виконанні естрадно-симфонічного оркестру під керівництвом Поля Морія (Франція); ролик про творчість В.А. Моцарта із фрагментами сучасного фільму «Амадей» М. Формана	В. Івасюк. «Червона рута»	Проект «Хто із великих тобі подзвонив?»	29	
5.	Аранжування народної музики	Поняття «аранжування традиційної інструментальної народної музики». Особливості аранжування народної інструментальної музики	Українська народна пісня-танець шумка у виконанні капели бандуристів; А. Дворжак. «Слов'янські танці» №2 («Українська думка») у виконанні симфонічного оркестру; М. Мусоргський. Голак із опери «Сорочинський ярмарок» (перегляд однойменного фільму М. Екка)	Т. Петриненко. «Україна»	Проект «Друге народження фольклорних творів»	33	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
6.	Вокальні перевтілення. Історія двох вальсів	Поняття «академічне хорове аранжування». Особливості аранжування народної вокальної музики	Твори на вибір вчителя: А. Джойс. Старовинний вальс «Осінній сон» у виконанні духового оркестру, у виконанні арфістки В. Городовської; хорова композиція «Осінній сон» у виконанні хору хлопчиків, у виконанні вокального ансамблю; Й. Брамс. Вальс №15 у виконанні К. Лечнер (фортепіано), в оркестровому виконанні, у виконанні хору (фрагмент); Й. Брамс. Вальс №15 у джазовому аранжуванні	Т. Петриненко. «Україна»	Проект «Моя осіння фантазія»	37	
7.	Інструментальні перевтілення. Електронне аранжування	Різновиди сучасного аранжування. Інструменти в аранжуванні. Стилї сучасного аранжування. Значення ритму та інструментівки в сучасному аранжуванні. Стилїзація в мистецтві	Твори на вибір вчителя: О. Бородін. «Улетай на крильях ветра» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні хору дівчат-полонянок; О. Бородін. «Улетай на крильях ветра» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні О. Козлова (саксофон) та Квартету імені Д. Шостаковича, у виконанні гурту «Оберіг», солістка Н. Морозова (фрагменти); П. Чайковський. Адажіо з балету «Лебедине озеро»; сучасна обробка твору для голосу і синтезатора, джазова стилїзація композиції	О. Зацепін. «Куди зника дитинство»	Проект «Світ моїх музичних захоплень»	40	
8.	Аранжування поліфонічних творів. Урок узагальнення знань	Специфіка аранжування поліфонічної музики. Проміжне узагальнення з теми	Й. С. Бах. Токада і fuga ре-мінор у виконанні Г. Гродберга (орган), у виконанні В. Мей (електроскрипка)	О. Зацепін. «Куди зника дитинство»	Тестові завдання	44	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
9.	Обробка народної пісні	Обробка народної вокальної музики. Збірки народних обробок. Імена видатних українських композиторів, які працювали над обробкою народної пісні. Народна пісня в обробці в опері	Твори на вибір вчителя: Українська народна пісня «Сонце низенько» у виконанні вокального ансамблю; М. Лисенко. Пісня Петра («Сонце низенько») та пісня Наталки з опери «Наталка Полтавка»; українська народна пісня «Сонце низенько» в обробці М. Лисенка у виконанні Олешівського церковного хору (худ. кер. Фицик П.В.) (фрагмент); В. Меньков. Акустик-кавер на арію Петра «Сонце низенько» з опери «Наталка Полтавка» (фрагмент)	Р. Квінта. «Одна калина»	Проект «Мелодії осені»	48	
10.	Традиційна обробка народної інструментальної музики	Народна пісня і танець в інструментальному творі. Особливості обробки народних танців в інструментальних творах	Твори на вибір вчителя: А. Хачатурян. Лезгинка з балету «Гаяне» у виконанні Лондонського симфонічного оркестру (1976 р., диригент А. Хачатурян); М. Глінка. Лезгинка з опери «Руслан і Людмила» у виконанні оркестру (фрагмент); народний танець лезгинка у виконанні оркестру; народний танець лезгинка в сучасній естрадній обробці (фрагмент); вірменська народна пісня у виконанні Дж. Гаспаряна (дудук); В. Мей (скрипка) і Дж. Гаспарян (дудук). Попури на мелодії класичних творів (фрагмент)	Р. Квінта. «Одна калина»	Проект «Інструменти народів світу»	52	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
11.	Фольклор та сучасна стилізація	Сучасна обробка народної музики. Стилї сучасної фольклорної музики. Сучасна фольклорна вокальна та інструментальна музика. Стилїзація. Фольк-опера	Є. Станкович. Фольк-опера «Коли цвіте папороть» (фрагменти); пісня «Ой на Івана, та й на Купала» (стилїзація народного обряду) у виконанні Театру Пісні «Джерела»	Українська народна пісня «Чом ти не прийшов»	Проект «Альбом стилїзацій»	56	
12.	Українська автентична музика	Поняття «автентична музика». Різновиди автентичної музики. Історія розвитку автентичної музики в Україні. Сучасні виконавці автентичної музики. Фольк-рок	Твори на вибір вчителя: Українська народна пісня «Як поїду я в город Полтаву» у виконанні гурту «Божичі» (фрагмент); українська народна пісня «Летїла зозуля через мою хату» у виконанні гурту «Древо» (фрагмент); українські народні пісні «Зїйшов місяць, зїйшов ясний», «Ой, сяду я край віконечка» у виконанні автентичного колективу (фрагменти); гурт «Воплї Відолісова». «Весна прийде»; гурт «Гайдамаки». «Лелеки»	Л. Квінт. «Здрастуй, світ!»	Проект «Фольк-рок»	59	
13.	Етнічна музика	Поняття «етнічна музика», історія її розвитку. Народні інструменти країн світу. Етнічна музика в творах композиторів. Сучасна українська етнічна музика. Українські інструменти	Твори на вибір вчителя: Уривки з творів: арабська, індійська, грецька, іспанська, африканська, японська, австралійська, чукотська етнічна музика; В. Зубицький. Сюїта «Українські танці», I частина; фрагменти української етнічної музики: «Аркан» (цимбали, скрипка, дводенцівка, бубон), «Буковинська полька» (сопілка), віночок закарпатських мелодій (гра на дрімбі), сигнал до полонинського ходу (трембіта і ріг), композиція «Кольорові села» (гра на цимбалах)	Л. Квінт. «Здрастуй, світ!»	Проект «Етнічна музика мого народу»	63	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
14.	Танцювальна етнічна та популярна на музика	Етнічна танцювальна музика. Класифікація танцювальної музики. Латиноамериканські танцювальні композиції	Уривки з творів: жок, краков'як, болеро, фламенко, індійський танець; Ж. Бізе. Хабанера з опери «Кармен»; Ж. Бізе, Р. Шедрін. Хабанера із «Кармен-сюїти»	Є. Крилатов. «Троє білих коней»	Проект «Різдвяні пісні»	68	
15.	Сторінками Євробачення	Сучасна естрадна пісня народів світу. Історія конкурсу Євробачення. Видатні імена переможців конкурсів. Історія участі в конкурсі українських виконавців	Твори на вибір вчителя: Руслана. «Дикі танці»; А. Лорак. «Shady Lady»; О. Рибак. «Fairytale»; Лорін. «Euphoria»	Є. Крилатов. «Троє білих коней»	Проект «Новорічні хіти»	72	
16.	Сучасні обробки для естрадного оркестру. Підсумковий урок	Сучасні оркестри естрадної музики. Інструменти естрадного оркестру. Сучасні обробки популярних мелодій у виконанні естрадного оркестру	Твори на вибір вчителя: Джеймс Ласт. «Зима»; Поль Морія. «Jingle Bells»; група «Pentatonix». «Carol of the Bells»; група «ABBA». «Happy New Year»	Ф. Грубер. «Тиха ніч, свята ніч!»	Тестові завдання	75	
II семестр. Новаторство в музичному мистецтві							
17.	Сучасна музика. Стилї та напрями	Поняття «стиль» в музиці, стилістичний огляд стилів музичного мистецтва в історії музики. Знайомство з сучасними стилями музики. Поняття «сучасна легка» та «академічна серйозна музика», авторський, національний, історичний стилї в музиці	В.А. Моцарт, Б. Хофман. «Адажіо» для скляної гармоніки, до-мажор. А. Хачатурян. «Адажіо» з балету «Спартак»	М. Катричко. «Хуртовина»	Проект «Саморобні інструменти»	79	
18.	Джаз	Поняття «джаз», «імпровізація», «музична імпровізація». Історія виникнення джазу. Напрями й інструменти джазу	Ф. Сінатра. «Learning the Blues»; Дж. Герман. «Hello, Dolly»; Е. Фіцджеральд і Л. Армстронг. «Summertime»; Л. Утосов і його джаз-оркестр. «Пароплав»	М. Катричко. «Хуртовина»	Проект «Видатні джазмени та джаз-бенди світу»	83	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
19.	Рок-н-рол	Історія розвитку рок-н-ролу. Особливості та характерні ознаки рок-н-ролу	Е. Преслі. «That's All Right Mama»; К. Річард та гурт «The Shadows». «Living Doll»	Н. Май. «Рок-н-рол»	Проект «Хіти рок-н-ролу»	87	
20.	Історія року	Особливості рок-музики. Історія виникнення року. Зарубіжні рок-групи і виконавці року в зарубіжних країнах та в Україні	Твори на вибір вчителя: Група «The Beatles». «Let It Be»; група «Queen». «The Show Must Go On»; група «We Are the Champions»; група «Pink Floyd». «Another Brick in the Wall»; гурт «Океан Ельзи». «Відпусти», «Без бою», «Все буде добре», «Обійми» (фрагменти)	Н. Май. «Рок-н-рол»	Проект «Рок-концерт»	90	
21.	Популярна музика – зіркові імена	Особливості популярної музики. Видатні імена поп-виконавців	Твори на вибір вчителя (фрагменти): М. Джексон. «They Don't Care About Us»; П. Каас. «Mon Moe Moi», «D'Allemagne» («Bestie»); А. Пугачова. «Маестро»; А. Челентано. «Confessa», «Soli»; Л. Фабіан. «Je t'aime»; С. Ротару. «Червона рута»; Тіна Кароль. «Намалюю тобі»; Джамала. «Чому квіти мають очі»; О. Пономарьов. «Він чекає на неї»	П. Маккартні. «Вчора» («Yesterday»)	Проект «Пісні гурту «The Beatles»	94	
22.	Популярні VIA (вокально-інструментальні ансамблі)	Особливості вокально-інструментальних ансамблів. Склад VIA. Популярні VIA XX століття	Твори на вибір вчителя (фрагменти): VIA «Смерічка». «Водограй»; VIA «Опера». «Пісня про Тбілісі»; VIA «Самоцвіти». «Шкільний вальс»; гурт «Пікардійська терція». «Старенький трамвай»	П. Маккартні. «Вчора» («Yesterday»)	Проект «Популярні VIA»	98	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
23.	Диско	Особливості музики диско. Історія виникнення стилю, видатні імена диско-музики	Твори на вибір вчителя (фрагменти): Гурт «Boney M.», «Sunny»; гурт «Ricchi E Poveri». «Mamma Maria»; гурт «Modern Talking». «Brother Louie»; «Cheri Cheri Lady»; Донна Саммер. «Hot Stuff», «I Feel Love»; гурт «Bee Gees». «How Deep Is Your Love»; гурт «Pet Shop Boys». «Go West»	П. Майборода. «Пісня про рушник»	Проект «Весна прийшла»	102	
24.	Шансон	Особливості шансону. Історія виникнення шансону. Видатні шансоньє. Характерні ознаки шансону	Шарль Азнавур, Мірей Матьє. «Une Vie D'amour» («Вічне кохання»); Едіт Піаф. «Non, Je Ne Regrette Rien» («Ні, я ні про що не шкодую»)	П. Майборода. «Пісня про рушник»	Проект «Улюблені пісні шансону»	106	
25.	Барди	Історія виникнення бардівської пісні. Характерні ознаки бардівської пісні. Імена видатних бардів	Твори на вибір вчителя (фрагменти): Б. Окуджава. «Ваше величство жінчина»; Б. Окуджава. «Молитва Франсуа Війона» у виконанні Ж. Бічевської; Ю. Візбор. «Изгиб гитары желтой»; Е. Драч. «Б'ють пороги» (на слова Т. Шевченка); М. Бурмака. «Ми йдемо»	Т. Петриненко. «Господи, помилуй нас»	Проект «Свято бардівської пісні»	110	
26.	Звучить авторська бардівська пісня. Урок узагальнення знань	Історія виникнення авторської пісні. Особливості авторської пісні. Видатні виконавці авторської пісні	Твори на вибір вчителя (фрагменти): А. Горчинський. «Грояди на пероні»; В. Морозов. «Армія світла», «Біла квітка»; В. Висоцький. «Пісня о друге»; С. Нікітін. «Под музику Вивальди»	Т. Петриненко. «Господи, помилуй нас»	Тестові завдання	114	
27.	Музика театру	Театральна музика та її жанри. Музично-театральні жанри. Музика до театральних вистав. Опера. Оперета. Сучасні оперні театри. Відмінності класичних музично-театральних жанрів	І. Кальман. Арія «Карамболіна, «Карамболетта» з оперети «Фіалка Монмартру» у виконанні О. Крицької; І. Кальман. «Арія містера Ікса» з оперети «Принцеса цирку» у виконанні Г. Отса; А. Хачатурян. «Танець із шаблями» з балету «Гаяне»	О. Злотник. «Тече вода з-під явора»	Проект «Лунає оперета»	119	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
28.	Музикл	Поняття «музикл». Історія виникнення музикли. Відмінності музикли від класичних музично-театральних жанрів	Твори на вибір вчителя: Р. Коччанте. Пісні «Belle», «Danse mon Esmeralda» та «Le Temps de cathédrales» із музикли «Собор Паризької Богоматері» у виконанні Б. Пельтьє. Відеофрагменти сучасних музиклів: Уривки відео сучасних музиклів. Ж. Пресгурвік. Музикл «Ромео і Джульєтта» — «Les Rois du monde» («Королі нічної Верони»), дуєт Ромео та Джульєтти «Aimer» («Кохання»); музикли «Знедолені» К.-М. Шонберга та «Привид опери» Е. Вебера.	О. Злотник. «Тече вода з-під явора»	Проект «Сучасні музикли»	124	
29.	Телемузикл	Поняття «телемузикл». Відмінності сучасних телемузиклів від класичних музично-театральних жанрів	І. Костел. Музика до фільму «Мері Поплінс» (уривки); М. Дунаєвський. Музика до фільму «Мері Поплінс, до побачення»: увертюра, пісні «Непогода», «Ледаи совершенство», «Ветер перемен», «33 корови» (фрагменти)	І. Шамо. «Києве мій»	Проект «Мій улюблений телемузикл»	128	
30.	Історія рок-опери	Виникнення рок-опери як театрального жанру. Зарубіжна рок-опера. Особливості жанру. Рок-опера в кіно. Відмінності рок-опери від класичних музично-театральних жанрів. Вітчизняна рок-опера	О. Рибников. Пролог, романси «Я тебя никогда не забуду» і «Белый шиповник», епілог «Аллилуйя» з рок-опери «Юнона і Авось»	І. Шамо. «Києве мій»	Проект «Звучать мелодії рок-опер»	131	
31.	Музика з телеекрану	Музика з телеекрану, музика кінофільмів, телесеріалів та мультфільмів. Особливості жанру. Пісні про війну	Твори на вибір вчителя: М. Таривердєв. Музика до фільму «17 миттеостей весни»; Б. Окуджав. «Нам потрібна одна перемога»; музика до фільму «В бій ідуть одні «старики». «Смуглянка»; І. Цілик. Сестри Тельнюк та гурт «Kozak System». «Повертайся живим»	Н. Май. «Спасибі вам, фронтовики»	Проект «Пісні кінофільмів про війну»	135	

№ п/п	Тема уроку	Основні поняття для засвоєння	Матеріал для музичного сприймання	Матеріал для виконання	Учнівські музичні проекти	№ стор.	Дата
32.	Електронна музика та її інструменти	Електронна музика. Електроінструменти та їх відмінність від звичайних. Особливості електронної музики	Кейко Мацуї. «Tears of the Ocean», «Deep Blue»; гурт «Spray». «Just Blue», «Magic Fly»	Н. Май. «Спасибі вам, фронтовики»	Проект «Звучить електронна музика»	139	
33.	Сучасна танцювальна музика	Особливості музичної культури хіп-хопу. Танцювальна музика нового часу. Реп, репери та особливості цього жанру. Бітбоксинг, ар-енд-бі	Твори на вибір вчителя: Дж. Тімберлейк. «Cry Me a River»; гурт «ТНМК». «Гранули»; гурт «Тартак». «Україно, забувай»	М. Мозговий. «Край, мій рідний край»	Проект «Сучасні стилі танцювальної музики»	143	
34.	Жанри та напрями електронної музики	Особливості напрямів електронної музики. Жанри електронної музики. Відомі виконавці електронної музики	Й.С. Бах. «Бранденбурзький концерт №3» (фрагменти); Й.С. Бах. «Бранденбурзький концерт №3» в стилі техно (фрагмент)	М. Мозговий. «Край, мій рідний край»	Проект «Новітні музичні явища»	147	
35.	Музичне мистецтво: діалог традицій і новаторства. Підсумковий урок	Підведення підсумків навчального року	Музична вікторина. Л. ван Бетховен. Симфонія №9. Фінал («Ода до радості»)	Повторення вивчених пісень	Презентація проектів. Тестові завдання	151	

I СЕМЕСТР

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО В НАШОМУ ЖИТТІ

Дата _____

Клас _____

УРОК 1

Тема. Музична культура рідного краю.

Мета. Ознайомити з особливостями музичної культури рідного краю, поняттями «музична культура рідного краю», «музичний образ»; ознайомити з іменами композиторів, виконавців, назвами музичних колективів та закладів рідного краю, розглянути творчість композитора Л. Ревуцького на прикладі його симфонії №2.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику, аналізувати музичну культуру рідного краю та знаходити про неї необхідну інформацію, розвивати вміння надавати характеристику засобам музичної виразності симфонії.

Виховувати ціннісне ставлення до музичної культури рідного краю, любов до вокальної культури рідного краю та повагу до творчості видатних композиторів та виконавців — вокалістів рідного краю.

Тип уроку: комбінований, урок введення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів Л. Ревуцького, О. Злотника.

Основні поняття для засвоєння: поняття «музична культура рідного краю», «музичний образ».

Твори, що вивчаються на уроці:

- Л. Ревуцький. Симфонія №2 (фінал).
- «Музика рідного дому» (слова О. Вратарьова, музика О. Злотника).

Хід уроку

1. Вхід під пісню О. Злотника «Музика рідного дому». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Запрошую вас у світ традицій і новаторства в музичному мистецтві. Сьогодні ми вестимемо бесіду про музичну культуру рідного краю.

2. Вступне слово вчителя.

— Рідний край — місце, де ти народився і живеш серед людей, у яких є багато спільного.

Усе, що вас оточує упродовж життя та пов'язане з мистецтвом, і є культурою вашого краю. У кожному регіоні нашої Батьківщини — своя історія і власні традиції, та все ж ми єдині у своєму прагненні до прекрасного.

Музичний словничок

Музична культура рідного краю — це система досягнень у сфері музичної творчості, виконавства та освіти, а також рівень освіченості людей краю в галузі музичного краєзнавства.

3. Виконання творчого завдання.

— Спробуйте створити скарбничку музичної культури свого рідного краю за зразком.

Назвіть ті імена композиторів та виконавців, назви колективів і закладів, які є у вашому рідному краю.

Додатковий матеріал

до уроку

Музична краєзнавча скарбничка

Композитори рідного краю (регіональні відділення спілки композиторів)	Виконавці: вокалісти, інструменталісти, музичні гурти, фольклорні ансамблі, оркестри
Музичні твори: вокальні, інструментальні, хорові, оркестрові, композиторські обробки народних творів, аранжування	Майстри музичних інструментів
Музичні традиції: свята, обряди, фестивалі, конкурси	Музичні заклади: філармонії, музичні театри (опери і балету, оперети), клуби, навчальні заклади (музичні школи, музичні гуртки та колективи позашкольня та шкіль, училища, консерваторії, академії), музеї, музичні бібліотеки

4. Знайомство з творчістю композитора Л. Ревуцького.

— Композитори завжди цікавилися музичною культурою свого народу. Так, в епоху романтизму інтерес до народної творчості став поштовхом до виникнення нових композиторських шкіл. У середині XIX століття утворилися національні школи: польської музики (Ф. Шопен, С. Монюшко), чеської (Б. Сметана, А. Дворжак), угорської (Ф. Ліст), а пізніше, до кінця XIX століття, у дусі романтизму були створені національні школи в Норвегії (Е. Гріг), Іспанії (І. Альбеніс), Фінляндії (Я. Сібеліус), України (М. Лисенко).

Музична культура рідного краю мала великий вплив на творчість українського композитора Л. Ревуцького.

Лев (Левко) Миколайович Ревуцький — український композитор, педагог, автор симфоній, концертів для фортепіано, сонат, прелюдій, творів для скрипки й віолончелі з фортепіано, хорової кантати «Хустина», вокальних збірників «Галицькі пісні», «Сонечко», «Козацькі та історичні пісні» тощо. У творчому доробку Л. Ревуцького є близько 120 оригінальних обробок народних пісень. Творчість композитора увійшла до золотого фонду української класики.

З його іменем пов'язана ціла епоха розвитку української академічної музики, Л. Ревуцький є також основоположником української музичної школи. У творчості композитора нерозривно поєднані музичний фольклор рідного краю, традиції професійної української музики та індивідуальне композиторське бачення. Його творам притаманні життєрадісність, ліризм, широта і багатство емоцій. Спадщина композитора утворює своєрідний світ національної музики, для якого характерна краса гармонії та мелодії народних ліричних пісень і дум.

У **симфонії №2** Л. Ревуцький постає в єдності зі своїм народом і природою рідного краю. Головна тема нагадує політ, порив вітру, своєрідне втілення мрії. Композитор наче співає величний гімн своєму народові.

Мелодія твору пов'язана з народними піснями, які в музиці Л. Ревуцького передані з новими барвами.

5. Знайомство із поняттям «Музичний образ».

— Інструментальна музика без слів і коментарів створює свій образ за допомогою звуків та засобів виразності. Що таке музичний образ? Чи можна його «побачити»?

Музичний словничок

Музичний образ — це віддзеркалення в музиці явищ життя і духовного світу людини. У великих композиціях музичний образ діє як складна система, що розкриває зміст твору.

6. Музичне сприймання. Л. Ревуцький. Симфонія №2 (фінал).

7. Аналіз музичного твору.

1. Що ви уявляєте, слухаючи музику?
2. Як ви гадаєте, чи передав композитор за допомогою музики свою любов до рідного краю?
3. Які музичні образи були відчутні у творі?
4. Охарактеризуйте засоби музичної виразності та мелодію симфонії.
5. Розкажіть про своє враження від прослуханої композиції.

8. Виконання творчого завдання.

— Приготуйте акварельні фарби та пензлик. Відобразіть на папері свої враження від музики Л. Ревуцького.

9. Фізкультхвилинка «Відпочиваємо з музикою».

10. Повторення правил співу. Розспівування. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

11. Розучування пісні. «Музика рідного дому» (слова О. Вратарьова, музика О. Злотника).

Знайомство з піснею та її змістом.

Розучування мелодії першого куплету та приспіву.

Виконання пісні під акомпанемент інструмента.

12. Виконання творчого завдання з музикування.

— Розгляньте малюнки у підручнику (с. 11), на яких зображено різні куточки України. Підберіть ілюстрації до пісень «Гуцулка Ксеня», «Пісня про Дніпро» та «Києве мій».

13. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Розкажіть про музичну краєзнавчу скарбничку рідного краю.
- Назвіть імена відомих музикантів свого краю.
- Який твір допоміг вам мандрувати стежками України?
- Порівняйте музичну культуру свого краю з європейською музичною культурою. Що між ними спільне, а що відмінне?
- Що таке музичний образ?
- Охарактеризуйте музичний образ пісні О. Злотника.

14. Домашнє завдання.

— Послухайте музичний альбом. Чи будуть серед прослуханих творів зразки музичної культури вашого рідного краю?

Приєднайтеся до проекту та створіть музичну скарбничку свого краю.

15. Вихід з класу під музику пісні О. Злотника.

16. Для допитливих – виконання музичного проекту.

ПРОЕКТ
«МУЗИЧНА КУЛЬТУРА МОГО КРАЮ»

Мета: навчитися знаходити музичні записи творів про рідний край та упорядковувати диск із ними у форматі mp3.

Очікуваний результат: диск із музичними творами про рідний край.

Типологія проекту: індивідуальний, середньої тривалості, творчий і практико-орієнтований, музично-інформаційний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

1. Відшукай музичні твори про рідний край, які найбільше тобі подобаються, та збережи їх у форматі mp3 в окрему папку на комп'ютері.
2. Розподіли окремо вокальні й інструментальні твори.
3. Склади список фонограм, розподіливши їх на дві рубрики: «Вокальна музика мого краю», «Інструментальні твори про рідний край».
4. Виготов із картону обкладинку диска. На титульній сторінці напиши назву диска, а зі зворотного боку — його зміст: прізвище та ім'я виконавця (або повну назву колективу, прізвище та ім'я керівника чи диригента), назву твору.

УРОК 2

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

Тема. Пісні рідного дому.

Мета. Ознайомити з поняттями «вокальна музична культура рідного краю», «вокальні шедеври рідного краю», надати знання про творчість видатних композиторів та виконавців різних областей України.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику та аналізувати вокальні твори композиторів минулого і сучасності, розвивати вміння надавати характеристику засобам музичної виразності пісень.

Виховувати любов до вокальної культури рідного краю та повагу до творчості видатних композиторів та виконавців.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів О. Білаша, П. Майбороди, А. Пашкевича, В. Івасюка, О. Злотника, портрети сучасних виконавців і композиторів пісень для сприймання.

Основні поняття для засвоєння: поняття «вокальна музична культура рідного краю», «вокальні шедеври рідного краю», творчість видатних виконавців і композиторів минулого і сучасності різних областей України.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Українська народна пісня «Через сад-виноград» у виконанні С. Крушельницької.
- Фрагменти творів (за вибором учителя): муз. Г. Татарченка, сл. А. Демиденка. «Україночка» у виконанні О. Білозір; муз. М. Збарацького, сл. Н. Галковської. «Я козачка твоя» у виконанні Р. Кириченко; муз. і сл. Л. Якіма. «Смерека» у виконанні М. Гнатюка; муз. І. Білик, сл. А. Матвійчука. «Країна» у виконанні І. Білик; муз. і сл. О. Пономарьова. «З ранку до ночі» у виконанні О. Пономарьова; муз. Р. Лижичко, сл. О. Ксенофонтова. «Знаю я» у виконанні Руслани.
- «Музика рідного дому» (слова О. Вратарьова, музика О. Злотника).

Хід уроку

1. Вхід під пісню О. Злотника «Музика рідного дому». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні ми з вами відправимося у світ пісень рідного краю.

Чи пам'ятаєте ви, які співаки і композитори живуть у вашому краю? Назвіть їхні імена.

— А тепер у подорож, до нових зустрічей із піснею!

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування.

— Пригадайте назву музичного твору, який ми слухали на попередньому уроці. Хто його автор?

— Розкажіть про особливості музичної культури рідного краю.

— Назвіть видатних композиторів і виконавців краю та перерахуйте музичні заклади, які функціонують у вашому краю.

— Що ми називаємо музичною культурою рідного краю?

— Що таке музичний образ?

— Який образ створений у фіналі симфонії №2 Л. Ревуцького?

— Яка народна пісня лежить в основі головної мелодії фіналу симфонії?

— Розкажіть про творчість композитора Л. Ревуцького.

3. Новий матеріал для засвоєння. Знайомство з творчістю С. Крушельницької.

— Пісенна культура рідного краю тісно пов'язана із загальною музичною культурою народу. Кожен український край прославляє у піснях своїх історичних героїв, різні краєвиди, побут, народні звичаї та обряди. Співаючи такі пісні, виконавець намагається передати усю глибину народної душі. Пісенної культури рідного краю не можна розглядати, не називаючи імен виконавців, які стали для багатьох українців справжніми кумирами.

Свого часу **Соломія Крушельницька** була визнана найвидатнішою співачкою світу. Народилась вона на Тернопільщині. Серед численних нагород співачки — звання «Вагнерівська примадонна» ХХ ст.

Співати з нею вважали за честь **Е. Карузо**, **Т. Руффо**, **Ф. Шаляпін** та інші. У другій половині 1890-х років відбулись її триумфальні виступи на сценах провідних театрів світу, де співачка виконувала головні партії в операх «Аїда», «Трубадур» **Д. Верді**, «Фауст» **Ш. Гуно**, «Манон Леско» і «Чіо-Чіо-Сан» **Дж. Пуччіні**, «Кармен» **Ж. Бізе**, «Електра» **Р. Штрауса**, «Євгеній Онегін» і «Пікова дама» **П. Чайковського** та інших. Успіхи Соломії Крушельницької стали успіхами і визнанням усієї української музичної культури.

4. Музичне сприймання. Українська народна пісня «Через сад-виноград» у виконанні С. Крушельницької.

5. Аналіз музичного твору.

1. У чому унікальність голосу С. Крушельницької?
2. Охарактеризуйте засоби виразності та мелодію твору.
3. Розкажіть про своє враження від української народної пісні «Через сад-виноград».

6. Знайомство з творчістю композиторів та виконавців минулого та сучасності.

Початковий період розвитку української естрадної пісні

— У дитинстві, наспівуючи пісні рідного краю (Чернівецької області), **Софія Ротару**, мабуть, і не думала, що зовсім скоро її назвуть естрадною зіркою України. Успіх до виконавиці прийшов після зйомок у музичному фільмі «Червона рута», названому так за однойменною піснею композитора **В. Івасюка**, що звучала у картині. Співачка створила свій унікальний стиль, для якого характерне тонке і гармонійне поєднання народного мелосу і сучасних естрадних ритмів.

Виконувати пісні композитора **Володимира Івасюка** полюбило не лише **С. Ротару**. Співаючи про кохання, красу рідного краю, ширість українських людей, **Василь Зінкевич** і **Назарій Яремчук** стали зірками української естради 70-х років минулого століття.

Творцями першого покоління української естрадної пісні були **П. Майборода**, **О. Білаш** та **І. Шамо**. Варто також згадати **Б. Бувєвського**, **А. Пашкевича**, **К. М'яскова**, **А. Кос-Анатольського**, **В. Верменича**, **А. та В. Філіпенків**, **Ю. Рожавську** та інших. Їхні пісні виконувалися, як правило, під оркестр (естрадний, естрадно-симфонічний, народних інструментів, іноді камерний).

Анатолій Пашкевич, наприклад, був питомо народним композитором — його пісні не лише змістом, а й мелодикою схожі на народні. Усе своє життя він працював з хоровими фольклорними колективами (Черкаський, Волинський, Чернігівський народні хори).

«Батьком» української естради справедливо називають **Платона Майбороду** — автора численних пісень і хорів, обробок народних пісень, а також ліричних композицій («Рушничок», «Якщо ти любиш», «Київський вальс» тощо).

Відомим творцем української пісні був **Олександр Білаш**. Саме він написав музику до пісні «Два кольори» (на сл. Д. Павличка), яку досі із задоволенням слухають по всьому світу.

Великою популярністю у 70-80-х роках користувалися вокально-інструментальні ансамблі «Смерічка», «Кобза», «Ватра», «Водограй», «Світязь», «Арніка», «Краяни», «Опришки» та інші. Найвідомішими виконавцями цього періоду були Д. Гнатюк, В. Купріна, А. Мокренко, О. Таранець, Ю. Богатіков, Р. Кириченко, М. Гнатюк, О. Білозір та інші.

Після появи на сцені ансамблю «Червона рута» на українській естраді шороку з'являлися нові імена. Популярні хіти тих років звучали в концертах, у радіо- і телепрограмах, а також на дискотечних вечорах.

Сучасний етап розвитку української естрадної пісні

Кінець ХХ — початок ХХІ ст. ознаменувався появою нових імен на сцені української естради. Наприклад, співаки Ірина Білик, Олександр Пономарьов, Руслана та багато інших досить швидко стали відомими. У цей час дуже популярними стають відеоролики до пісень, які приваблюють не лише слухачів, а й глядачів. Так, у кліпі за піснею Руслани «Знаю я» поєднано мальовничі пейзажі Карпат із місцевим колоритним обрядом весілля у народних костюмах.

7. Музичне сприймання. Музична вікторина «Впізнай мелодію».
Уривки з пісень: муз. Г. Татарченка, сл. А. Демиденка. «Україночка» у виконанні О. Білозір; муз. М. Збарацького, сл. Н. Галковської. «Я козачка твоя» у виконанні Р. Кириченко; муз. і сл. Л. Якіма. «Смерека» у виконанні М. Гнатюка; муз. І. Білик, сл. А. Матвійчука. «Країна» у виконанні І. Білик; муз. і сл. О. Пономарьова. «З ранку до ночі» у виконанні О. Пономарьова; муз. Р. Лижичко, сл. О. Ксенофонтова. «Знаю я» у виконанні Руслани.

8. Аналіз музичних творів.

1. Поділіться своїми враженнями від прослуханої музики.
2. Про що йшлося у піснях? Що ви уявляли, слухаючи їх?
3. Охарактеризуйте засоби музичної виразності та мелодії творів.
4. Опишіть тембри голосів виконавців.

9. Фізкультхвилинка «Подаруємо всім веселий настрій».

10. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

11. Виконання пісні. «Музика рідного дому» (слова О. Вратарьова, музика О. Злотника).

— Уявіть себе в музичній студії. Увімкніть диктофон і запишіть разом із друзями виконання пісні.

Розучування продовження пісні.

Виконання окремих складних елементів мелодії пісні з ритмічним супроводом.

Виконання пісні під акомпанемент та під фонограмний супровід.

12. Виконання творчого завдання «Музичний супровід до пісні».

— Розгляньте графічне зображення мелодії пісні. Серед звуків є короткі та довгі звуки. Короткі проплескайте руками, а довгі відбивайте ногами.

13. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Що нового про пісенну культуру свого краю ви дізналися?
- Що вам відомо про авторів естрадних пісень різних років?

— Імена яких виконавців ви можете занести до пісенної краєзнавчої брошури?

— Які з прослуханих на уроці пісень вам сподобалися найбільше?

— Розкажіть про свої враження від уроку.

14. Домашнє завдання.

— Назвіть імена улюблених виконавців української естрадної пісні початку XXI століття та їхні популярні композиції. Які пісні популярні серед ваших друзів?

Запишіть улюблені композиції на диктофон у власному виконанні.

15. Вихід з класу під музику О. Злотника «Музика рідного дому».

16. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «ЕСТРАДНІ ПІСНІ РІДНОГО КРАЮ»

Мета: навчитися знаходити записи музичних творів авторів рідного краю та відшукувати відомості про їхніх творців і виконавців, записувати зібрану музичну інформацію на диск, відповідно його оформлюючи.

Очікуваний результат: диск із піснями рідного краю.

Типологія проекту: індивідуальний, середньої тривалості, творчий і практико-орієнтований, музично-інформаційний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ:

У музичній історії рідного краю є багато імен, пов'язаних зі створенням сучасних естрадних пісень та їхнім виконанням. Творчість таких авторів та виконавців належить до художньої культури рідного краю. Спробуй створити диск із записами цих пісень.

1. Розшукай інформацію про композиторів — творців пісень рідного краю.
2. Знайди музичні записи з піснями рідного краю, які тобі найбільше сподобалися. Збережи їх у форматі mp3 в окрему папку на комп'ютері.
3. Склади каталог змісту диска та відповідно оформ обкладинку.

Зробивши кілька копій цього диска, ти зможеш подарувати його своїм друзям та рідним.

УРОК 3

Тема. Знайомтесь — аранжування.

Мета. Ознайомити з поняттям «аранжування музики», розглянути різновиди аранжування — аранжування академічної та народної музики, сучасне електронне аранжування академічної музики та визначити їхні характерні особливості, познайомити з творчістю М. Глінки та Ф. Ліста на прикладі їхніх творів.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику, знаходити спільні та відмінні риси між творами та їхніми аранжуваннями, розвивати вміння аналізувати музичні твори та їхні аранжування, розвивати вміння вірно виконувати мелодію пісні та надавати характеристику засобам її музичної виразності.

Виховувати ціннісне ставлення до музичної культури минулого і сучасності, до творчості відомих композиторів та видатних виконавців інструментальних творів.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів Л. ван Бетховена, М. Глінки, Ф. Ліста, В. Івасюка.

Основні поняття для засвоєння: поняття «аранжування музики», різновиди аранжування — аранжування академічної та народної музики, сучасне електронне аранжування академічної музики.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Л. ван Бетховен. Соната №14, частина №1 та сучасне електронне аранжування сонати.
- М. Глінка. «Марш Чорномора» із опери «Руслан і Людмила» (фрагмент).
- Ф. Ліст. Транскрипція «Маршу Чорномора» із опери М. Глінки «Руслан і Людмила» для фортепіано (фрагмент).
- «Червона рута» (слова і музика В. Івасюка).

Хід уроку

1. Вхід під мелодію сонати №14 Л. ван Бетховена. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— А чи знаєте ви, що музичні твори можуть змінюватися й отримувати нове звучання?

— Сьогодні музика відкриє вам свої секрети аранжування.

2. Актуалізація опорних знань. Індивідуальне опитування.

— Що нового про пісенну культуру свого краю ви дізналися на попередньому уроці?

— Що вам відомо про авторів естрадних пісень різних років?

— Імена яких виконавців ви можете занести до пісенної краєзнавчої брошури?

— Пригадайте назви творів, які представляють музичну культуру вашого рідного краю.

3. Новий матеріал для засвоєння. Бесіда з учнями про секрети аранжування.

— У наш час шедеври світової класики часто виконують на електронних інструментах і переробляють за допомогою комп'ютерних програм. Улюблені мелодії, спрощені чи ускладнені, насичені сучасними ритмами, змінюються так, що іноді їх неможливо упізнати.

Звернемося за поясненнями до української музичної енциклопедії.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

Музичний словничок

Аранжування (від франц. *arranger* — упорядковувати).

1. Переклад музичного твору для іншого складу виконавців.
2. Полегшений виклад музичного твору для виконання на тому самому інструменті.
3. Обробка мелодії для виконання на музичному інструменті або для голосу із супроводом.
4. У джазовій музиці — пов'язані з імпровізаційним стилем музикування гармонічні, фактурні зміни, які музиканти вносять у твір під час виконання.
5. У популярній музиці — створення інструментального супроводу до мелодії пісні для різного складу виконавців.

— А чи знаєте ви, що аранжуванням твору іноді займаються самі автори творів?

— Пригадайте, Е. Гріг усе своє життя допрацьовував свій концерт для фортепіано з оркестром.

Аранжування має певні різновиди залежно від способу або прийому видозмінення оригіналу музичного твору. Інструментальні твори засобами аранжування видозмінюються у вокальні твори і навпаки. Великого поширення набуває аранжування класичної музики за допомогою сучасних електронних інструментів.

4. Робота з ілюстраціями.

— Синтезатор — це електронний музичний інструмент. Розгляньте зображення сучасних синтезаторів. Кожен із них має свої особливості музичного виконання, власні технічні можливості та забарвлення звуку. Докладніше із синтезатором ви познайомитеся пізніше.

Розгляньте зображення синтезаторів (с. 19). Що вам відомо про них? Розкажіть.

5. Виконання творчого завдання.

— Цікаво знати, що з Японії до нас прийшло мистецтво аранжування квітів, яке має назву **ікебана** (в перекладі з японської означає «живі квіти»).

Розгляньте зображення ікебани (с. 19) та порівняйте цей букет зі звичайним.

— А тепер послухайте музичний твір і його аранжування та порівняйте композиції.

6. Музичне сприймання. Л. ван Бетховен. Соната №14, частина №1.

Л. ван Бетховен. Соната №14, частина №1 у сучасній обробці (фрагмент).

7. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від прослуханої музики.
2. Як змінилися звучання і характер твору після аранжування?
3. Охарактеризуйте засоби музичної виразності кожного твору.
4. Які інструменти створили неповторний музичний образ у кожному творі?
5. Чим відрізняється звучання музичних інструментів від звучання синтезатора?

8. Знайомство з творчістю композитора Л. ван Бетховена та його сонатою №14.

— Соната для фортепіано №14 до-дієз мінор («Місячна») написана Л. ван Бетховеном у 1800-1801 роках і присвячена, за однією із версій, графині Дж. Гвічарді. Назву сонати «Місячна» запропонував у 1832 р. музичний критик Л. Рельштаб, порівнявши першу частину твору з місячним сяйвом.

Соната має підзаголовок «у дусі фантазії» (італ. quasi unafantasia). У ній три частини, що традиційно для сонати, однак починається вона досить незвично — повільною, похмурою, досить скорботною музикою, що в класичному варіанті сонати є характерним для середньої частини. У музиці відображається мотив розчарування від нерозділеного кохання.

9. Виконання творчого завдання.

— Роздивіться зображення (с. 20 у підручнику). Яке з них, на вашу думку, найбільш точно ілюструє першу частину сонати №14 Л. ван Бетховена?

Робота з ілюстраціями.

10. Бесіда про творчість композиторів М. Глінки та Ф. Ліста.

— Пригадайте, що ви знаєте про М. Глінку.

— Що ви знаєте про творчість композитора?

— Які його твори ми слухали раніше?

Фронтальна актуалізація знань: творчість М. Гліники, його опера «Руслан і Людмила». Пригадування увертюри з опери та її головних мелодій, «Марш Чорномора».

— Відомий твір М. Глінки «Марш Чорномора» отримав нове життя у творчості композитора Ф. Ліста.

Ференц (Франц) Ліст — угорський композитор, піаніст, педагог, диригент, публіцист, представник музичного романтизму, засновник угорської композиторської школи. Багатогранна творча діяльність Ф. Ліста тривала близько 60 років. Упродовж свого життя він створив понад 1300 творів. Композитор був автором хорової, вокальної та симфонічної музики, а його органні твори посіли чільне місце у репертуарі органістів. Ф. Ліст зробив численні фортепіанні транскрипції музичних творів інших композиторів.

11. Музичне сприймання. М. Глінка. «Марш Чорномора» із опери «Руслан і Людмила» (фрагмент).

Ф. Ліст. Транскрипція «Маршу Чорномора» із опери М. Глінки «Руслан і Людмила» для фортепіано (фрагмент).

12. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про особливості звучання прослуханих творів.

2. Охарактеризуйте засоби музичної виразності цих творів.

3. Як змінилася музика М. Глінки у транскрипції Ф. Ліста?

4. Що між ними спільне, а що відмінне?

5. Як ви гадаєте, у чому секрет транскрипції Ф. Ліста?

Музичний словничок

Транскрипція (від лат. *transcriptio* — переписування) — довільна обробка музичного твору у віртуозному стилі.

13. Перегляд уривка з фільму про Ф. Ліста.

14. Фізкультхвилинка «Весела перерва. Танцюємо сидячи».

15. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

16. Розучування пісні. «Червона рута» (слова і музика В. Івасюка).

Знайомство з піснею, її змістом та мелодією.

Прослуховування пісні.

Розучування мелодії та ритмічного малюнка першого куплету і приспіву.

Виконання пісні а капела та під супровід музичного інструмента.

17. Виконання творчого завдання «Ритмічний супровід до пісні».

— Розгляньте графічне зображення мелодії пісні. У ній є короткі та довгі звуки. Короткі проплескайте руками, а довгі відбивайте ногами.

18. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Що таке аранжування?

— Які обробки музичних творів вам запам'яталися?

— У чому, на вашу думку, особливість транскрипції Ф. Ліста?

— Про що розповіла вам соната Л. ван Бетховена?

— Як ви гадаєте, чи часто аранжування використовують сьогодні?

— Розкажіть про свої враження від уроку.

19. Домашнє завдання.

— Прослухайте свої улюблені пісні. Чи будуть серед них твори, присвячені темі кохання?

20. Вихід з класу під мелодію сонати №14 Л. ван Бетховена.

21. Для допитливих — виконання музичного проекту.

**ПРОЕКТ
«МУЗИКА КОХАННЯ»**

Мета: створити власну музичну колекцію, розпізнавати на слух зміст пісень, знаходити серед них тематичні та утворювати колекцію, записувати музичні твори на диск.

Очікуваний результат: диск із музичною колекцією творів, присвячених коханню.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, творчий, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Серед музичних творів є чимало таких, які присвячені темі кохання. Це програмні вокальні та інструментальні твори, сучасні естрадні популярні пісні та цілий ряд непрограмних інструментальних творів, опер, оперет, музики до фільмів тощо.

1. Спробуй пригадати серед них ті, які найбільше тобі запам'яталися. Знайди їхні музичні записи та збережи їх у форматі mp3 в окрему папку на комп'ютері.

2. Ти можеш також ускладнити завдання та створити власну презентацію: тоді в твоєму проекті з'являться не тільки музичні треки, а й відомості про твори та композиторів, в творчості яких зустрічається тема кохання.

Спробуй оформити свій проект яскравими ілюстраціями.

Запиши твори або підготовлену презентацію на диск і склади його зміст, оформ обкладинку проекту.

УРОК 4

Тема. Аранжування академічної музики.

Мета. Ознайомити з особливостями понять «академічна музика», «аранжування академічної музики», ознайомити з сучасним естрадно-симфонічним оркестром та його інструментами, розглянути приклади сучасних електронних обробок симфонічної музики, зробити порівняння музичних творів в оригіналі та їхньому аранжуванні, ознайомитися з творчістю композитора В.А. Моцарта та творчістю сучасного аранжувальника П. Морія.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику та надавати характеристику прослуханим творам, розвивати вміння аналізувати приклади аранжування симфонічної музики, впізнавати на слух інструменти естрадно-симфонічного оркестру, знаходити необхідну інформацію про естрадно-симфонічний оркестр у словниках, розвивати вміння виконувати сучасні пісні під фонограму та надавати характеристику засобам музичної виразності пісні.

Виховувати ціннісне ставлення до музичної культури минулого і сучасності, повагу до творчості композиторів та інтерес до творчості аранжувальників.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети В.А. Моцарта, П. Морія, В. Івасюка.

Основні поняття для засвоєння: поняття «академічна музика», «аранжування академічної музики», сучасний естрадно-симфонічний оркестр та його інструменти, сучасні електронні обробки симфонічної музики, порівняння оригінальних музичних творів та їх аранжування.

Твори, що вивчаються на уроці:

- В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина, фрагменти 2-ї, 3-ї, 4-ї частин у виконанні симфонічного оркестру м. Фульда (Німеччина).
- В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина у виконанні естрадно-симфонічного оркестру під керівництвом Поля Морія (Франція).
- «Червона рута» (слова і музика В. Івасюка).

Хід уроку

1. Вхід під мелодію симфонії №40 В.А. Моцарта. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні на вас чекає зустріч з інструментальним аранжуванням. Разом ми пригадаємо основні групи інструментів і притаманні їм темброві звучання та послухаємо аранжування відомих симфонічних творів.

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування класу.

- Що таке аранжування?
- Які обробки музичних творів вам запам'яталися?
- У чому, на вашу думку, особливість транскрипції Ф. Ліста?
- Про що розповіла вам соната Л. ван Бетховена?
- Чи часто аранжування використовують сьогодні?
- Назвіть основні групи музичних інструментів та охарактеризуйте притаманні їм темброві звучання.

3. Новий матеріал для засвоєння. Знайомство з творчістю В.А. Моцарта.

— В.А. Моцарт, австрійський композитор і представник класицизму, написав понад 50 симфоній.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

Симфонія №40, соль мінор — один із найвідоміших його творів. Написано симфонію 1788 року для оркестру, до складу якого входять флейта, два гобої, два кларнети, два фаготи, дві валторни та струнні інструменти.

Складається твір із чотирьох частин, розміщених традиційно для класичного сонатно-симфонічного циклу. У симфоніях В.А. Моцарта сольні партії виконують на скрипках, флейтах, гобоях, кларнетах.

4. Музичне сприймання. В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина, фрагменти 2-ї, 3-ї, 4-ї частин у виконанні симфонічного оркестру м. Фюльда (Німеччина).

5. Аналіз музичного твору.

1. Розкажіть про своє враження від прослуханого твору.
2. Охарактеризуйте темброву палітру та засоби музичної виразності твору.
3. Яка мелодія першої частини симфонії?
4. Як змінювалася мелодія впродовж наступних трьох частин?

6. Виконання творчого завдання.

— Щоб оцінити внесок В.А. Моцарта у світову скарбничку симфонічної музики, перегляньте фрагменти фільму М. Формана «Амадей».

7. Бесіда з учнями про види аранжування.

Робота зі схемою:

— Працюючи над обробкою музичного твору, аранжувальник використовує той вид аранжування, який допоможе найкраще зберегти композиторський задум. Так, можуть змінюватися гармонія, темп, тембр, інші засоби виразності, інколи додаються вступ, кода (завершення твору) тощо.

8. Знайомство із новими поняттями.

— **Академічна музика** — це тип музики, що належить до писемної композиторської традиції та використовує сформовані в XVII—XIX століттях музичні форми і жанри, інструментарій і традиції виконавства. Протиставляється розважальній і народній музиці.

Термін «академічна музика» є спорідненим із терміном «класична музика».

Академічний стиль — стиль у мистецтві, що відповідає традиціям, стійким правилам та встановленим зразкам, які пройшли випробування часом.

Мабуть, ви помічали, що після обробки твору склад інструментів, на яких виконують композицію, може бути абсолютно іншим. Це приклад оркестрування.

Інструментування (оркестрування) — це переведення музики з одного інструментального складу на інший, в якому зберігається задум композитора. Так, вокальні твори перетворюються в інструментальні, а сольні (наприклад, написані для фортепіано) — на оркестрові чи ансамблеві номери тощо.

Процес інструментування вимагає від композитора знання специфіки музичних інструментів — їхніх технічних можливостей та виконавських прийомів.

Один із найважливіших етапів розвитку оркестрування пов'язаний із творчістю композиторів віденської класичної школи — І. Гайдна, В.А. Моцарта, Л. ван Бетховена. Визнаними майстрами інструментовки були Г. Берліоз, Р. Вагнер, М. Равель, М. Римський-Корсаков, Р. Штраус, С. Прокоф'єв, Д. Шостакович та інші.

Музичний словничок

Аранжування академічної музики — це видозмінення творів академічної класичної музики шляхом зміни деяких засобів виразності та додавання нових фрагментів твору.

Існує кілька різновидів академічного аранжування: інструментальне, вокальне (хорове) й електронне.

9. Музичне сприймання. В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина у виконанні естрадно-симфонічного оркестру під керівництвом П. Морія (Франція).

10. Знайомство з творчістю композитора та аранжувальника П. Морія.

— Поль Морія (фр. *Paul Mauriat*) — французький композитор, аранжувальник і диригент, який став відомим завдяки своїм аранжуванням для Шарля Азнавура. У його доробку є багато аранжувань відомих світових шедеврів.

11. Виконання творчого завдання.

— Порівняйте звучання класичного симфонічного оркестру та оркестрування П. Морія для естрадно-симфонічного оркестру.

12. Фізкультхвилинка «Радісна хвилинка з музикою».

13. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

14. Виконання пісні. «Червона рута» (слова і музика В. Івасюка).

— Пригадайте разом із друзями мелодію пісні В. Івасюка «Червона рута». Увімкніть фонограму і спробуйте виконати сольо перший куплет пісні. Приспів співатиме увесь клас.

15. Виконання творчого завдання «Музикування».

— Розгляньте графічне зображення мелодії пісні. У ній є короткі та довгі звуки. Короткі проплескайте руками, а довгі відбивайте ногами.

— Візьміть шумові інструменти та під час виконання пісні створіть музичний супровід до неї.

16. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Що таке аранжування академічної музики?
— У чому особливість аранжування академічної музики?
— Що таке оркестрування?
— Охарактеризуйте оркестрування В.А. Моцарта.
— Розкажіть про свої враження від сучасного аранжування академічної музики Поля Морія.

17. Домашнє завдання.

— Послухайте твори академічної музики в сучасній обробці. Спробуйте визначити, що змінилося в новому творі.

Приєднайтеся до проекту.

18. Вихід з класу під мелодію пісні В. Івасюка «Червона рута».

19. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «ХТО ІЗ ВЕЛИКИХ ТОБІ ПОДЗВОНИВ?»

Мета: створити власну колекцію мобільних рингтонів із музичних творів, впізнавати музичні твори за вступом, прийняти участь у конкурсі.

Очікуваний результат: колекція мобільних рингтонів.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, творчий, практико-орієнтований, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

I етап. Обери музичні треки (із творів відомих композиторів — шедеври, виконані оркестром або у сучасній електронній обробці), перенеси їх у пам'ять телефону та обов'язково запам'ятай назву твору й ім'я композитора.

II етап. Влаштуй із друзями невеликий конкурс: вмикаючи музичні мобільні рингтони, запитуй: «Хто із великих тобі подзвонив?». Кожна впізнана мелодія — це один бал.

Скільки балів набереш ти, а скільки — твої друзі?

УРОК 5

Тема. Аранжування народної музики.

Мета. Ознайомити з поняттям «аранжування традиційної інструментальної народної музики» та з особливостями цього виду аранжування, розглянути приклади аранжування народних танців у творчості композиторів-класиків, ознайомити з творчістю композиторів А. Дворжака та М. Мусоргського на прикладі їхніх творів.

Розвивати вміння учнів уважно слухати інструментальну музику та її аранжування та надавати характеристику музичним образам, порівнювати і співставляти твори-оригінали народної музики та їхні аранжування, розвивати вміння виконувати пісні під акомпанемент інструмента та під фонограму.

Виховувати ціннісне ставлення до музичного мистецтва, інтерес до творів композиторів-класиків, повагу та інтерес до творчості А. Дворжака і М. Мусоргського.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів А. Дворжака, М. Мусоргського, Т. Петриненка.

Основні поняття для засвоєння: поняття «аранжування традиційної інструментальної народної музики», особливості аранжування народної інструментальної музики.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Українська народна пісня-танець шумка у виконанні капели бандуристів.
- А. Дворжак. «Слов'янські танці» №2 («Українська думка») у виконанні симфонічного оркестру.
- М. Мусоргський. Гопак із опери «Сорочинський ярмарок» (перегляд однойменного фільму М. Екка).
- «Україна» (слова і музика Т. Петриненка).

Хід уроку

1. Вхід під музику А. Дворжака «Слов'янські танці» №2. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні ми з вами поринемо у світ аранжування народної музики та порівняємо традиційну народну музику зі зразками симфонічного аранжування.

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування класу.

- Що таке аранжування академічної музики?
- У чому особливість аранжування академічної музики?
- Що таке оркестрування?
- Охарактеризуйте оркестрування В.А. Моцарта.
- Розкажіть про свої враження від сучасного аранжування академічної музики Поля Морія.

3. Новий матеріал для засвоєння. Бесіда про аранжування народної музики.

— Часто популярна народна пісня або мелодія народного танцю отримують нове звучання у творах композиторів: операх, симфоніях, сюїтах, концертах. Чим відрізняється аранжування народної музики від аранжування академічної музики?

— Спробуймо це дослідити. Завдяки варіюванню, інструментуванню та стилізації народна музика може змінити своє звучання. Аранжувальник по-своєму трактує гармонію, ритм, динаміку, складає композицію на основі одного чи декількох народних творів.

Народні пісні й танці зберігають національний колорит, якщо виконуються оркестром чи ансамблем народних інструментів, але звучать по-новому у виконанні симфонічного оркестру.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

Спробуйте порівняти оригінальну народну мелодію пісні-танцю зі звучанням композиції в аранжуванні А. Дворжака.

4. Музичне сприймання. Українська народна пісня-танець шумка у виконанні капели бандуристів.

А. Дворжак. «Слов'янські танці» №2 («Українська думка») у виконанні симфонічного оркестру.

5. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від прослуханої музики.
2. Який народний танець ви уявили, слухаючи мелодію шумки?
3. Які засоби музичної виразності допомогли композитору передати національний колорит танцю?
4. Охарактеризуйте музичні образи авторської композиції.

Музичний словничок

Шумка — українська народна пісня-танець, подібна до коломийки, зі жвавим темпом.

Аранжування народної музики — це обробка творів народної музики (пісень, танців тощо) шляхом зміни деяких засобів виразності та додавання нових фрагментів музичного твору.

6. Знайомство з творчістю композитора А. Дворжака.

— Антонін Леопольд Дворжак — відомий чеський композитор і диригент епохи романтизму. Твори А. Дворжака характеризуються мелодійністю, багатством, розмаїтістю ритму й гармонії, барвистістю інструментування та стрункістю форми.

Збірка «Слов'янські танці», що складалась із 16 п'єс А. Дворжака, була видана у двох циклах 1878 і 1886 роках й одразу набула великої популярності.

Перший цикл складався із чеських народних танців, окрім №2 — «Української думки». До другого циклу входили переважно танці інших народів.

«Слов'янські танці» вирізняються динамічністю розвитку, широтою симфонічного дихання, головне в них — поетичне втілення танцювальних образів, у яких зображено життя, побут і характер народу.

7. Робота з ілюстраціями.

— Уважно розгляньте ілюстрації із зображенням різних народних танців (с. 30). Спробуйте визначити, на якій із них зображено танець шумка.

8. Виконання творчого завдання.

— Перегляньте уривок фільму «Сорочинський ярмарок» (режисер — М. Екк), в якому звучить гопак із однойменної опери М. Мусоргського. Порівняйте звучання композиції з відомими вам народними танцями.

9. Розповідь про Сорочинський ярмарок та однойменну оперу М. Мусоргського.

— Національний Сорочинський ярмарок — один із найвідоміших ярмарків України, що відбувається в селі Великі Сорочинці Миргородського району на Полтавщині. Ще з 1966 року, часу відродження українських ярмарків, у Сорочинці з'їжджалось багато представників різних організацій і підприємств не лише з Полтавщини, але й із багатьох інших областей України та з-за кордону. Їх не зупиняло навіть те, що ярмарковий майдан був звичайним полем, без будь-яких умов для учасників і гостей.

Символом ярмарку є стилізоване зображення млина з літерами «С» та «Я» у центрі. На Сорочинському ярмарку не тільки продають

різноманітні товари, але й представляють свою творчість художні колективи України.

Робота з ілюстраціями Сорочинського ярмарку.

— Прикладом аранжування українського народного танцю гопак є епізод з лірико-комедійної опери відомого композитора М. Мусоргського «Сорочинський ярмарок» (за повістю М. Гоголя). Після смерті композитора над «Сорочинським ярмарком» працювали А. Лядов, Ц. Кюї та інші.

10. Фізкультхвилинка «Посміхайтесь».

11. **Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).**

12. Розучування пісні. «Україна» (слова і музика Т. Петриненка).

Знайомство з піснею — змістом та характером музики.

Розучування першого куплету пісні та мелодії по фразах.

Виконання пісні а капела та під супровід інструмента.

13. Знайомство з творчістю композитора Т. Петриненка.

— **Тарас Петриненко** — український співак, композитор і поет. Автор пісні «Україна», що перетворилася на своєрідний неофіційний гімн нашої країни.

До найвідоміших його пісень належать «Пісня про пісню», «Господи, помилуй нас», «Любов моя», «Новий рік» та інші.

14. Виконання творчого завдання «Малюємо пісню».

— Візьміть фарби та пензлик і намалюйте ілюстрацію до пісні Т. Петриненка. Спробуйте передати у своєму малюнку настрій, який викликає у вас ця композиція.

15. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Дайте визначення поняттю «аранжування народної музики».

— Аранжування яких народних танців ми слухали на уроці?

— Назвіть їхніх авторів. Охарактеризуйте засоби виразності цих творів.

— Назвіть спільні та відмінні риси народних танців та композиторських аранжувань цих мелодій.

— Що вам відомо про творчість М. Мусоргського та А. Дворжака?

— Розкажіть про свої враження від уроку.

16. Домашнє завдання.

— Послухайте кілька творів із другого циклу «Слов'янських танців» А. Дворжака. Спробуйте порівняти їх з оригінальними мелодіями народних танців.

17. Вихід з класу під мелодію пісні Т. Петриненка «Україна».

18. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «ДРУГЕ НАРОДЖЕННЯ ФОЛЬКЛОРНИХ ТВОРІВ»

Мета: створити власну колекцію народних творів, які зазнали аранжування, знаходити відповідну інформацію про музичний твір, його аранжувальника.

Очікуваний результат: музичний альбом або міні-енциклопедія.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, творчий, практико-орієнтований, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

1. Прослухай музичні твори, знайди серед них ті, в основі яких є народна музика, що зазнала аранжування, та збережи ці композиції у форматі мр3.
2. Відшукай потрібну інформацію про твір, його аранжувальника. Відповідно оформ сторінки альбому чи міні-енциклопедії. Додай до зібраних матеріалів власні ілюстрації.
3. Презентуй альбом чи міні-енциклопедію друзям і рідним. Доповни свою розповідь музичним супроводом аранжованих композицій.

УРОК 6

Тема. Вокальні перевтілення. Історія двох вальсів.

Мета. Ознайомити з особливостями академічного хорового аранжування, розглянути особливості аранжування народної вокальної музики, ознайомити з творчістю А. Джойса та Й. Брамса.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику та знаходити спільні та відмінні риси між творами-оригіналами та їхніми хоровими аранжуваннями, розвивати вміння аналізувати вокальні та хорові твори, вміння виконувати пісні та надавати характеристику засобам їхньої музичної виразності.

Виховувати ціннісне ставлення до музичного мистецтва, інтерес до творчості композиторів минулого і сучасності, інтерес до вокальних та хорових творів.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів А. Джойса, Й. Брамса, Т. Петриненка.

Основні поняття для засвоєння: поняття «академічне хорове аранжування», особливості аранжування народної вокальної музики.

Твори, що вивчаються на уроці (на вибір вчителя):

- А. Джойс. Старовинний вальс «Осінній сон» у виконанні духового оркестру, у виконанні арфістки В. Городовської.
- Хорова композиція «Осінній сон» у виконанні хору хлопчиків, у виконанні вокального ансамблю.
- Й. Брамс. Вальс №15 у виконанні К. Лечнер (фортепіано), в оркестровому виконанні, у виконанні хору (фрагмент).
- Й. Брамс. Вальс №15 у джазовому аранжуванні.
- «Україна» (слова і музика Т. Петриненка).

Хід уроку

1. Вхід під пісню Т. Петриненка «Україна». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Запрошую вас відвідати концерт, у якому прозвучать хорові твори. Ходімо разом до віртуального залу!

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування класу.

— Дайте визначення поняттю «аранжування народної музики».

— Аранжування яких народних танців ми слухали на попередньому уроці?

— Назвіть їхніх авторів.

— Назвіть спільні та відмінні риси народних танців та композиторських аранжувань цих мелодій.

— Що вам відомо про творчість М. Мусоргського та А. Дворжака?

3. Новий матеріал для засвоєння. Бесіда про хорове аранжування.

— Чи знаєте ви, що композитори часом перекладають свої твори для іншого складу виконавців?

— У музичному мистецтві стало поширеним явище **хорового аранжування**, яке пов'язане з перекладанням інструментальних, сольних і вокальних творів у хорові композиції. У той же час власне хорові твори за допомогою композиторської техніки аранжування перевтілюються у твори для інших складів виконавців.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

Музичний словничок

Хорове аранжування — вид аранжування, завдяки якому сольні вокальні твори, інструментальні композиції, естрадні пісні та інші композиції перетворюються у хорові твори. Традиційним типом такого аранжування є обробка хорового твору для іншого складу виконавців. Наприклад, твір для мішаного хору перетворюється у твір для дитячого хору.

4. Музичне сприймання. А. Джойс. Старовинний вальс «Осінній сон» у виконанні духового оркестру, у виконанні арфістки В. Городовської.

Хорова композиція «Осінній сон» у виконанні хору хлопчиків, у виконанні вокального ансамблю.

5. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від музичних творів.
2. Що спільного, а що відмінного у їхньому звучанні?
3. Охарактеризуйте засоби музичної виразності композицій.
4. Які музичні інструменти і голоси створили неповторний музичний образ?
5. Як, на вашу думку, проявляється інструментальне та вокальне аранжування вальсу?

6. Знайомство з творчістю композитора А. Джойса.

— **Арчибальд Джойс** — британський естрадний музикант (композитор і диригент). У Великобританії він був керівником оркестру салонної музики. Оркестр називали танцювальним бендом, а його керівника — «англійським королем вальсу».

Музика композитора була відомою у всіх європейських країнах, а найбільшою популярністю користувався його старовинний вальс «Songe d'Automne» («Осінній сон»).

7. Робота з ілюстраціями.

- Розгляньте зображення (с. 35).
- Яка ілюстрація, на вашу думку, найбільше відповідає характеру прослуханих творів?

8. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про аранжування.

— Партитури популярних інструментальних, вокальних та оркестрових творів часто переписують для хорового виконання а капела. Натомість популярні естрадні та джазові пісні аранжують, використовуючи вокальну імітацію, ударні та інші музичні інструменти. До більш складних видів відносять аранжування народних пісень і церковних наспівів, що вимагає від аранжувальника особливої майстерності та знання певного виду вокального виконання.

9. Музичне сприймання. Й. Брамс. Вальс №15 у виконанні К. Лечнер (фортепіано), в оркестровому виконанні, у виконанні хору (фрагмент).

Й. Брамс. Вальс №15 у джазовому аранжуванні.

10. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від музичних творів.
2. Що спільного, а що відмінного у різних інтерпретаціях вальсу?
3. Охарактеризуйте засоби музичної виразності та мелодію творів.
4. Який музичний образ було створено у композиціях?

11. Знайомство з творчістю композитора Й. Брамса.

— **Йоганнес Брамс** — німецький композитор, піаніст і диригент. Автор камерних, симфонічних, фортепіанних і вокальних творів. Співпрацював із провідними музикантами свого часу. Чимало його творів увійшло до сучасного концертного репертуару. Фортепіанну

спадщину Й. Брамса складають 3 сонати, варіаційні цикли, балади, рапсодії, п'єси в 4 руки. Серед танцювальної музики композитора — «Угорські танці» та вальси.

12. Виконання творчого завдання.

— Порівняйте сонату №14 Л. ван Бетховена («Місячна») у хоро-
вому виконанні з оригіналом твору.

13. Розповідь про хорове аранжування.

— Різноманітні інструментальні та вокальні композиції завдяки
хоровому аранжуванню можуть перетворитися у твори для хору. Крім
того, на творі може позначитися склад хору (дитячий, жіночий, чо-
ловічий, мішаний), кількість голосів (2, 3, 4, 5 і більше). Важливого
значення набуває виконавська культура співаків, їхній професійний
рівень, однак якість перевтілення мелодії залежить, насамперед, від
майстерності аранжувальника.

14. Фізкультхвилинка «Танцюємо разом».

15. Поспівка. **Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за
вибором вчителя).**

16. Виконання пісні. «Україна» (слова і музика Т. Петриненка).

- Заспівайте пісню Т. Петриненка «Україна» сольо.
- Спробуйте змінити мелодію, зберігаючи авторський задум
композитора.
- Виконайте пісню дуєтом разом зі своїм другом: один із вас нехай
співає, а другий за допомогою шумових інструментів створюватиме
інструментальний ритмічний супровід до пісні.

17. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Що вам відомо про інструментальне та вокальне аранжування?
- У чому полягає особливість хорового аранжування?
- Яка з прослуханих композицій вам сподобалася найбільше?
- Розкажіть про свої враження від уроку.

18. Домашнє завдання.

— Послухайте сольну композицію у виконанні хору. Спробуйте
охарактеризувати, як змінилося звучання цього твору завдяки хоро-
вому аранжуванню.

Намалюйте осінній пейзаж і підберіть музичну композицію, якою
можна озвучити ваш малюнок.

19. Вихід з класу під пісню Т. Петриненка «Україна».

20. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «МОЯ ОСІННЯ ФАНТАЗІЯ»

Мета: створити листівку з осіннім пейзажем та озвучити її відповід-
ною музикою.

Очікуваний результат: музична листівка.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, творчий, прак-
тико-орієнтований, музично-образотворчий.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

1. Знайди в Інтернеті записи мелодій, що пов'язані з осінньою
порою, та збережи файли у форматі mp3 на свій мобільний
телефон.
2. Із аркуша паперу створи листівку. На титульній стороні за до-
помогою фарб або олівців намалюй осінній пейзаж. На другій
стороні паперу запиши власний вірш про осінь, який би спів-
падав за характером із осіннім пейзажем, створеним тобою.
3. Які з обраних і записаних тобою фонограм підходять до лис-
тівки? Подаруй свою листівку дорогій тобі людині, озвучивши
її осінньою мелодією.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

УРОК 7

Тема. Інструментальні перевтілення. Електронне аранжування.

Мета. Ознайомити з різновидами сучасного аранжування, зі значенням інструментів у процесі аранжування, розглянути види сучасного аранжування, зосередити увагу на значенні ритму та інструментовки в сучасному аранжуванні, познайомити зі стилізацією в мистецтві, ознайомити з творчістю О. Бородіна. Розвивати вміння учнів уважно слухати музику та порівнювати твори-оригінали зі стилізаціями, розвивати вміння слухати музичний твір та аналізувати ритм та інструментовку в сучасному аранжуванні, розвивати вміння виконувати пісню під музичний фонограмний супровід та виконувати творче музикування під час виконання пісні. Виховувати інтерес до класичних творів та стилізованих композицій, до творчості О. Бородіна, П. Чайковського, інтерес до сучасних стилізованих творів.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів О. Бородіна, П. Чайковського, О. Зацепіна.

Основні поняття для засвоєння: різновиди сучасного аранжування, інструменти в аранжуванні, стилі сучасного аранжування, значення ритму та інструментовки в сучасному аранжуванні, стилізація в мистецтві.

Твори, що вивчаються на уроці (на вибір вчителя):

- О. Бородін. «Улетай на крильях ветра» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні хору дівчат-полонянок.
- О. Бородін. «Улетай на крильях ветра» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні О. Козлова (саксофон) та Квартету імені Д. Шостаковича, у виконанні гурту «Оберіг», солістка Н. Морозова (фрагменти).
- П. Чайковський. Адажіо з балету «Лебедине озеро». Сучасна обробка твору для голосу і синтезатора, джазова стилізація композиції.
- «Куди зника дитинство» (слова Л. Дербеньова, переклад М. Мигаль, музика О. Зацепіна).

Хід уроку

1. Вхід під мелодію пісні хору дівчат-полонянок «Улетай на крильях ветра». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні на вас чекає зустріч з електронною музикою та новим поняттям — стилізація. У чому полягає інструментальне перевтілення музичного твору?

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування класу.

- Що вам відомо про інструментальне та вокальне аранжування?
- Що таке хорове аранжування?
- У чому полягає особливість хорового аранжування?

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь вчителя про стилізацію.

— Завдяки синтезаторам і комп'ютерним технологіям твір адаптується до нових стильових і виконавських тенденцій. Досить часто композитори й аранжувальники використовують **стилізацію** — навмисне відтворення типових рис музичного стилю певної епохи, національного колориту тощо.

У візуальних видах мистецтва також використовують стилізації квітів, природних форм, людини, орнаментальних композицій у живописі та графіці, наслідування українських мотивів у декоративному

розписі або вишивці тощо. Цікавим зразком стилізації у мистецтві є дизайн сучасного одягу.

Стилізація використовується і в літературі — звернення до народних пісень і сюжетів.

4. Музичне сприймання. О. Бородін. «Улетай на крильях ветра» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні хору дівчат-полонянок.

О. Бородін. «Улетай на крильях ветра» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні О. Козлова (саксофон) та Квартету імені Д. Шостаковича, у виконанні гурту «Оберіг», солістка Н. Морозова (фрагменти).

5. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від прослуханих композицій.
2. Охарактеризуйте засоби музичної виразності творів.
3. Як за допомогою інструментального перевтілення змінилася композиція?

4. Твір у якому виконанні вам сподобався найбільше? Чому?

6. Знайомство з творчістю композитора О. Бородіна.

— Олександр Порфирівич Бородін — російський композитор і вчений-хімік. Музика його вирізняється епічною широтою, мужністю та ліризмом. Найвизначніший твір Бородіна — опера «Князь Ігор», що є музичним зразком національного героїчного епосу. Вона створювалася протягом 18 років і не була закінченою (після смерті О. Бородіна оперу дописали й дооркестрували за матеріалами автора М. Римський-Корсаков і О. Глазунов).

Опера «Князь Ігор» написана за сюжетом пам'ятки давньоруської літератури «Слово о полку Ігоревім», що розповідає про невдалий похід великого князя проти половців. Пісня «Улетай на крильях ветра» у виконанні хору дівчат-полонянок — зразок ліризму, в якому переплелися туга за Батьківщиною, смуток і сподівання на звільнення.

7. Ознайомлення з музичним електронним інструментом.

— Синтезатор — це електромузичний клавішний інструмент, де електронні можливості дозволяють конструювати звуки різної висоти, сили, тембру і регістру, імітувати людські голоси, інструменти сучасного оркестру, а також створювати принципово нові музичні барви. Саме завдяки синтезатору створюють електронне аранжування музичних композицій. Для того, аби розпочати роботу над інструментальним електронним аранжуванням, до мелодії підбираються акорди та відповідні тембри інструментів (інструментування), задається темп і динаміка звучання, обираються відповідні форма та стиль, додається гармонія. Особливе значення у цьому процесі набуває ритмічний малюнок ударних, басів, гітар, звукових ефектів тощо. Але для завершення роботи над обробкою твору потрібні спеціальні програми — музичні конструктори, як, наприклад, DoReMix, Music Generator, Dance Machine та інші.

8. Музичне сприймання. П. Чайковський. Адажіо з балету «Лебедине озеро». Сучасна обробка твору для голосу і синтезатора, джазова стилізація композиції.

9. Аналіз музичних творів.

1. Як змінилося звучання твору після електронного аранжування?
2. Охарактеризуйте засоби музичної виразності оригінального твору та його обробок.

3. Який настрій викликала у вас ця музика? Що ви уявляєте, слухаючи музичні твори?

4. Що ви знаєте про автора цього балету?

5. Який твір вам сподобався найбільше? Чому?

10. Робота з ілюстраціями (с. 41).

— Розгляньте та оберіть зображення, яке, на вашу думку, найбільше відповідає прослуханому твору П. Чайковського.

11. Фізкультхвилинка «Балет».

12. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

13. Розучування пісні. «Куди зника дитинство» (слова Л. Дербеньова, переклад М. Мигаль, музика О. Зацепіна).

Розучування пісні.

Знайомство зі змістом та мелодією твору.

Розучування мелодії та ритмічного малюнка пісні.

Виконання пісні по фразах.

Спів а капела та під акомпанемент інструмента.

14. Виконання творчого завдання «Малюнок до пісні».

— Візьміть фарби та пензлик і намалюйте своє дитинство. Спробуйте передати у малюнку настрій, який викликала у вас пісня «Куди зника дитинство».

15. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Що таке стилізація?

— Чи використовується стилізація в інших видах мистецтва?

Наведіть приклади.

— Що потрібно для того, аби розпочати роботу над інструментальним електронним аранжуванням?

— Що вам відомо про оперу «Князь Ігор» О. Бородіна?

— Як змінилося адажіо з балету П. Чайковського «Лебедине озеро» в електронному аранжуванні?

16. Домашнє завдання.

— Приєднайтеся до проекту. Напишіть про свої враження від пісні «Гуцулка Ксеня» (муз. і сл. Я. Барнича) у виконанні К. Цісік та в інтерпретації гурту «Амедіа».

17. Вихід з класу під пісню «Куди зника дитинство».

18. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «СВІТ МОЇХ МУЗИЧНИХ ЗАХОПЛЕНЬ»

Мета: створити власний щоденник музичних вражень, прикрасити його ілюстраціями до творів, записати власні музичні враження від прослуханих композицій.

Очікуваний результат: щоденник музичних вражень з ілюстраціями.

Типологія проекту: індивідуальний, творчо-інформаційний, середньої тривалості, музично-образотворчий.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

На уроках музичного мистецтва в сьомому класі ти слухаєш і виконуєш багато композицій.

1. Спробуй протягом семестру вести власний музичний щоденник: тут ти будеш фіксувати назву твору та ім'я його творця — композитора, виконавця.
2. Не забудь створювати стислий змістовний запис своїх вражень після прослуховування або виконання музичного твору.
3. Ти можеш також фіксувати поряд із назвою твору його жанр, інформацію про інструментальне або вокальне виконання тощо.

Наприкінці семестру чи року ти, без сумніву, завдяки своїм враженням і записам зможеш швидко пригадати усі музичні твори, які вивчалися на уроках.

Дата

Клас

Додатковий матеріал

до уроку

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал
до уроку**Тема.** Аранжування поліфонічних творів. Урок узагальнення знань.**Мета.** Ознайомити зі специфікою аранжування поліфонічної музики, провести проміжне узагальнення з теми, повторити пісенний репертуар, навчити впізнавати музичний твір або його аранжування за вступом.

Розвивати вміння впізнавати пісні або музичні твори для сприймання на слух, називати музичний жанр та авторів твору, що прозвучав, визначати характерні засоби музичної виразності творів, давати відповіді на музичну вікторину, відповідати на запитання тестів.

Виховувати ціннісне ставлення до музичного мистецтва, повагу до творчості композиторів минулого і сучасності.

Тип уроку: комбінований, урок узагальнення знань з теми.**Обладнання:** музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів.**Основні поняття для засвоєння:** специфіка аранжування поліфонічної музики, проміжне узагальнення з теми.**Твори, що вивчаються на уроці:**

- Й.С. Бах. Токата і фуга ре-мінор у виконанні Г. Гродберга (орган).
- Й.С. Бах. Токата і фуга ре-мінор у виконанні В. Мей (електроскрипка).
- «Куди зника дитинство» (слова Л. Дербеньова, переклад М. Мигаль, музика О. Зацепіна).

Хід уроку

1. Вхід під мелодію токати Й.С. Баха. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

Вчитель запрошує учнів в органний зал насолодитися чудовою музикою минулих століть.

2. Знайомство з творчістю Й.С. Баха.— Упродовж свого життя **Й.С. Бах** був відомим як першокласний органіст, педагог і автор органної музики. Він працював як у традиційних для того часу «вільних» жанрах, таких як прелюдія, фантазія, токата, пасакалья, так і у більш строгих формах хоральної прелюдії та фуґи.

У своїх творах для органа композитор вмів поєднувати риси різних музичних стилів, з якими він знайомився упродовж життя. Й.С. Бах навіть переклав кілька скрипкових концертів А. Вівальді для органа. Одна із відомих його органних книжечок — збірка з 46 коротких хоральних прелюдій, що так і не була закінчена, — демонструвала різні техніки та підходи до створення композицій на хоральні теми. Усе життя композитор складав музику не лише для органа, а й займався консультуванням при створенні інструментів, перевіркою та налаштуванням нових органів.

3. Музичне сприймання. Й.С. Бах. Токата і фуга ре-мінор у виконанні Г. Гродберга (орган).**Й.С. Бах. Токата і фуга ре-мінор у виконанні В. Мей (електроскрипка).****4. Аналіз музичних творів.**

1. Пригадайте, що таке токата і фуга.
2. Порівняйте композицію у різних виконаннях. Чим вони подібні та чим відрізняються?
3. Охарактеризуйте засоби музичної виразності та мелодії композицій.

4. У чому особливість звучання органа?
5. Чи вдалося, на вашу думку, скрипачці передати характер авторської композиції?
6. Розкажіть про ваші враження від прослуханої музики.

5. Знайомство з музичним поліфонічним твором.

— **Токата (прелюдія) і fuga ре-мінор** — твір, написаний Й.С. Бахом у Веймарі. Композитор виконав його під час випробовування великого органа в соборі м. Кассель. Особливістю цього малого поліфонічного циклу є безперервність розвитку музичного матеріалу (без перерви між токатою та фугою).

Композиція складається з трьох частин: *токати, фуґи та коди*. Остання, перегукуючись із токатою, утворює тематичну арку. Ще однією особливістю музики Й.С. Баха є застосування поліфонії.

Пригадайте, що означає це явище в музиці.

— Вам відомо, що музичні твори бувають одноголосними і багатоголосними. У свою чергу багатоголосся буває двох видів.

Погляньте на схему (с. 46).

Робота зі схемою:

Музичний словничок

Поліфонія (від грец. *poly* — багато і *phone* — звук) — вид багатоголосся, у якому окремі мелодії мають самостійне значення і самостійний інтонаційно-ритмічний розвиток, зберігаючи рівноправність голосів.

Гомофонія (від грец. *μόρφωνος* — букв. однозвучний, однорідний; англ. *homophony*, нім. *homophonie*) — у найпоширенішому значенні — багатоголосний склад музики, в якому один із голосів є головним, а інші лише супроводжують його; властивий композиторській музиці Європи в XVII-XIX століттях.

— Поліфонію поділяють на наступні типи: підголоскова, імітаційна та контрастно-тематична.

Найвишого розквіту поліфонічна музика досягла у творчості Г. Генделя і Й.С. Баха в XVII-XVIII ст. (особливо в жанрі фуґи).

Згодом з'являється новий вид багатоголосся — гомофонний склад, який витісняє поліфонію. Зацікавленість поліфонією відроджується лише в другій половині XIX ст. У XX ст. поліфонія зустрічається у творчості Д. Шостаковича, І. Стравінського та інших композиторів. Музичні твори, засновані на поліфонії, писалися в певних жанрах: фуґа, фуґета, інвенція, канон, поліфонічні варіації, мотет, мадригал та інші.

6. Робота з репродукцією картини.

— Розгляньте репродукцію картини А. Боссе «Музиканти» (с. 47).

— Чи є на ній зображення музичних інструментів?

— Уявіть, що ці музиканти виконують поліфонічний твір, та розкажіть про це.

7. Виконання творчого завдання.

— Мабуть, вам відомо, що у звучанні сучасних мобільних телефонів зустрічається монофонія і поліфонія. Дізнайтеся, в чому полягає відмінність між цими властивостями телефонів.

8. Проведення проміжного оцінювання з вивченої теми. Тестування.

Перевірте ваші знання з теми за допомогою цих тестів. Візьміть олівець і поставте позначку біля правильного варіанта відповіді. Перевірити свої відповіді ви зможете за допомогою підручника. Поставте собі оцінку за виконану роботу.

1. Систему досягнень у сфері музичної творчості, виконавства та освіти, а також рівень освіченості людей краю в галузі музичного краєзнавства називають:

народним мистецтвом музичною спадщиною
 музичною культурою рідного краю

2. Віддзеркалення в музиці явищ життя і духовного світу людини — це:

музична палітра музичний образ
 музична пам'ять

3. Автором симфоній, концертів для фортепіано, сонат, прелюдій, творів для скрипки й віолончелі з фортепіано, хорової кантати «Хустина» є український композитор:

Л. Ревуцький М. Лисенко
 В. Косенко

4. Переклад музичного твору для іншого складу виконавців називають:

аранжуванням транскрипцією
 парафразом

5. Яку назву сонаті Л. ван Бетховена запропонував у 1832 р. музичний критик Л. Рельштаб?

«Фантастична» «Патетична»
 «Місячна»

6. Що знайшла дівчина у відомій пісні: «...знайшла і мене зчарувала»?

чорнобривці сонце-руту
 троянду

7. Стель у мистецтві, що відповідає традиціям, стійким правилам та встановленим зразкам, які пройшли випробування часом, називають:

академічним авторським
 романтичним

8. Переведення музики з одного інструментального складу на інший називають:

інструментуванням (оркеструванням)
 стилізацією імпровізацією

9. Видозмінення творів академічної класичної музики шляхом зміни деяких засобів виразності та додавання нових фрагментів твору називають:

аранжуванням академічної музики

- аранжуванням народної музики
 інструментуванням (оркеструванням)

10. Вид аранжування, завдяки якому сольні вокальні твори, інструментальні композиції, естрадні пісні та інші композиції перетворюються у хорові твори, — це:

- хорове аранжування поліфонічне аранжування
 аранжування народної музики

11. Обробка творів народної музики (пісень, танців тощо) шляхом зміни деяких засобів виразності та додавання нових фрагментів музичного твору — це:

- аранжування академічної музики
 аранжування народної музики
 хорове аранжування

12. Автором пісні «Улетай на крильях ветра» (з опери «Князь Ігор») є:

- М. Глінка О. Бородин
 П. Чайковський

Порахуйте вірні відповіді. Це ваші справжні досягнення в Країні музики!

9. Фізкультхвилинка «Розминка під звучання органа».

10. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

11. Виконання пісні. «Куди зника дитинство» (слова Л. Дербеньова, переклад М. Мигаль, музика О. Зацепіна).

Виконання пісні під звучання фонограми.
Конкурс на краще виконання пісні.

12. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Чи вдалося вам узагальнити знання з теми?
- Що вам відомо про поліфонію?
- Який поліфонічний твір ми слухали та які його особливості?
- Розкажіть про орган. Які особливості звучання цього музичного інструмента?
- Що особливого в аранжуванні поліфонічних творів?
- Розкажіть про свої враження від уроку.

13. Домашнє завдання.

— Послухайте музику вдома. Чи будуть серед творів поліфонічні? Продовжуйте свій щоденник музичних вражень.

14. Вихід з касу під звучання токати Й.С. Баха.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

УРОК 9

Тема. Обробка народної пісні.

Мета. Ознайомити з особливостями обробки народної вокальної музики, розглянути приклади збірок з обробками народних пісень, ознайомити з творчістю українських композиторів, які працювали над обробкою народної пісні, розглянути приклад обробки народної пісні, що застосована в опері, ознайомити з творчістю М. Лисенка на прикладі його обробок народних пісень.

Розвивати вміння учнів уважно слухати народні пісні та їх обробки і надавати характеристику засобам їхньої виразності, розвивати вміння розпізнавати зміни в обробці пісні, виконувати пісню під акомпанемент інструмента, записувати виконання пісні на диктофон, аналізувати своє виконання та оцінювати виконання інших учнів.

Виховувати ціннісне ставлення до української музичної культури, до творчості українських композиторів, які працювали над обробкою народних пісень.

Тип уроку: комбінований, урок введення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів М. Лисенка, Р. Квінти.

Основні поняття для засвоєння: обробка народної вокальної музики, збірки народних обробок, імена видатних українських композиторів, які працювали над обробкою народної пісні, народна пісня в обробці в опері.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Українська народна пісня «Сонце низенько» у виконанні вокального ансамблю.
- М. Лисенко. Пісня Петра («Сонце низенько») та пісня Наталки з опери «Наталка Полтавка».
- Українська народна пісня «Сонце низенько» в обробці М. Лисенка у виконанні Олешівського церковного хору (худ. кер. Фицик П.В.) (фрагмент).
- В. Меньков. Акустик-кавер на арію Петра «Сонце низенько» з опери «Наталка Полтавка» (фрагмент).
- «Одна калина» (слова В. Куровського, музика Р. Квінти).

Хід уроку

1. Вхід під пісню «Одна калина» Р. Квінти. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Доброго дня! Пропоную вам знову поринути у світ народної музики. Вона може бути в інструментальному та вокальному видах, але звучить частіше в обробці.

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування класу.

— Що ви знаєте про обробку народної пісні?

— Наведіть приклади обробок народних пісень українськими композиторами.

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про обробку народної вокальної музики.

— Обробка народних мелодій та створення до них музичного супроводу (гармонізація) набула великої популярності у XIX–XX ст. Обробку народних мелодій здійснювало багато композиторів: Й. Гайдн, Л. ван Бетховен, Й. Брамс, М. Римський-Корсаков, П. Чайковський, А. Лядов та інші.

Пригадайте ще декілька понять, з якими ми вже ознайомилися.

— Доберімо слова-синоніми до поняття обробка. Так, перекладення музичного твору для іншого складу виконавців називають **аранжуванням**, а у випадках, коли твір обробляється для виконання оркестром, — **оркестровкою**. Обробку твору у віртуозному стилі називають **транскрипцією**.

Обробка народної вокальної музики — це видозмінення народної пісні за допомогою специфічних музичних прийомів.

Обробкою української вокальної музики займалися М. Лисенко, М. Леонтович, К. Стеценко, С. Людкевич та інші українські композитори.

Протягом усього свого життя **М. Лисенко** збирав народні пісні. Фольклорні зразки він згрупував за жанрами й опублікував сімома окремими випусками. Загалом композиторські фольклорні збірники нараховують понад 600 мелодій, охоплюючи майже всі пісенні жанри: обрядові, побутові, історичні та думи.

Основу музичної спадщини **М. Леонтовича** складають хорові мініатюри — обробки українських народних пісень, найпопулярнішими серед яких є «Шедрик», «Козака несуть», «Дударик», «Женчичок-бренчичок», «Гаю, гаю, зелен розмаю» та багато інших. На основі українських народних мелодій М. Леонтович створював цілком оригінальні хорові композиції. Послідовно втілюючи в своїх обробках ідею гармонізації та поліфонічності, М. Леонтович широко використовував найкращі досягнення світової хорової техніки.

Тематика хорових мініатюр композитора надзвичайно різноманітна. Це обрядові, церковні, історичні, чумацькі, жартівливі, танцювальні й ігрові пісні.

Музичний словничок

Обробка — це видозмінювання музичного твору шляхом гармонізації, аранжування або транскрипції. Найчастіше здійснюють обробку народних мелодій, хоча набувають поширення також обробки класичних творів (зокрема в сучасній естрадній музиці).

4. Музичне сприймання. Українська народна пісня «Сонце низенько» у виконанні вокального ансамблю.

М. Лисенко. Пісня Петра («Сонце низенько») та пісня Наталки з опери «Наталка Полтавка».

5. Аналіз музичних творів.

1. Поділіться своїми враженнями від прослуханих творів.
2. Яких змін зазнала народна пісня після її обробки українським композитором?
3. У чому особливість хорового та сольного звучання пісень?
4. Охарактеризуйте засоби музичної виразності прослуханих творів.
5. Розкажіть про тембри голосів та музичні образи, створені композитором і виконавцями творів.

6. Виконання творчого завдання. Перегляд фрагмента фільму.

— Прогляньте уривок із художнього фільму «Наталка Полтавка», в якому звучить пісня Петра.

— Які засоби виразності кінематографа дозволили втілити ідею письменника, композитора і автора сценарію? Доведіть свою думку.

7. Новий матеріал для засвоєння. Знайомство з оперою М. Лисенка.

— «Наталка Полтавка» — п'єса, написана І. Котляревським у 1819 році під впливом української вертепної та шкільної драми й інтермедій XVIII століття.

Джерелом для написання твору послужили лірично-побутові, обрядові пісні, балади («Ой оддала мене мати за нелюба заміж», «Брала дівка льон», «Розлилися води на чотири броди», «Чорна хмаронька наступає», «Лимерівна»). Тема твору — розлука дівчини з коханим-бідняком та одруження з немилим багатцем.

«**Наталка Полтавка**» — опера М. Лисенка за однойменною п'єсою І. Котляревського, яка посіла чільне місце серед найпопулярніших українських опер.

Музика опери розкриває найкращі риси українського національного характеру — шляхетність, моральну чистоту, духовну силу. Думки й почуття героїв розкриваються через пісню. Вона служить і тлом, на якому розгортається дія.

«**Наталка Полтавка**» — український художній фільм режисера Івана Кавалерідзе, відзнятий 1936 року на кіностудії «Українфільм», екранізація опери М. Лисенка. Це перша кіноопера в українському мистецтві.

8. Музичне сприймання. Українська народна пісня «Сонце низенько» в обробці М. Лисенка у виконанні Олешівського церковного хору (худ. кер. Фицик П.В.) (фрагмент).

В. Меньков. Акустик-кавер на арію Петра «Сонце низенько» з опери «Наталка Полтавка» (фрагмент).

9. Виконання творчого завдання.

— Порівняйте оригінальний твір — українську народну пісню — із сучасними обробками.

— Що змінилося в мелодії та супроводі пісні?

— Проведіть власне музичне дослідження.

10. Фізкультхвилинка «Сонечко встає».

11. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

12. Розучування пісні. «Одна калина» (слова В. Куровського, музика Р. Квінти).

— Уявіть себе в музичній студії. Починаємо розучування першого куплету пісні.

Виконання окремих складних елементів мелодії пісні з ритмічним супроводом.

— Увімкніть диктофон і запишіть разом із друзями виконання пісні.

Виконання пісні під акомпанемент та під фонограмний супровід.

13. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Розкажіть про свої враження від уроку.

— Що таке обробка народної пісні?

— Розкажіть про особливості цього процесу.

— Які народні пісні зазнали професійної обробки в опері «Наталка Полтавка»?

— Які сучасні обробки народних пісень ви знаєте?

14. Домашнє завдання.

— Послухайте музику, яка найчастіше лунає у вас вдома. Чи будуть серед неї обробки народних пісень? Спробуйте заспівати народну пісню у власній обробці.

15. Вихід з класу під мелодію пісні «Одна калина» Р. Квінти.

16. Для допитливих — виконання музичного проекту.

ПРОЕКТ «МЕЛОДІЇ ОСЕНІ»

Мета: створити міні-книжку з тематичними піснями та власними малюнками чи репродукціями відомих картин, вчитися знаходити музичні твори у сучасних обробках та різних видах аранжування.

Очікуваний результат: міні-книжка з ілюстраціями.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, творчий, музично-образотворчий.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Серед композицій є багато музичних творів (інструментальних і вокальних), присвячених осені.

1. Спробуй їх віднайти у мережі інтернет і зібрати з них цілу тематичну колекцію. Відшукай до оригіналу музичного твору його обробку або аранжування.
2. Створи із паперу міні-книжечку, запиши туди назви осінніх музичних творів і відомості про їхніх авторів, а також підбери ілюстрації до композицій або намалюй їх самостійно.

Це буде твоя музична «осіння» книжечка.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал
до уроку**Тема.** Традиційна обробка народної інструментальної музики.**Мета.** Ознайомити з прикладами обробок народного танцю в інструментальному творі та опері, навичити порівнювати народні та професійні музичні твори, знаходити спільні та відмінні риси між народною танцювальною музикою та інструментальним твором, ознайомити з творчістю композиторів А. Хачатуряна, М. Глінки.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику та знаходити на слух спільні та відмінні риси між народними і професійними творами, прослідковувати градацію музичного образу, надавати характеристику засобам музичної виразності, що допомогли змінити мелодію народного танцю, розвивати вміння порівнювати однакові жанри в творчості різних композиторів, розвивати вміння виконувати музично-ритмічний супровід до пісні.

Виховувати інтерес до творчості вірменських композиторів, інтерес до музичних народних і професійних творів, повагу до творчості відомих композиторів і виконавців.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.**Обладнання:** музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів А. Хачатуряна, М. Глінки, Р. Квінти.**Основні поняття для засвоєння:** народна пісня та танець в інструментальному творі, особливості обробки народних танців в інструментальних творах.**Твори, що вивчаються на уроці (на вибір вчителя):**

- А. Хачатурян. Лезгинка з балету «Гаяне» у виконанні Лондонського симфонічного оркестру (1976 р., диригент А. Хачатурян).
- Народний танець лезгинка у виконанні оркестру (фрагмент).
- М. Глінка. Лезгинка з опери «Руслан і Людмила» у виконанні оркестру (фрагмент).
- Народний танець лезгинка в сучасній естрадній обробці (фрагмент).
- Вірменська народна пісня у виконанні Дж. Гаспаряна (дудук) (фрагмент).
- В. Мей (скрипка) і Дж. Гаспарян (дудук). Попурі на мелодії класичних творів (фрагмент).
- «Одна калина» (слова В. Куровського, музика Р. Квінти).

Хід уроку

1. Вхід під мелодію лезгинки. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні я запрошую вас у подорож до Вірменії. Тут ми послухаємо чудову народну інструментальну музику.

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування класу.

— У чому полягає обробка народної пісні? Розкажіть про особливості цього процесу.

— Які народні пісні зазнали професійної обробки в опері «Наталка Полтавка»?

— Які сучасні обробки народних пісень ви знаєте? Наведіть приклади.

— Назвіть імена композиторів, які займалися обробкою народної музики.

3. Новий матеріал для засвоєння. Бесіда з учнями про культуру Закавказзя.

— Ми мандруємо у південну частину Закавказзя, де і розташована Вірменія.

Що ви знаєте про культуру цього краю?

— Серед пам'яток культури Вірменії — старовинні фрески, керамічні вироби з розписом і гравюрою, чудові християнські базиліки. А скільки діячів культури прославляли цей край!

Робота з ілюстраціями: пейзажі Вірменії, ілюстрації народних свят.

4. Музичне сприймання. А. Хачатурян. Лезгинка з балету «Гаяне» у виконанні Лондонського симфонічного оркестру (1976 р., диригент А. Хачатурян).

5. Аналіз музичного твору.

1. Поділіться своїми враженнями від музики лезгинки.
2. Розкажіть про характер музики.
3. У чому особливість звучання оркестру?
4. Які інструменти входять до його складу? Охарактеризуйте їхній тембр.
5. Які засоби музичної виразності дозволили створити музичний образ танцю?

Музичний словничок

Лезгинка — народний танець, поширений серед народів Кавказу.

Музичний розмір — 6/8, інколи 2/4, темп швидкий.

Виконується як сольний чоловічий танець, а також у парі з жінкою. Танцюристи, наче змагаючись, демонструють віртуозність, вправність, спритність і невтомність. Лезгинка стала візитною карткою будь-якого кавказця, виразом душі горянина, його темпераменту і характеру.

6. Знайомство з творчістю композитора А. Хачатуряна.

— **Арам Ілліч Хачатурян** — відомий вірменський композитор, диригент, педагог. Серед його творів — балети «Гаяне», «Спартак», симфонії, поеми, увертюри, твори для духових інструментів і вокальні композиції.

Балет «Гаяне», написаний на лібрето Б. Плетньова, — один із кращих творів А. Хачатуряна. На основі музики балету композитор зробив три інструментальні сюїти.

7. Музичне сприймання. Народний танець лезгинка у виконанні оркестру (фрагмент).

М. Глінка. Лезгинка з опери «Руслан і Людмила» у виконанні оркестру (фрагмент).

Лезгинка в сучасній естрадній обробці (фрагмент).

8. Аналіз музичних творів.

1. Поділіться своїми враженнями від прослуханих музичних творів.
2. Який характер танцю лезгинка?
3. Порівняйте обробку А. Хачатуряна з оригіналом танцю та музикою М. Глінки.
4. Розкажіть про ритмічні характеристики та засоби музичної виразності народного танцю.
5. У чому унікальність сучасної обробки танцю та які характерні риси його ритму?

9. Виконання творчого завдання до прослуханих пісень.

— Візьміть олівець та зобразіть за допомогою ліній ритмічну пульсацію і характер кавказького танцю лезгинка.

10. Розповідь про оперу М. Глінки «Руслан і Людмила».

— «Руслан і Людмила» — опера М. Глінки в п'яти діях, лібрето за однойменною поемою О. Пушкіна. У четвертій дії опери композитор представляє східні танці в замку Чорномора, серед яких є і обробка народного танцю лезгинка.

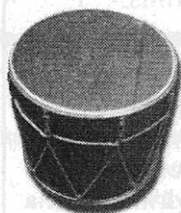
Музичний словничок

Традиційна обробка народної інструментальної музики — це видозмінювання народного музичного твору (народного танцю, народної мелодії) шляхом гармонізації, аранжування або транскрипції.

11. Новий матеріал для засвоєння. Музичні інструменти Вірменії.

— До найвідоміших музичних інструментів Вірменії відносяться **дхол** (ударний музичний інструмент), **зурна** (язичковий дерев'яний духовий інструмент) та **дудук** (духовий інструмент, який виробляється виключно з деревини абрикоса і має неповторний тембр).

Робота з ілюстраціями:

Дхол

Зурна

Дудук

— Послухайте вірменську народну мелодію в сучасній обробці. Охарактеризуйте багатство мелодії, яку створює поєднання електроскрипки та дудука.

12. Музичне сприймання. Вірменська народна пісня у виконанні Дж. Гаспаряна (дудук) (фрагмент).

В. Мей (скрипка) і Дж. Гаспарян (дудук). Попурі на мелодії класичних творів (фрагмент).

13. Фізкультхвилинка «Лезгинка».

14. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

15. Виконання пісні. «Одна калина» (слова В. Куровського, музика Р. Квінти).

— Уявіть себе в музичній студії. Увімкніть диктофон і запишіть разом із друзями виконання пісні.

— Розучуємо усю пісні.

Виконання окремих складних елементів мелодії пісні з ритмічним супроводом.

Відпрацювання засобів виразності пісні: нюансів, відтінків, характеру тощо.

Виконання пісні під акомпанемент та під фонограмний супровід.

16. Виконання творчого завдання «Музичний супровід до пісні».

— Створіть з друзями акомпанемент до пісні за допомогою пальців рук (клацання, плескання, коротких ритмічних постукувань).

17. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Що являє собою традиційна обробка народної інструментальної музики?

— Що таке лезгинка?

— Які композитори створили обробку мелодії лезгинки?

— Що вам відомо про А. Хачатуряна?

— Які народні вірменські інструменти вам запам'яталися?

18. Домашнє завдання.

— Послухайте народні мелодії в композиторських обробках. Приєднайтеся до проекту.

19. Вихід з класу під мелодію лезгинки.

20. Для допитливих — виконання музичного проекту.

**МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ
«ІНСТРУМЕНТИ НАРОДІВ СВІТУ»**

Мета: створити міні-енциклопедію про музичні інструменти народів світу.

Очікуваний результат: міні-енциклопедія.

Типологія проекту: груповий, середньої тривалості, творчий, музично-образотворчий, інформаційний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Об'єднайтеся з друзями у три групи та разом створіть міні-енциклопедію.

1. *«Дослідники»* — знайдіть інформацію про музичні інструменти народів світу, скориставшись енциклопедією та словником-довідником. Про кожний окремий інструмент напишіть невелику статтю.
2. *«Художники»* — знайдіть зображення необхідних музичних інструментів та намалуйте їх.
3. *«Упорядники-видавці»* — зробіть з паперу міні-альбом, на кожній сторінці якого розмістіть статтю про інструмент та його зображення. Оформіть відомості в алфавітному порядку або об'єднайте музичні інструменти за країнами.

Презентуйте вашу міні-енциклопедію та розкажіть про неї.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

УРОК 11

Тема. Фольклор та сучасна стилізація.

Мета. Ознайомити з особливостями сучасної обробки народної музики, зі стилями сучасної фольклорної музики, розглянути особливості сучасної фольклорної вокальної та інструментальної музики, ознайомити з поняттями «сучасна обробка народної фольклорної пісні» та «стилізація», розглянути приклади застосування народних обрядів, ознайомити з прикладами фольк-опер та з творчістю Є. Станковича.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику, розвивати вміння аналізувати музичний фольклор та його сучасні обробки, розвивати вміння виразно виконувати українські народні пісні.

Виховувати ціннісне ставлення до фольклорної спадщини та її сучасних обробок, інтерес до творчості українських композиторів.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрет композитора Є. Станковича.

Основні поняття для засвоєння: сучасна обробка народної музики, стилі сучасної фольклорної музики, сучасна фольклорна вокальна та інструментальна музика, стилізація, фольк-опера.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Є. Станкович. Фольк-опера «Коли цвіте папороть» (фрагменти).
- Пісня «Ой на Івана, та й на Купала» (стилізація народного обряду) у виконанні Театру Пісні «Джерела».
- Українська народна пісня «Чом ти не прийшов».

Хід уроку

1. Вхід під мелодію української народної пісні «Чом ти не прийшов».

Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні ми пригадаємо, що таке фольклор, народні свята на традиції, які відроджуються у народному українському фольклорі.

Ви познайомитеся з новим явищем — зі стилізованими фольклорними композиціями.

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування класу.

— Що являє собою традиційна обробка народної інструментальної музики?

— Що таке лезгинка?

— Які композитори створили обробку мелодії лезгинки?

— Що вам відомо про А. Хачатуряна?

— Які народні вірменські народні інструменти вам відомі?

3. Бесіда з учнями про народну творчість.

— Пригадайте, що таке фольклор.

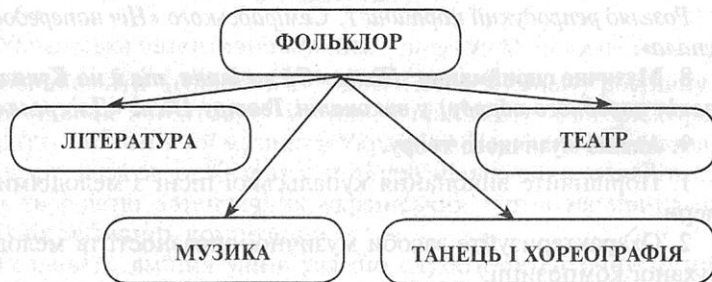
— Що ви знаєте про народну творчість?

— **Народна творчість** — це історична основа усієї світової художньої культури, джерело національних художніх традицій.

Цікаво знати, що фольклор — народна творчість — це творча художня діяльність народу, що виявляється в усній поезії, музиці та інших видах мистецтва.

Робота зі схемою:

— Майже в усіх країнах світу щороку проходять фестивалі та конкурси стилізованого фольклору і талановитих фольклористів. Наприклад, у місті Кагул на півдні Молдови проходять відомі фольклорні фестивалі («Нуферул Альб» і «Бобочелул») та музичний фестиваль «Обличчя друзів». З 1993 року це місто є членом Міжнародної федерації фольклорних фестивалів.

У наш час в Україні поширеним явищем стала поява багатьох музичних груп, які працюють у напрямку національної стилізації: танцювальні гурти, естрадні фольклорні групи, солісти та цілі фольклорні колективи.

4. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про музичний фольклор.

— Народна музика, або музичний фольклор — це вокальна, інструментальна, вокально-інструментальна та музично-танцювальна творчість народу, що ґрунтується на історичних традиціях.

Народна музика створюється і передається в усній формі.

Для неї характерні різноманітність жанрів та форм, багатство ладотональних систем і ритміки тощо.

Виконавці фольклору — акини, ашуги, гусярі, кобзарі, кюйші, леутари, менестрелі, скоморохи, шпільмани та інші, які змінюють і удосконалюють форму музичного твору. Завдяки композиторам відбувається стилізація фольклору.

Музичний словничок

Стилізований фольклор — відтворення національного стилю композиторами і музикантами у народній манері виконання із внесенням певних змін (використання сучасних обробок та сучасного аранжування музичних творів).

5. Музичне сприймання. Є. Станкович. Фольк-опера «Коли цвіте папороть» (фрагменти).

6. Аналіз музичного твору.

1. Розкажіть про свої враження від прослуханої музики.
2. У чому особливість звучання фольклорних пісень в опері?
3. Чому прослуханий твір має незвичну назву — фольк-опера? Які її характерні ознаки?
4. Який народний обряд зображено в опері? Які народні пісні календарно-обрядового циклу використано у творі?

7. Знайомство з творчістю композитора Є. Станковича.

— Євген Федорович Станкович — сучасний український композитор, автор вокальних, симфонічних, камерних і оркестрових творів, фольк-опери «Коли цвіте папороть», балетів «Ольга», «Майська ніч», «Ніч перед Різдвом», «Вікінги» та музики до художніх і документальних кінофільмів, серіалів, мультфільмів, театральних вистав.

«Коли цвіте папороть» — фольк-опера Є. Станковича в трьох актах. Вона написана у середині 1970-х років, а вперше прозвучала в концертному виконанні 2011 року. Літературною основою опери стали твори М. Гоголя, національний фольклор, героїчний епос і народні обряди України. В опері відтворено традиції святкування народного свята Івана Купала.

Пригадайте, що ви знаєте про це свято.

Розгляд репродукції картини Г. Семірадського «Ніч напередодні Івана Купала».

8. Музичне сприймання. Пісня «Ой на Івана, та й на Купала» (стилізація народного обряду) у виконанні Театру Пісні «Джерела».

9. Аналіз музичного твору.

1. Порівняйте виконання купальської пісні з мелодіями фольк-опери.

2. Охарактеризуйте засоби музичної виразності та мелодію прослуханої композиції.

10. Фізкультхвилинка «Подаруємо всім веселий настрій».

11. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

12. Розучування пісні. «Чом ти не прийшов» (українська народна пісня).

Знайомство зі змістом пісні, характером мелодії. Розучування першого куплету пісні. Виконання музичних фраз а капела, виконання пісні під акомпанемент інструмента, інсценування пісні. Виконання першого куплету із ритмічним супроводом.

13. Виконання творчого завдання до вивченої пісні.

— Розгляньте репродукції картин. Яка з них, на вашу думку, найкраще підходить до пісні «Чом ти не прийшов»?

Робота з ілюстраціями: М. Пимоненко. «Українська ніч», М. Пимоненко. «Юділя», К. Трутовський. «Покинута».

14. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Що таке музичний фольклор?

— Розкажіть про фольклорну стилізацію. У чому її особливість?

— Що стало основою опери Є. Станковича?

— Як змінилися купальські пісні у його фольк-опері?

— Які твори Є. Станковича ви знаєте?

— Розкажіть про пісню, яку ми вивчали сьогодні.

— Поділіться своїми враженнями від уроку.

15. Домашнє завдання.

— Послухайте музику у телеєфірі та на хвилях радіо. Які стилізовані твори там лунають? Приєднайтеся до проекту.

16. Вихід з класу під мелодію української народної пісні «Чом ти не прийшов».

17. Для допитливих – виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «АЛЬБОМ СТИЛІЗАЦІЙ»

Мета: створити альбом зі стилізованими костюмами та піснями.

Очікуваний результат: альбом сучасних мистецьких стилізацій.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, творчий, музично-образотворчий, інформаційний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

1. Прослухай музичний альбом стилізованих українських народних пісень. Запиши у форматі мр3 ті твори, які тобі сподобалися найбільше, та занотуй тексти цих пісень.
2. Зроби до кожної пісні ілюстрацію: намалюй їхніх виконавців, які будуть одягнені у стилізовані українські костюми.
3. Оформ кожну сторінку свого альбому, використовуючи стилізований орнамент та елементи українських народних символів.

Презентуй свій альбом друзям і рідним, озвуч його стилізованими українськими народними піснями.

УРОК 12

Тема. Українська автентична музика.

Мета. Ознайомити з поняттям «автентична музика», розглянути різновиди автентичної музики, ознайомити з історією розвитку автентичної музики в Україні та її сучасними виконавцями, надати визначення поняттю «фолк-рок», ознайомити з творчістю автентичних українських гуртів на прикладах їхніх музичних композицій.

Розвивати вміння учнів уважно слухати автентичну музику та надавати характеристику музичним образам, розвивати вміння аналізувати музичні композиції та знаходити характерні ознаки автентичного стилю, розвивати вміння виконувати пісні а капела та створювати мелодичну імпровізацію та підголоски до пісні.

Виховувати ціннісне ставлення до автентичного українського фольклору, інтерес до українських автентичних гуртів, повагу до творчості сучасних композиторів та аранжувальників.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети виконавців автентичного фольклору.

Основні поняття для засвоєння: поняття «автентична музика», різновиди автентичної музики, історія розвитку автентичної музики в Україні, сучасні виконавці автентичної музики, фолк-рок.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Українська народна пісня «Як поїду я в город Полтаву» у виконанні гурту «Божичі» (фрагмент).
- Українська народна пісня «Летіла зозуля через мою хату» у виконанні гурту «Древо» (фрагмент).
- Українські народні пісні «Зійшов місяць, зійшов ясний», «Ой, сяду я край віконечка» у виконанні автентичного колективу (фрагменти).
- Гурт «Воплі Відоплясова». «Весна прийде».
- Гурт «Гайдамаки». «Лелеки».
- «Здрастуй, світ!» (слова В. Кострова, музика Л. Квінт).

Хід уроку

1. Вхід під пісню Л. Квінт «Здрастуй, світ!». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні ми послухаємо оригінальну автентичну музику і дізнаємося про творчість колективів, які в наш час її виконують.

2. Актуалізація опорних знань. Індивідуальне опитування.

— Що таке музичний фольклор?

— Розкажіть про фольклорну стилізацію. У чому її особливість?

— Що стало основою опери Є. Станковича?

— Як змінилися купальські пісні у його фолк-опері?

— Які твори Є. Станковича ви знаєте?

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про автентичну музику.

— **Автентичне виконавство, автентизм** (від пізньолат. *authenticus* — справжній, достовірний) — рух у музичному виконавстві, що ставить своїм завданням максимально точне відтворення звучання музики минулого і відповідність сучасного виконання оригінальним, «історичним» уявленням.

Автентичне виконання передбачає обізнаність музиканта в усіх аспектах музичної практики та теорії того періоду і тієї країни, де і

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

коли була написана музика. У західних країнах це явище має назву *історично інформоване виконавство*.

Дуже важко відтворити оригінальне звучання тих інструментів, які вийшли з ужитку, наприклад, віоли да гамба, барокової скрипки, поздовжньої флейти, клавесина, клавикорда, фісгармонії тощо.

Щоб відтворити манеру народного виконання, музиканти-автентисти здійснюють експедиції по селах, записують давні народні пісні, шукаючи носіїв народних традицій переважно серед людей похилого віку.

Непідробний інтерес до автентичного звучання української музики проявляв М. Лисенко, який організовував концерти кобзаря Остапа Вересая.

Наприкінці 1970-х років навколо українських ентузіастів та любителів старовинної музики А. Шпакова (лютня) та С. Крутикова (клавесин, блокфлейти) згуртувався колектив одностумців, який прагнув наблизитися до автентичності у виконавстві.

У 1980-90-х роках активну творчу діяльність вів ансамбль «Silva Regum» («Лісове життя») під орудою Т. Трегуб. З 1990-х років автентичне виконання старовинної музики пропагує Н. Свириденко.

У наш час численні фестивалі та конкурси автентичного виконавства продовжують традиції відтворення оригінальної народної музики.

4. Музичне сприймання. Українська народна пісня «Як поїду я в город Полтаву» у виконанні гурту «Божичі» (фрагмент).

Українська народна пісня «Летіла зозуля через мою хату» у виконанні гурту «Древо» (фрагмент).

Українські народні пісні «Зійшов місяць, зійшов ясний», «Ой, сяду я край віконечка» у виконанні автентичного колективу (фрагменти).

5. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від прослуханих пісень.
2. У якій манері виконуються пісні? Обґрунтуйте свою думку.
3. Які характерні риси автентичного виконання відчувалися у прослуханій музиці?

Музичний словничок

Автентичне музикування — стиль у музичному виконавстві, в якому максимально точно відтворено звучання музики минулого.

6. Знайомство з творчістю виконавців автентичної музики.

— У ХХ столітті до українського фольклору зверталися численні професійні та аматорські гурти України. Протягом століття було створено чимало колективів, що спеціалізувалися на виконанні обробок українських народних пісень і танців, а також творів українських композиторів у подібній стилістиці.

Так, 1922 року був організований перший Оркестр українських народних інструментів, 1939 — Гуцульський ансамбль пісні і танцю, 1943 — народний хор ім. Г. Віршовки, 1951 — Ансамбль танцю України.

У 2000-х роках в Україні зароджуються фестивалі етнічної музики «Країна мрій», «Шешори», «Берегиня» та інші, де народна музика звучить як в автентичному виконанні, так і в різноманітних обробках. Серед сучасних гуртів автентичного співу — «Божичі», «Володар», «Буття» тощо.

Етнічні мотиви у своїй творчості використовують гурти «Тартак», «Воплі Відоплясова» («ВВ»), «Мандри», «Гайдамаки», «Очеретяний кіт»; оригінальне нашарування етнічних елементів пропонує гурт «Даха Браха».

До фольклорної музики можна віднести і сучасний напрям рок-музики — **фолк-рок**.

Цей музичний напрямок сформувався наприкінці 50-х — на початку 60-х років ХХ століття. Найбільша популярність фолк-року припала на середину 60-х років.

В Україні проводиться ряд фестивалів рок-музики, на яких звучить фолк-рок. Це «Тарас Бульба», «Рок-екзистенція», «Рок Січ», «Чайка», «Мазепа-фест», «Славське Рок», молодіжні фестивалі «Нівроку», «Фортеця», «Гніздо» та інші.

Музичний словничок

Фолк-рок (англ. *folk rock* — народний рок) — напрямок музики року, «електрифікований» варіант поєднання фольклору з роком, що виник після Другої світової війни у США та мав значний вплив на подальший розвиток музики року.

— Послухайте пісні фолк-року у виконанні сучасних українських гуртів та порівняйте їхнє звучання з народними піснями в автентичному виконанні, які щойно звучали.

7. Музичне сприймання. Гурт «Воплі Відоплясова». «Весна прийде». Гурт «Гайдамаки». «Лелеки».

8. Виконання творчого завдання.

— За допомогою кольорових олівців створіть афішу з повідомленням про концерт автентичної музики.

9. Фізкультхвилинка «Хвилинка відпочинку».

10. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

Вокальна імпровізація, вокаліз.

11. Розучування пісні. «Здрастуй, світ!» (слова В. Кострова, музика Л. Квінт).

Знайомство зі змістом пісні.

Прослуховування пісні у записі.

Розучування мелодії пісні, знайомство з ритмічним малюнком куплету і приспіву.

Диригування під час виконання першого куплету.

— Спробуйте створити невеличкий підголосок до мелодії пісні.

12. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Що таке автентична музика?

— Які сучасні гурти виконують фольклорну музику?

— Про що розповіла вам пісня Л. Квінт?

— Що спільного між давньою фольклорною музикою та її сучасним автентичним звучанням?

13. Домашнє завдання.

— Пригадайте одну з народних українських пісень та спробуйте заспівати її в стилі фолк-рок або використайте автентичний вокал.

14. Вихід з класу під мелодію пісні «Здрастуй, світ» Л. Квінт.

15. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ

«ФОЛК-РОК»

Мета: створити ролик із композицій українського фолк-року та знайти необхідну інформацію до нього.

Очікуваний результат: ролик із фолк-роковими композиціями.

Типологія проекту: груповий, середньої тривалості, творчий, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Для підготовки ролика, присвяченого українським фолк-роковим групам та композиціям, об'єднайтеся в три групи.

1. «Музикознавці» — знайдіть необхідну інформацію про українські фолк-рок-групи. Серед музичних композицій цього напрямку знайдіть і збережіть найпопулярніші твори.
2. «Художники» — прослухайте вибрані композиції та знайдіть до них відповідні ілюстрації в Інтернеті, зберігши їх у форматі jpeg.
3. «Інформатики» — користуючись програмою Windows Movie Maker, змонтуйте кліп під навою «Фолк-рок».

Продемонструйте друзям свій ролик та розкажіть про нього.

УРОК 13

Тема. Етнічна музика.

Мета. Ознайомити з особливостями етнічної музики різних народів, розглянути особливості української етнічної музики, ознайомити з історією її розвитку, надати знання про народні інструменти країн світу, навести приклади застосування етнічної музики в творах композиторів, розглянути рівень розв'язку сучасної етнічної музики в Україні та ознайомити із особливостями звучання українських етнічних інструментів.

Розвивати вміння учнів уважно слухати етнічну музику та надавати характеристику її засобам музичної виразності, розвивати вміння аналізувати етнічні музичні твори, слухати музичну вікторину та знаходити спільні й відмінні риси між етнічною музикою різних народів.

Виховувати ціннісне ставлення до етнічної музичної культури рідного краю та інших народів, інтерес до творчості виконавців етнічної музики.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, зображення етнічних танців та народних інструментів країн світу.

Основні поняття для засвоєння: поняття «етнічна музика», історія її розвитку, народні інструменти країн світу, етнічна музика в творах композиторів, сучасна українська етнічна музика, українські інструменти.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Уривки з творів: арабська, індійська, грецька, іспанська, африканська, японська, австралійська, чукотська етнічна музика.
- В. Зубицкий. Сюїта «Українські танці», 1 частина.
- Фрагменти української етнічної музики: «Аркан» (цимбали, скрипка, дводенцівка, бубон), «Буковинська полька» (сопілка), віночок закарпатських мелодій (гра на дрімбі), сигнал до полонинського ходу (трембіта і ріг), композиція «Кольорові села» (гра на цимбалах).
- «Здрастуй, світ!» (слова В. Кострова, музика Л. Квінт).

Хід уроку

1. Вхід під мелодію української етнічної музики. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні ми вирушимо у віртуальну музичну мандрівку країнами світу. Кожна держава має свої музичні особливості, національні інструменти та неповторну етнічну музику.

— Чи готові ви до подорожі?

2. Актуалізація опорних знань. Парне опитування.

— Що таке автентична музика?

— Які сучасні гурти виконують фольклорну музику?

— Що спільного між давньою фольклорною музикою та її сучасним автентичним звучанням?

3. Новий матеріал для засвоєння. Музична подорож з етнічною музикою.

1 зупинка — історія етнічної музики

— Термін **етнічна музика** — музика народів світу (world music) — з'явився у 1980-х роках в англомовних країнах для класифікації певних музичних явищ.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

Етнічній музиці властиві використання ладо-гармонічних і мелодичних особливостей народної музики та запозичення народних інструментів або манери виконавства. У той же час етнічна музика не є поняттям, тотожним народній музиці, — вирізняючим для етнічної музики є належність до масової культури.

В Україні для позначення цього типу музики широко послуговуються терміном *фолк-рок* або його відповідником *етно-рок*.

Музичний словничок

Етнічна музика — термін, що є аналогом англійського «world music» і відноситься до тієї частини популярної музики, що бере свій початок у музичному фольклорі різних країн.

2 зупинка — народні мотиви світу

4. Музичне сприймання. Музичний калейдоскоп: уривки з творів арабської, індійської, грецької, іспанської, африканської, японської, австралійської, чукотської етнічної музики.

5. Вивчення нового матеріалу. Знайомство з етнічними інструментами народів світу.

— Ознайомтеся із незвичними етнічними інструментами народів світу та особливостями їхнього звучання.

Робота з ілюстраціями (с. 73-74):

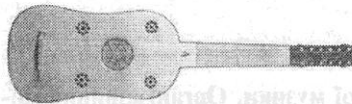
— **Діджеріду** — музичний духовий інструмент аборигенів Австралії. Його роблять зі шматка стовбура евкалипта завдовжки 1-3 метри, серцевина якого виїдена термітами.

Сякухаті — японський музичний духовий інструмент у вигляді бамбукової флейти.

Віна — стародавній індійський щипковий (плекторний) музичний інструмент, який має форму лютні.

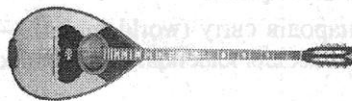

Віуела — іспанський щипковий інструмент, схожий на гітару з опуклим дном.

Варган — старовинний язичковий інструмент, схожий на дрімбу.

Кпанлого — барабан, поширений у Гані (Західна Африка). Його корпус зроблено з твердого дерева, а мембрана — зі шкіри антилопи.

Бузукі — грецький музичний інструмент групи струнно-щипкових. Входить до класичного грецького оркестру або сольо супроводжує танці та популярні пісні.

3 зупинка — етнічна музика у творах композиторів

6. Музичне сприймання. В. Зубицький. Сюїта «Українські танці», 1 частина.

7. Аналіз музичного твору.

1. Поділіться своїми враженнями від музичного твору.
2. У чому особливість звучання народних танців?
3. Які інструменти створили неповторний музичний образ?
4. Розкажіть про засоби музичної виразності твору.

8. Знайомство з творчістю композитора В. Зубицького.

— Володимир Данилович Зубицький — сучасний український композитор та виконавець (баяніст). Серед його творів — опери «Палата №6» за А. Чеховим і «Чумацький шлях», балет «Задунайські розваги», кантати-симфонії «Чумацькі пісні», «Океан доли», твори для оркестру українських народних інструментів та інші.

9. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про етнічну культуру у творчості сучасних композиторів та виконавців.

— Інтерес західної культури до екзотичної для неї народної музики існував давно і проявлявся у численних творах, починаючи з другої половини XIX століття. Так, наприклад, А. Дворжак написав «Слов'янські танці» під впливом музики центральної Європи, інтерес до японської музики проявився в опері Дж. Пуччіні «Чіо-Чіо-Сан». На сцені XX століття етнічна музика переросла в напрямок *неофольклоризму*, в якому працювали І. Стравінський, Р. Шедрін, Е. Вілла-Лобос, К. Чавес, М. Скорик, Є. Станкович та інші.

У поп-культурі інтерес до етнічної музики почав проявлятися у 1960-х роках. Наприклад, у творчості гурту «The Beatles» з'являються індійські мотиви. Тоді ж завойовує популярність стиль *reggi*, що опирається на традиційну музику Ямайки.

Із 1980-х років на Заході зростає інтерес до фольклору. З одного боку музиканти шукали нових звучань і відкривали для себе народні мотиви, з іншого — етнічна музика стала перспективною з погляду маркетингу й музичної індустрії.

Серед етнічної музики доволі розповсюдженою є *кельтська музика* — термін, що використовується для позначення сукупності музичних традицій народів, які є потомками кельтів і проживають на території Ірландії, Шотландії та Британії. Ця музика об'єдналася з жанрами популярної музики й утворила цілий напрямок — *кельтик-ф'южн*.

10. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про українську етнічну музику.

4 зупинка — українська етнічна музика

— Інтерес до українського музичного фольклору проявляли багато українських композиторів. У їхньому творчому доробку є обробки українських пісень для хору, голосу або вокально-інструментальних ансамблів. Так, у 1940-х роках був розроблений новий тип виконавського колективу — народний хор, що не мав аналогів у західній культурі.

У наш час етнічне звучання мають композиції Тоні Матвієнко, Злати Огневич, Лами, гуртів «Kozak System», «ВВ», «Воанергес» тощо.

11. Музичне сприймання. Фрагменти української етнічної музики: «Аркан» (цимбали, скрипка, дводенцівка, бубон), «Буковинська полька»

(сопілка), віночок закарпатських мелодій (гра на дрибмі), сигнал до полонинського ходу (трембіта і ріг), композиція «Кольорові села» (гра на цимбалах).

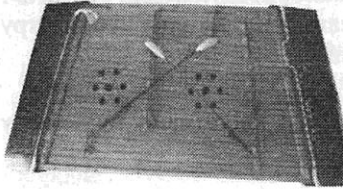
12. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від прослуханих творів.
2. У чому особливість звучання етнічної музики України?
3. Які незвичайні музичні інструменти було чути у творах?
4. Охарактеризуйте засоби музичної виразності творів.

13. Виконання творчого завдання.

— Підготуйте пензлик та акварельні фарби. За допомогою штрихів та кольору зобразіть на папері те, що ви уявляєте, слухаючи українську етнічну музику.

14. Знайомство з українськими етнічними інструментами.

— Ознайомтеся з етнічними інструментами України.

Цимбали — старовинний струнний ударний інструмент із дерев'яним корпусом у формі трапеції та комплектом спеціально розташованих струн. Верхня дека виробляється із ялини або смереки, нижня — із явора. Звук видобувають, вдаряючи по струнах дерев'яними паличками-молоточками або гнучким вербовим прутиком. В Україні цей музичний інструмент відомий із XVII століття. Сучасне виробництво цимбалів побутує на Гуцульщині.

Дримба — народний щипковий інструмент, схожий за формою на маленьку підкову з тоньким сталевим язичком усередині. Найчастіше використовується в гуцульському музичному побуті.

15. Фізкультхвилинка «Етнічний таночок».

16. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

17. Виконання пісні. «Здрастуй, світ!» (слова В. Кострова, музика Л. Квінт).

- Заспівайте пісню Л. Квінт «Здрастуй, світ!» під фонограму.
- Уявіть себе в музичній студії та запишіть власний спів і спів ваших друзів на диктофон.

18. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Яка музика називається етнічною?
- Що ви про неї знаєте?
- Розкажіть про давні етнічні інструменти.
- Звуки яких інструментів ви зможете упізнати на слух?
- У творчості яких композиторів та сучасних виконавців зустрічаються етнічні мотиви?

19. Домашнє завдання.

— Послухайте етнічні твори. Розкажіть про них друзям та рідним. Приєднайтеся до проекту та створіть свою презентацію «Українська етнічна музика».

20. Вихід з класу під мелодію пісні Л. Квінт «Здрастуй, світ!».

21. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «ЕТНІЧНА МУЗИКА МОГО НАРОДУ»

Мета: створити презентацію про українську етнічну музику.

Очікуваний результат: презентація.

Типологія проекту: парний, середньої тривалості, творчий, музичний, інформаційний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Підготуй із другом або подругою презентацію про особливості етнічної музики українського народу.

1. Знайдіть відомості в енциклопедіях або в мережі Інтернет про особливості української етнічної музики: про етнічні інструменти та відомих виконавців етнічної музики.
2. Підберіть відповідні ілюстрації в мережі Інтернет (фото виступів етнічних колективів чи виконавців, зображення музичних інструментів тощо).
3. Знайдіть та збережіть записи звучання українських етнічних інструментів у форматі мр3.
4. Створіть презентацію «Етнічна музика мого народу», яка матиме наступні рубрики: етнічні інструменти України, етнічні колективи та виконавці, етнічний концерт (звучання етнічних інструментів).

Продемонструйте презентацію своїм друзям.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

УРОК 14

Тема. Танцювальна етнічна та популярна музика.

Мета. Ознайомити з етнічною танцювальною музикою та класифікацією танцювальної музики, розглянути особливості латиноамериканських танцювальних композицій, ознайомитися з творчістю композиторів Ж. Бізе, Р. Шедріна.

Розвивати вміння учнів уважно слухати етнічну танцювальну музику, знаходити спільні та відмінні риси між етнічною музикою різних країн, розрізняти на слух етнічну музику України, латиноамериканські композиції, розвивати вміння аналізувати етнічну музичну культуру рідного краю та інших народів, розвивати вміння виконувати пісні під фонограму. Виховувати ціннісне ставлення до української музичної культури та етнічної культури різних країн, інтерес до творчості композиторів Ж. Бізе, Р. Шедріна.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів Ж. Бізе, Р. Шедріна, Є. Крилатова.

Основні поняття для засвоєння: етнічна танцювальна музика, класифікація танцювальної музики, латиноамериканські танцювальні композиції.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Уривки з творів: жок, краков'як, болеро, фламенко, індійський танець.
- Ж. Бізе. Хабанера з опери «Кармен».
- Ж. Бізе, Р. Шедрін. Хабанера із «Кармен-сюїти».
- «Трое білих коней» (слова Л. Дербеньова, переклад М. Мигаль, музика Є. Крилатова).

Хід уроку

1. Вхід під етнічну українську музику. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні ми поринемо у світ танців народів світу. Чи готові ви до мандрівки?

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування класу.

— Яка музика називається етнічною?

— Що ви про неї знаєте?

— Розкажіть про давні етнічні інструменти.

— Звуки яких інструментів ви зможете упізнати на слух?

— У творчості яких композиторів та сучасних виконавців зустрічаються етнічні мотиви?

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про танцювальну етнічну музику.

— Танець — один із найдавніших видів мистецтва. Танці народів світу розкривають колорит і особливості будь-якої національності.

Найдавнішими є ритуальні танці, які виконувалися під час церемоній та ритуалів.

Музичний словничок

Танець, танок — вид мистецтва, де художні образи створюються засобами пластичних рухів людського тіла. У танці відображається емоційно-образний зміст музичних творів.

Танці народів світу — вираження характерних національних особливостей культури і традицій народу в пластиці і рухах у супроводі музики.

— Існує багато різновидів танцю.

Робота зі схемою:

— **Народний танець** — це яскраве вираження менталітету і творчості кожного народу.

Класичний танець є основою мистецтва балету і вимагає спеціальної підготовки.

Естрадний танець має власну специфіку та існує як підтримка виступу естрадного співака.

Народні танці займають значне місце в культурі кожної країни поряд із народною піснею та народними звичаями.

Серед відомих українських народних танців — *гопак, метелиця, козачок, коломийка, аркан* та інші.

До танців інших народів відносяться *жок, жемжурка, краков'як, тропак, лезгинка, болеро, фламенко, полька* тощо.

Історичними танцями називають здебільшого європейські танці, що були популярні в певну епоху на балах знаті.

Багато з них виникло з народних танців, набравши вишуканого стилю. Популярні історичні танці змінювалися з епохами.

До них належать *павана, гальярда, контрданс, менует, мазурка, полонез, кадрили* та інші.

4. Музичне сприймання. Музична вікторина «Танці народів світу».
Уривки з творів: жок, краков'як, болеро, фламенко, індійський танець.

5. Ознайомлення з хабанерою.

— Пропоную вам познайомитися з іспанським танцем, який отримав друге життя в опері та балеті.

Хабанера (від назви міста *La Habana* — Гавана) — іспанський танець кубинського походження, який за своїм ритмом наближений до танго.

6. Музичне сприймання. Ж. Бізе. Хабанера з опери «Кармен».

Ж. Бізе, Р. Щедрін. Хабанера із «Кармен-сюїти».

7. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від танцювальної музики.
2. Порівняйте звучання танцю хабанери в опері та балеті.
3. Назвіть характерні ознаки танцю та засоби музичної виразності творів.
4. Які інструменти створили неповторний музичний образ іспанського танцю?

8. Знайомство з творчістю композиторів Ж. Бізе та Р. Щедріна.

— **Жорж Бізе** — французький композитор, диригент, піаніст епохи романтизму, автор опер, оперет, симфонічної та хорової музики.

«Кармен» — опера в чотирьох діях, написана композитором за новелою П. Меріме.

Родіон Костянтинович Щедрін — російський композитор, автор симфонічних творів, опер і балетів («Кармен-сюїта», «Анна Кареніна», «Дама з собачкою» тощо).

«Кармен-сюїта» — його одноактний балет, заснований на опері Ж. Бізе «Кармен», музичний матеріал якої істотно перекомпонований, стиснутий і переоркестрований Р. Щедріним.

9. Розповідь про бальні танці.

— **Бальний танець** — сучасна назва танців, призначених для масового виконання на вечорах відпочинку, танцювальних майданчиках, вечірках тощо.

До стандартної програми бальних танців входять *повільний вальс, квік-степ* (швидкий фокстрот), *танго, фокстрот, віденський вальс*, а до латиноамериканської — *ча-ча-ча, джайв, румба, самба та пасадобль*.

Аргентина подарувала любителям танців **танго**, Бразилія ж відома своєю **самбою**. Багато танців зародилося на Кубі. Так, **румба** і **ча-ча-ча** згодом були кодифіковані й стали частиною латиноамериканської програми бальних танців. Свого часу були популярними й інші танці кубинського походження: **мамбо, сальса** тощо.

10. Виконання творчого завдання.

— Розгляньте ілюстрації на с. 81.

— Які танці ви впізнаєте?

— Охарактеризуйте їх.

11. Музичне сприймання. *Музична вікторина «Бальні танці». Уривки з творів: танго, вальс, самба, ча-ча-ча, румба.*

12. Фізкультхвилинка «Танцюють всі».

13. Поспівка. *Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).*

14. Розучування пісні. «Троє білих коней» (слова Л. Дербеньова, переклад М. Мигаль, музика Є. Крилатова).

Знайомство зі змістом пісні.

Розучування першого куплету пісні.

Виконання мелодії а капела, проплескування ритмічного малюнка куплету і присвіву.

Показ рукою руху мелодії.

Виконання першого куплету ланцюжком.

15. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Які танці народів світу вам відомі?

— В яких творах зазнав аранжування іспанський народний танець хабанера?

— Назвіть імена авторів і жанри цих творів.

— Пісня з якого фільму нагадала вам про чудові зимові свята?

16. Домашнє завдання.

— Чи часто у вас вдома звучить танцювальна музика? Які танці народів світу ви зможете відтворити перед рідними?

Приєднайтеся до проекту.

17. Вихід з класу під мелодію пісні «Троє білих коней».

18. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «РІЗДВЯНІ ПІСНІ»

Мета: створити ілюстрований пісенник із різдвяними композиціями.

Очікуваний результат: пісенник.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, практико-орієнтований, музично-образотворчий.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

1. Із паперу створи невеличку книжечку, в яку запиши слова своїх улюблених різдвяних пісень.
2. Намалуй до кожного твору яскраві ілюстрації та оформ титульну сторінку свого пісенника «Мої улюблені різдвяні пісні».

Влаштуйте із друзями свято різдвяних пісень та зробіть виставку своїх пісенників.

Яка різдвяна пісня стане найпопулярнішою? Заспівайте її разом із однокласниками.

Дата

Клас

Добряковий метод

до уроку

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

УРОК 15

Тема. Сторінками Євробачення.

Мета. Ознайомити з історією конкурсу Євробачення, розглянути імена та композиції переможців останніх років, ознайомити з історією участі в конкурсі українських виконавців.

Розвивати вміння учнів уважно слухати естрадні композиції-переможці конкурсу та аналізувати їх, знаходити необхідну інформацію про історію та виконавців конкурсу, розвивати вміння виконувати пісні під фонограму.

Виховувати ціннісне ставлення до сучасної естрадної пісні, інтерес до вокальної культури естрадних виконавців.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети виконавців естрадної пісні з конкурсу Євробачення.

Основні поняття для засвоєння: сучасна естрадна пісня народів світу, історія конкурсу Євробачення; видатні імена переможців конкурсу, історія участі в конкурсі українських виконавців.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Руслана. «Дикі танці».
- А. Лорак. «Shady Lady».
- О. Рибак. «Fairytale».
- Лорін. «Euphoria».
- «Трое білих коней» (слова Л. Дербеньова, переклад М. Мигаль, музика Є. Крилатова).

Хід уроку

1. Вхід під пісню «Дикі танці». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні на вас чекає зустріч із хітами Євробачення. Серед них будуть мелодії різних країн і різних музичних напрямків.

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування.

— Які танці народів світу вам відомі?
— В яких творах зазнав аранжування іспанський народний танець хабанера?

— Назвіть імена авторів і жанри цих творів.

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про пісенний конкурс Євробачення.

— **Пісенний конкурс Євробачення** (англ. *Eurovision Song Contest*) — щорічний пісенний конкурс, який проводиться з 1956 року між країнами-членами Європейської Мовної Спільноти. Ідея створити міжнародний пісенний конкурс, у якому б усі країни брали участь в єдиній телевізійній програмі, що транслюється для широкого загалу, народилася у 1955 році.

Перший конкурс пройшов 24 травня 1956 року в місті Лугано, що у Швейцарії. У ньому взяло участь сім країн, кожна з яких представила по дві пісні. Але вже з 1957 року ввели обмеження — одна пісня від кожної країни-учасниці. Пісенний конкурс Євробачення 1956 року виграла країна-господар — Швейцарія.

Починаючи з 2008 року, конкурс складається з двох півфіналів та фіналу. Шість країн потрапляють до фіналу автоматично (Франція, Великобританія, Німеччина, Іспанія, Італія і країна-переможець попереднього року), інші двадцять — із півфіналів. Цікаво знати, що Україна почала брати участь у пісенному конкурсі Євробачення з 2003 року. Першим представником від нашої країни став О. Пономарьов із піснею «Nastala Vista». Він зайняв 14-е місце.

Та вже наступного року Україна виграла «Євробачення-2004» із піснею «Дикі танці» Руслани і максимальним балом за всю попередню історію конкурсу.

Українську пісенну культуру з 2005 року представляли наступні виконавці: гурт «Гринджоли» з піснею «Разом нас багато» (19-е місце), Тіна Кароль із композицією «Show me your love» (7-е місце), Верка Сердючка з піснею «Dancing Lasha Tumbai» (2-е місце), Ані Лорак із піснею «Shady Lady» (2-е місце), Світлана Лобода з композицією «Be My Valentine!» (12-е місце), Alyosha із піснею «Sweet People» (10-е місце), Міка Ньютон з композицією «Angel» (4-е місце), Гайтана з піснею «Be My Guest» (15-е місце), Злата Огневич із композицією «Gravity» (3-е місце) та Марія Яремчук із піснею «Tick-Tock» (6-е місце).

4. Музичне сприймання. Фрагменти композицій: Руслана. «Дикі танці»; Ані Лорак. «Shady Lady»; О. Рибак. «Fairytale» (Норвегія); Лорін. «Euphoria» (Швеція).

5. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від прослуханих пісень.
2. Що ви можете сказати про стиль виконання пісень?
3. Як ви вважаєте, чому ці пісні були гідно оцінені глядачами пісенного конкурсу?

6. Знайомство з творчістю співаків—переможців конкурсу.

— Руслана Лижичко — українська співачка, автор-виконавець і продюсер. «Дикі танці» — це сучасна обробка давніх етнічних гуцульських мотивів (ритмів і танців) та нових течій поп- і рок-музики.

Олександр Рибак — норвезький співак і скрипаль білоруського походження, переможець конкурсу 2009 року в Москві (Росія). До пісні «Fairytale» («Казка»), з якою О. Рибак здобув перемогу, входить старовинна ірландська мелодія.

Лорін — популярна шведська співачка мароккансько-берберського походження, переможниця «Євробачення-2012» в Баку (Азербайджан).

7. Фізкультхвилинка «Танцювальна мозаїка».

8. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

9. Виконання пісні. «Троє білих коней» (слова Л. Дербеньова, переклад М. Мигаль, музика Є. Крилатова).

— Уявіть себе в музичній студії. Увімкніть диктофон і запишіть разом із друзями виконання пісні.

Розучування всієї пісні.

Виконання окремих складних елементів мелодії пісні з ритмічним супроводом.

Виконання пісні під акомпанемент та під фонограмний супровід.

10. Виконання творчого завдання.

— Перегляньте уривок із фільму «Чародії», в якому звучить пісня «Троє білих коней».

«Чародії» — новорічна музична комедія-кіноказка режисера К. Бромберга за сценарієм братів А. і Б. Стругацьких. Фільм було знято у 1982 році. У головних ролях — Олександр Абдулов та Олександра Яковлева.

(Перегляд уривків фільму.)

— Розкажіть про характер пісні та обґрунтуйте, чи доречно автори фільму ввели її у сюжет картини.

— Охарактеризуйте музичний супровід пісні «Трое білих коней». Які інструменти його виконували?

11. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Поділіться своїми враженнями від уроку.
- Що вам було вже відомо про пісенний конкурс Євробачення? Яка інформація стала новою?
- Які учасники конкурсу вам запам'яталися?
- Які пісні вам найбільше сподобалися?
- За кого з українських учасників конкурсу ви вболівали? Ким найбільше пишаєтеся?
- Чи є серед музичних композицій, які ви слухаєте вдома, популярні хіти Євробачення?
- Чим вони вам подобаються?

12. Домашнє завдання.

— Послухайте музику, яка лунає на хвилях радіо та в телеєфірі. Чи будуть серед творів конкурсні пісні з Євробачення? Створіть власний пісенник хітів Євробачення.

13. Вихід з класу під мелодію пісні «Дикі танці».

14. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «НОВОРІЧНІ ХІТИ»

Мета: створити диск із улюбленими новорічними піснями.

Очікуваний результат: диск із новорічними піснями.

Типологія проекту: груповий, середньої тривалості, практико-орієнтований, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Об'єднайтеся з друзями у три групи для створення диска.

1. «Журналісти» — проведіть серед учнів класу опитування з метою визначення найпопулярніших новорічних пісень.
2. «Музиканти» — відшукайте серед музичних альбомів ті композиції, які увійшли до переліку популярних новорічних пісень, та збережіть їх у форматі mp3.
3. «Інформатики» — запишіть диск із обраними композиціями, упорядкувавши їх за рейтингом або за виконавцями, зробіть обкладинку з назвою та змістом диска.

Презентуйте свій диск друзям напередодні новорічних свят.

до альтернативного року, хард-року та електронної музики. Музикантом і його оркестром створено більше 200 альбомів, багато з яких отримали «золотий» статус, а 18 з них — «платиновий».

Поль Морія — французький композитор, аранжувальник і диригент. У 1965 році П. Морія створив свій оркестр, з яким записав інструментальні версії популярних пісень і здійснив обробки класичної музики. Музика П. Морія часто звучала на хвилях радіо та на телебаченні, навіть використовувалася в телепередачах, фільмах і мультфільмах (наприклад, мультсеріал «Ну, постривай!»).

Музичний словничок

Естрадний оркестр — колектив музикантів, що виконує естрадну та джазову музику з використанням струнних, духових (саксофонів у тому числі), клавішних, ударних та електронних музичних інструментів.

— Послухайте відому пісню «Carol of the Bells», яку виконує американська група «Pentatonix», що співає а капела, та інші відомі новорічні композиції.

5. Музичне сприймання. Група «Pentatonix». «Carol of the Bells».

Б. Кросбі. «Jingle Bells».

Група «ABBA». «Happy New Year».

6. Бесіда про новорічно-різдвяні пісні.

— Назвіть засоби музичної виразності прослуханих творів.

— Пісня «Carol of the Bells» створена за мотивами української народної пісні в обробці М. Леонтовича («Щедрик»), що була завезена в Америку на початку ХХ ст.

Квінтет «Pentatonix» виконує аранжування відомих шедеврів.

«Jingle Bells» — популярна у всьому світі англійська різдвяна пісня. Написав її американський композитор Дж. П'єрпонт і зареєстрував під назвою «One Horse Open Sleigh» 16 вересня 1858 року. Пісня була перекладена багатьма мовами світу. Особливу популярність вона отримала в 1940-х роках виконанні Б. Кросбі.

«ABBA» — шведський вокальний квартет, названий за першими літерами імен виконавців (Агнета, Бйорн, Бенні, Анні-Фрід). Група розпалася в 1982 році, та нове зростання популярності «ABBA», як і всієї музики часів диско-буму, почалося в 1992 р.

«Happy New Year» — одна з найвідоміших композицій групи, що вийшла 1980 році. Шведська група «A-Teens» у 2000 р. випустила кавер-версію цієї пісні.

7. Фізкультхвилинка «Подаруємо всім веселий настрій».

8. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

9. Розучування пісні. «Тиха ніч, свята ніч!» (слова Й. Мора, музика Ф. Грубера).

10. Проведення семестрового тестування з теми. Виконання тестових завдань.

1. Видозмінювання музичного твору шляхом гармонізації, аранжування або транскрипції називають:

стилізацією обробкою

оркестровкою

2. Пісня Петра з опери М. Лисенка «Наталка Полтавка» має назву:

- «Сонце низенько»   «Як піду я в город Полтаву»
 «Тихо над річкою»

3. Автор вокальних, симфонічних, камерних і оркестрових творів, фольк-опери «Коли цвіте папороть» та музики до кінофільмів:

- Л. Ревуцький   Є. Станкович
 М. Лисенко

4. Автор лезгинки із балету «Гаяне»:

- М. Глінка   А. Хачатурян
 М. Лисенко

5. Духовий вірменський інструмент, який виробляється виключно з деревини абрикоса і має неповторний тембр, — це:

- зурна   гобой
 дудук

6. Творча художня діяльність народу, що виявляється в усній поезії, музиці та інших видах мистецтва, — це:

- народні пісні   фольклор
 народні обряди

7. Відтворення національного стилю композиторами і музикантами у народній манері виконання із внесенням певних змін називають:

- стилізованим фольклором
 пісенним фольклором
 поетичним фольклором

8. Рух у музичному виконавстві, що ставить своїм завданням максимально точно відтворення звучання музики минулого, називають:

- етнічними мотивами
 стилізацією
 автентичним виконавством

9. Музика народів світу (world music) — це:

- етнічна музика
 автентична музика
 народна музика

10. Основа мистецтва балету, що вимагає спеціальної підготовки, — це:

- народний танець
 класичний танець
 естрадний танець

11. До стандартної програми бальних танців входять:

повільний вальс, квік-степ, танго, фокстрот, віденський вальс

ча-ча-ча, джайв, румба, самба та пасадобль

вальс, румба, танго

12. Німецький композитор, аранжувальник і диригент естрадного оркестру — це:

Поль Морія   Джеймс Ласт

Джон Вільямс

11. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Що нового ви дізналися про творчість композиторів-аранжувальників Дж. Ласти та П. Морія?

— Яка українська пісня набула популярності та стала основою улюблених різдвяних мелодій?

— Що вам відомо про інструменти естрадного оркестру?

— Розкажіть про свої враження від уроку.

12. Домашнє завдання.

— Назвіть імена популярних виконавців новорічних хітів. Запишіть улюблені новорічні пісенні композиції на диктофон у власному виконанні.

13. Вихід з класу під мелодію пісні «Jingle Bells».

II СЕМЕСТР НОВАТОРСТВО В МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ

УРОК 17

Тема. Сучасна музика. Стилї та напрями.

Мета. Ознайомити з поняттям «стиль» у музиці, надати стислий огляд стилів музичного мистецтва в історії музики, ознайомити з назвами сучасних стилів музики та поняттями «академічна музика», «розважальна музика», ознайомити із поняттями «авторський», «національний», «історичний» стилі в музиці, продовжити знайомство з творчістю В.А. Моцарта, А. Хачатуряна.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику та на слух визначати характерні особливості музичних творів і звучання музичних інструментів, розвивати вміння виконувати пісні під акомпанемент музичного інструмента.

Виховувати інтерес до музичних творів минулого і сучасності, інтерес до творчості В.А. Моцарта, А. Хачатуряна та пісень сучасних українських композиторів.

Тип уроку: комбінований, урок введення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів В.А. Моцарта, А. Хачатуряна, М. Катричка.

Основні поняття для засвоєння: поняття «стиль» в музиці, стислий огляд стилів музичного мистецтва в історії музики, знайомство з сучасними стилями музики, поняття «сучасна легка» та «академічна серйозна музика», авторський, національний, історичний стилі в музиці.

Твори, що вивчаються на уроці:

- В.А. Моцарт, Б. Хоффман. «Адажіо» для скляної гармоніки, до-мажор.
- А. Хачатурян. «Адажіо» з балету «Спартак».
- «Хуртовина» (слова М. Сингаївського, музика М. Катричка).

Хід уроку

1. Вхід під пісню «Хуртовина» М. Катричка. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— У світі сучасного музичного мистецтва є безліч неповторних явищ, імен цікавих композиторів та аранжувальників, музичних шедеврів, що звучать у виконанні співаків, музичних груп і колективів.

Сьогодні ми розпочнемо знайомство зі стилями та напрямками сучасного музичного мистецтва.

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування.

- Яка сучасна музика вам подобається?
- Яку музику ви слухаєте найчастіше?
- Що ви знаєте про творчість сучасних виконавців та колективів?
- Яку музичну композицію ви можете назвати своєю улюбленою?

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про стилі в музичному мистецтві.

— У світі музичного мистецтва виділяють історичні періоди, що склалися в епохи. Кожна епоха та її видатні митці створювали певний стиль, що мав характерні ознаки, ідеї та теми, а також своєрідні засоби музичної виразності.

Дата

Клас

Додатковий матеріал

до уроку

Поняттям *стиль* у музиці визначають значні етапи розвитку музичного мистецтва (наприклад, *античний стиль, ренесанс, бароко, класицизм, романтизм* тощо), а також стилі певних народів: східний, іспанський, слов'янський та інші.

Наприкінці XIX — у 1-й половині XX ст. активно розвивалися такі стилі музики: *імпресіонізм, модернізм, експресіонізм, сюрреалізм*, а згодом *постмодернізм* та інші. Кожен із них приніс нові жанри та нові музичні віяння.

Музика органічно розвивалася з іншими видами мистецтва.

Серед створених композицій були музичні твори в академічному стилі та твори розважального характеру, які умовно можна назвати легкою музикою.

Музичний словничок

Музичний стиль — історично складена сукупність засобів та прийомів художньої виразності, що відображає естетичні погляди різних людей певної епохи або творчого напрямку.

4. Музичне сприймання. В.А. Моцарт, Б. Хоффман. «Адажіо» для скляної гармоніки, до-мажор.

А. Хачатурян. «Адажіо» з балету «Спартак».

5. Аналіз музичних творів.

1. Який із прослуханих творів, на вашу думку, належить до академічної, а який — до розважальної музики? Обґрунтуйте свій вибір.

2. Назвіть засоби музичної виразності та визначте характер мелодії кожного твору.

3. Що ви можете сказати про стиль прослуханої музики?

4. Які інструменти створили неповторні музичні образи?

5. Розкажіть про своє враження від музичних творів.

6. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь вчителя.

— Поняття *адажіо* має декілька значень.

Адажіо (італ. повільно, спокійно) — повільний темп музики.

Адажіо — частина твору (симфонії, концерту, сонати, квартету), яка написана в повільному темпі та має характер глибокого роздуму.

Адажіо — повільний ліричний танець у класичному балеті.

Бруно Хоффман — німецький гравець на скляній арфі та скляній гармоніці.

Скляна гармоніка — музичний інструмент, який складається з комплексу скляних посудин, наповнених водою до певного рівня, чи скляних півкуль, що змонтовані на горизонтальній металевій осі та обертаються за допомогою педалі. Торкаючись посудин або півкуль вологими пальцями, виконавець видобуває звук різної висоти. Цей інструмент відомий ще з середини XVII ст.

У музикознавстві розрізняють й інші значення поняття стилю. Наприклад, стиль музики визначає індивідуальну творчу манеру композитора (манера В.А. Моцарта, Л. ван Бетховена, Б. Лятошинського) або стиль виконавця (К. Аббадо, Б. Гмірі, Е. Карузо, С. Ріхтера тощо). Таким чином виділяють **авторський стиль** (стиль того чи іншого конкретного композитора або виконавця) та **національний стиль** (що виражається у використанні певних елементів національного музичного фольклору або національної культури).

7. Робота зі схемою.

— Розгляньте скарбничку стилів і напрямів сучасного музичного мистецтва, які називають легкою, розважальною музикою (с. 96).

— Які музичні стилі та напрями сучасності ви знаєте?

ОСНОВНІ СТИЛІ ТА НАПРЯМИ СУЧАСНОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

ДЖАЗ

РОК

ДИСКО

ПОПУЛЯРНА
МУЗИКА

ШАНСОН

ЕЛЕКТРОННА
МУЗИКА

РОК-Н-РОЛ

РЕП

БАРДІВСЬКА ПІСНЯ,
АВТОРСЬКА ПІСНЯ

8. Виконання творчого завдання.

— Розгляньте репродукції картин відомих художників (с. 97). У них ви знайдете і авторську манеру письма, й ознаки тієї епохи, в якій вони були створені.

— Який стиль репрезентують ці картини?

Робота зі репродукціями картин:

В. Васнецов. «Снігуронька», М. Врубель. «Снігуронька».

— Створіть власний малюнок на зимову тему, в якому буде виражено вашу авторську манеру письма.

9. Фізкультхвилинка «Веселий настрій».

10. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

11. Розучування пісні. «Хуртовина» (слова М. Сингаївського, музика М. Катричка).

Знайомство зі змістом пісні.

Розучування першого купету та приспіву пісні.

Вивчення особливостей руху мелодії та ритмічного малюнка пісні.

Виконання пісні по фразах під акомпанемент інструмента.

12. Виконання творчого завдання «Музичний супровід до пісні».

— Спробуйте створити власний музичний супровід до зимової пісні. Для цього використайте інструменти, виготовлені вами власноруч. Чергуючись, виконуйте із друзями імпровізації.

13. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Що таке музичний стиль?

— Про які види музики сьогодні йшлося на уроці?

— Музика якого композитора вас вразила найбільше?

— Який незвичний музичний інструмент виконував адажіо?

— Які значення має слово «адажіо»?

— Розкажіть про свій улюблений стиль чи напрям музики та поясніть свій вибір.

— Яку пісню ви вивчали на уроці? Про що вона?

14. Домашнє завдання.

— Послухайте музику, яка зазвичай лунає у вас вдома. Чи будуть серед ваших улюблених музичних творів приклади академічної та розважальної музики?

Приєднайтеся до проекту.

15. Вихід з касу під мелодію пісні «Хуртовина» М. Катричка.

16. Для допитливих — виконання музичного проекту.

**МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ
«САМОРОБНІ ІНСТРУМЕНТИ»**

Мета: створити власні саморобні музичні інструменти.

Очікуваний результат: конкурс саморобних інструментів.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, практико-орієнтований, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Для створення саморобних музичних інструментів, наприклад, маракасів потрібно пройти декілька етапів.

1. У мережі Інтернет переглянь зображення маракасів. Створи на папері малюнки майбутніх інструментів і знайди потрібні матеріали для їхнього виготовлення (баночки з-під напоїв, пластикові та пластмасові коробочки, суміш круп або дрібних матеріалів для наповнення коробочок).
2. Виготов маракаси: наповни крупою чи іншими дрібними матеріалами коробочку та обгорни скотчем лінії з'єднання елементів інструмента.
3. Прикрась інструменти за допомогою кольорового паперу, наклейок та інших матеріалів за власним смаком.

Разом із друзями влаштуйте виставку саморобних музичних інструментів у класі.

УРОК 18

Тема. Джаз.

Мета. Ознайомити з особливостями сучасних музичних явищ (джазом), розглянути особливості понять «імпровізація», «музична імпровізація», ознайомити з історією виникнення джазу, розглянути напрями та інструменти джазу, ознайомити із творчістю видатних джазових виконавців та із термінологією джазової музики.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику, надавати характеристику джазовим композиціям, вчити розпізнавати на слух інструменти в джазовій музиці.

Виховувати ціннісне ставлення до джазової музики, інтерес до історії розвитку джазу, творчості видатних джазменів.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети відомих виконавців джазу.

Основні поняття для засвоєння: поняття «джаз», «імпровізація», «музична імпровізація», історія виникнення джазу, напрями й інструменти джазу.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Ф. Сінатра. «Learnin the Blues».
- Дж. Герман. «Hello, Dolly!».
- Е. Фіцджеральд та Л. Армстронг. «Summertime».
- Л. Утьосов та його джаз-оркестр. «Пароплав».
- «Хуртовина» (слова М. Сингаївського, музика М. Катричка).

Хід уроку

1. Вхід під джазову музику. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні на вас чекає незабутня подорож у Країну джазової музики. Ми ознайомимося з характерними ознаками і музичними інструментами джазу та джазовими музикантами. Чи готові ви подорожувати?

2. Актуалізація опорних знань. Індивідуальне опитування.

- Що таке музичний стиль?
- Які види музики ви знаєте?
- Який незвичний музичний інструмент виконував адажіо В.А. Моцарта?
- Які значення має слово «адажіо»?
- Що означає поняття «стиль»?

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про джазову музику: історію виникнення, відомих виконавців.

— Джаз (англ. *jazz*) — напрям у музиці, що виник на межі XIX–XX століть у США як синтез африканської та європейської культур.

Характерними рисами джазу є імпровізаційність, підвищена емоційність, специфічний склад виконавців та інструментарію, використання різноманітних тембрових барв, звуконаслідування тощо.

Музичний словничок

Імпровізація (франц. *improvisation*, від лат. *Improvises* — непередбачений) — створення художнього твору (наприклад, музичного, поетичного, сценічного) в момент його виконання без попередньої підготовки. Музична імпровізація — історично найдавніший тип музикування.

Дата

Клас

Додатковий матеріал

до уроку

— Джаз виник як поєднання декількох музичних культур і національних традицій. Зародження джазової музики нерозривно пов'язане з історією. Раби, завезені з Африки на територію Нового Світу, не були вихідцями з одного роду і не розуміли один одного. Необхідність консолідації привела до об'єднання безлічі культур та створення єдиної культури афроамериканців. Так, наприкінці XIX століття склався музичний жанр **регтайм**. Згодом ритми регтайму в поєднанні з елементами **блюзу** та духовними співами африканців (спіричуелс і госпелз) дали початок новому музичному напрямку. Завдяки процесам змішування африканської музичної культури та європейської і виник джаз у загальноприйнятому розумінні.

Розгляньте схему, яка вам розкаже про виникнення джазу (с. 101).

Робота зі схемою:

— Історично основним стилем класичного джазу вважається **новоорлеанський джаз**, що сформувався наприкінці XIX ст. на ґрунті африканського фольклору, народної та побутової музики креолів (нащадків португальських та іспанських колонізаторів) у місті Новий Орлеан.

Для новоорлеанського джазу характерна колективна імпровізація, сольні інструменти тут протистоять ритмічній групі (банджо, тубі й ударним).

1920-ті — ера диксиленду.

У ці роки джазова музика розповсюджується по США та продовжує розвиватися. У Новому Орлеані формуються перші **диксиленди** — великі джазові ансамблі, серед яких особливе місце займає ансамбль «Original Dixieland Jass Band», який у 1917 році зробив перший джазовий звукозапис.

1923–1929 рр. — «золота ера джазу».

Це період розквіту **бендів** (джазових груп). До Нью-Йорка переїжджає оркестр Д. Еллінгтона, який привніс у джаз такий рівень складності, якого ще ніколи не було в розважальних оркестрах. Тоді ж зароджується джаз і в Росії. Перший оркестр у Москві організував В. Парнах.

1930-ті роки — ера свінгу.

У цей час виникають **біг-бенди** (джазові групи, до складу яких входить більше 17 учасників). Тоді ж виник і стиль джазу — **свінг**, який сформувався і набув великої популярності в період між 1935–1945 роками в концертах біг-бендів.

У свінгу відсутня колективна імпровізація, а на перший план виступають аранжування та сольна імпровізація. Концертний свінг мав нечуване поширення в історії популярної музики. «Королем» цього стилю вважають Бені Гудмена.

В епоху свінгу та панування біг-бендів з'явилося багато професійних виконавців джазу. Майстерність Біллі Холідей та Елли Фіц-

джеральд стала зразком для співачок майбутніх десятиліть. Першим зразком чоловічого джазового стилю став Луї Армстронг. Популярним виконавцем був Френк Сінатра.

У Росії в той час широку популярність здобуває оркестр Л. Утьосова. У 1934 р. вийшла на екрани комедія «Веселі хлоп'ята» про історію джазового музиканта з Л. Утьосовим у головній ролі та з участю його оркестру.

Тоді ж було створено новий стиль **теа-джаз** (театральний джаз), який сформували Л. Утьосов та Я. Скоморовський. На межі 40–50-х років ХХ ст. виник новий різновид джазу — **ритм-енд-блюз**.

У наступні роки джаз продовжує розвиватися, з'являються імена нових виконавців та оркестрів.

В історії джазової музики відомо численні напрями та стилі: *кул-джаз, фрі-джаз, ф'южн, диксиленд, ритм-енд-блюз, соул, рок-н-рол, свінг, бі-боп, біг-біт, прогресив* тощо.

Поява музикантів неамериканського походження сприяла становленню багатьох національних джазових шкіл, зокрема й української. Після спаду інтересу до джазу в 90-х роках ХХ ст. він знову став набирати популярності в молодіжній культурі сьогодення.

4. Музичне сприймання. Ф. Сінатра. «Learnin the Blues».

Дж. Герман. «Hello, Dolly!».

Е. Фіцджеральд та Л. Армстронг. «Summertime».

Л. Утьосов та його джаз-оркестр. «Пароплав».

5. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про ваші враження від джазової музики.
2. Які музичні інструменти вам вдалося розпізнати?
3. Які особливості джазового співу? Чим він відрізняється від академічного виконання?
4. Розкажіть про засоби виразності та мелодію кожного твору.

6. Виконання творчого завдання. Робота з ілюстраціями.

— Розгляньте зображення інструментів, на яких виконують джаз (с. 104).

Інструменти джазу

Саксофон

Контрабас

Банджо

Труба

Барабани

Рояль

Музичний словничок

Джаз (англ. *jazz*) — жанр професійної музики, що виник на початку ХХ ст. в південних штатах США внаслідок взаємодії африканської та європейської танцювальної музики.

Джерелами джазу були імпровізаційні форми негритянської народної музики (спіричуелс, блюз, регтайм), а також танцювально-побутова музика білих переселенців.

Джазмен — музикант, який виконує джаз (який вміє імпровізувати).

Джаз-бенд — великий джазовий оркестр.

7. Фізкультхвилинка «Джазова ритмічна імпровізація».

8. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

9. Виконання пісні. «Хуртовина» (слова М. Сингаївського, музика М. Катричка).

— Спробуйте виконати власну імпровізацію на мелодію приспіву під ритмічні клацання руками. Зімпровізуйте мелодію в джазовому стилі.

10. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Що таке джаз?

— Які особливості джазової імпровізації?

— На яких інструментах зазвичай виконують джаз?

— Назвіть відомі імена в джазовому мистецтві.

11. Домашнє завдання.

— Послухайте свої улюблені твори. Чи будуть серед них джазові композиції? Хто їх виконує? Приєднайтеся до проекту.

12. Вихід з класу під мелодію пісні «Hello, Dolly!».

13. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ

«ВИДАТНІ ДЖАЗМЕНИ ТА ДЖАЗ-БЕНДИ СВІТУ»

Мета: створити електронний музичний альбом із відомостями про видатних представників джазової музики.

Очікуваний результат: електронний музичний альбом-презентація.

Типологія проекту: груповий, середньої тривалості, практико-орієнтований, музичний, інформаційний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Для створення альбому об'єднайтеся у чотири групи.

1. «Дослідники» — знайдіть необхідну інформацію про видатних джазменів та джаз-бендів світу та збережіть її.
2. «Музикознавці» — скориставшись списком обраних джазменів та джаз-бендів першої групи, знайдіть та збережіть у форматі мр3 найкращі, на вашу думку, композиції цих виконавців.
3. «Художники» — прослухайте вибрані другою групою композиції та знайдіть до них ілюстрації чи фрагменти відео в мережі Інтернет, зберігши їх відповідно у форматі jpeg чи мр4.
4. «Інформатики» — користуючись програмою Microsoft Office PowerPoint, змонтуйте електронний альбом, вставте до слайдів музичні записи та відеофрагменти виступів джазових виконавців.

Продемонструйте свій альбом однокласникам та розкажіть про нього.

УРОК 19

Тема. Рок-н-рол.

Мета. Ознайомити з історією розвитку рок-н-ролу, розглянути характерні ознаки рок-н-ролу, ознайомити з творчістю виконавців рок-н-ролу.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику та знаходити на слух характерні ознаки рок-н-ролу, розвивати вміння аналізувати музичні композиції рок-н-ролу.

Виховувати ціннісне ставлення до музики рок-н-ролу, інтерес до творчості виконавців рок-н-ролу.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети виконавців рок-н-ролу.

Основні поняття для засвоєння: історія розвитку рок-н-ролу, особливості та характерні ознаки рок-н-ролу.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Е. Преслі. «That's All Right Mama».
- К. Річард і гурт «The Shadows». «Living Doll».
- «Рок-н-рол» (слова і музика Н. Май).

Хід уроку

1. Вхід під пісню у виконанні Е. Преслі. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Ми продовжуємо вивчати музику ХХ століття й сьогодні ознайомимося з напрямом, який є попередником рок-музики.

2. Актуалізація опорних знань. Індивідуальне опитування.

— Що таке джаз?

— Які особливості джазової імпровізації?

— На яких інструментах зазвичай виконують джаз?

— Назвіть відомі імена в джазовому мистецтві.

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про рок-н-рольну музику.

— **Рок-н-рол** (англ. *rock 'n' roll* — крутись і гойдайся) — модний танець, що виник у США на початку 50-х років ХХ ст. на ґрунті ритм-енд-блюзу та хілбілі (напрямку народної музики білих поселенців із південних районів США).

Термін *рок-н-рол* запровадив диск-жокей із Клівленда Е. Фрід у 1951 році.

Особливості музики рок-н-ролу: характеризується простою мелодією, побудованою на рифах, що супроводжується важким, монотонним та одноманітним ритмом з акцентами на другій і четвертій долях такту. Гармонія рок-н-ролу заснована на схемі 12-тактового блюзу. Музичний розмір — 4/4, темп — від помірно швидкого до швидкого. Рок-н-рол виконує співак у супроводі ансамблю, до складу якого обов'язково входять електрогітара-соло та саксофон. Рок-н-рол суттєво вплинув на формування інших напрямів танцювальної музики (твіст, медісон, шейк, джайв тощо).

Рок-н-рол увібрив у себе риси блюзу, ритм-енд-блюзу, бугі-вугі, джазу та кантрі.

Ритм-енд-блюз (англ. *rhythm-and-blues*, скорочено — *R&B*, *ар-енд-бі*) — різновид блюзу, що має експресивну мелодію, інструментальний початок, швидкий темп та енергійний біт. Спочатку він виконувався вокалістом у супроводі саксофона, гітари, фортепіано, контрабаса та ударних, а пізніше — електрогітари та електрооргана. Відомі виконавці ритм-енд-блюзу — Рей Чарлз, Джордж Бенсон, Рут Браун, гурти «The Drifters», «The Coasters» та інші.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

Розвиток раннього рок-н-ролу пов'язаний в основному з американськими виконавцями, проте встановити, яка пісня або платівка може вважатися першим записом, практично неможливо. Серед імовірних варіантів — сингл «Fat Man» Фетса Доміно, що вийшов у 1950 році. Згідно з іншими версіями, першим рок-н-рольним записом є пісня «Rocket 88», записана в 1951 році групою «Jackie Brenston and his Delta Cats».

Значний вплив на рок-н-рол мали блюзові виконавці Роберт Джонсон, Ледбеллі та Мадді Уотерс. У 50-х роках з'явилися нові виконавці Бо Діддлі і Чак Беррі, Літл Річард, Джеррі Лі Льюїс та інші.

На основі синтезу рок-н-ролу і кантрі (особливо його південного різновиду — хілбілі) з'явилася особлива течія рок-музики — **рокабілі**. Найвідоміші її представники — Еді Кокрен, Джин Вінсент і Карл Перкінс.

Першими британськими виконавцями рок-н-ролу, які змогли змагатися в чартах з американськими виконавцями, стали Кліфф Річард і гурт «The Shadows».

Перший англійський рок-н-рольний хіт — «Move It» Кліффа Річарда.

Проте титул «короля рок-н-ролу» завоював **Елвіс Преслі** — американський співак і актор, одна з найбільш епатажних фігур у шоу-бізнесі ХХ століття.

У червні 1954 року Сем Філіпс планував записати декілька пісень і для цього запросив гітариста Скотті Мура, контрабасиста Біла Блека та вокаліста Елвіса Преслі. Якимось на перерві після записів музиканти стали награвати пісню «Усе гаразд, мамо» (англ. «That's All Right Mama»), додавши їй несподіваного й цікавого ритму.

С. Філіпс спитав музикантів, що саме вони виконують, а ті зізналися, що й самі не знають. Продюсер попросив їх повторити те саме та записав пісню. Так народився новий хіт рок-н-ролу.

Елвіс Преслі став символом культури нового покоління, його виступи були своєрідною хвилею в музиці ХХ століття. Він спробував себе і як актор, знімаючись у декількох стрічках та втілюючи свою давню мрію.

4. Музичне сприймання. Е. Преслі. «That's All Right Mama».

К. Річард і гурт «The Shadows». «Living Doll».

5. Аналіз музичних творів.

1. Поділіться своїми враженнями від рок-н-рольних творів.
2. Які характерні ознаки рок-н-ролу відчувалися у музиці?
3. Охарактеризуйте засоби музичної виразності творів та їхні мелодії.
4. У чому полягає особливість ритмічного супроводу та виконання цих композицій?

Музичний словничок

Рок-н-рол — 1. Динамічний парний танець американського походження; музика до цього танцю.

2. Стиль музики, який поширився на початку 50-х років, походить від негритянського музичного мистецтва і сільського американського фольклору.

6. Розповідь про рок-н-рольні шедеври.

— Бібліотека Конгресу США назвала п'ять рок-н-рольних шедеврів, які будуть збережені для нащадків у Національному реєстрі звукозапису. Сюди увійшли пісні «Blueberry Hill» Ф. Доміно, «Whole Lotta Shakin' Going On» Дж. Лі Льюїса, «That'll Be the Day» Б. Холлі, «Are You Experienced?» Дж. Хендрікса та альбом групи «Sonic Youth» «Daydream Nation».

7. Фізкультхвилинка «Танцюємо рок-н-рол».

8. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

9. Розучування пісні. «Рок-н-рол» (слова і музика Н. Май).

— Візьміть музичні інструменти та спробуйте створити власну музичну імпровізацію у відповідному ритмі.

10. Виконання творчого завдання.

— Уважно розгляньте ілюстрації, на яких зображено живописний колаж та панно зі скла на тему рок-н-ролу (с. 111).

— Що спільного, а що відмінного між цими ілюстраціями та музикою Е. Преслі?

— Візьміть олівці або фарби та створіть власне бачення рок-н-рольної музики.

Робота з ілюстраціями: Л. Горбач. «Ф'южн», В. Барков. «Ангельський рок-н-рол».

11. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Що ви знаєте про рок-н-рол?

— Назвіть його ознаки.

— Які сучасні співаки стали відомими виконавцями рок-н-ролу?

— Які їхні пісні ви знаєте?

— Чим відрізняються хіти рок-н-ролу від сучасної дитячої пісні Н. Май?

12. Домашнє завдання.

— Послухайте музику, що лунає у вас вдома. Чи будуть серед неї рок-н-рольні композиції? Заспівайте пісню про рок-н-рол своїм друзям та рідним.

13. Вихід з класу під мелодію рок-н-ролу.

14. Для допитливих – виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ

«ХІТИ РОК-Н-РОЛУ»

Мета: знайти музичні записи хітів рок-н-ролу, упорядкувати диск із музичними творами у форматі мр3 та оформити обкладинку і зміст диска.

Очікуваний результат: диск із хітами рок-н-ролу.

Типологія проекту: груповий, середньої тривалості, практико-орієнтований, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

1. Знайди із друзями найпопулярніші рок-н-рольні композиції та збережи на комп'ютері у форматі мр3 ті з них, які найбільше вам сподобаються.
2. Розподіліть окремо музичні композиції за виконавцями.
3. Складіть список пісень, розподіливши їх за виконавцями або в алфавітному порядку. Запишіть обрані пісні на диск.
4. Виготуйте обкладинку диска. Оформіть титульну сторінку та зміст диска на зворотній стороні.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

УРОК 20

Тема. Історія рок-музики.

Мета. Ознайомити з рок-музикою, розглянути особливості рок-музики та історію її виникнення, ознайомити з творчістю рок-груп та сучасними виконавцями року в зарубіжних країнах та в Україні.

Розвивати вміння учнів уважно слухати рок-музику та надавати характеристику рок-композиціям, розвивати вміння аналізувати рок-композиції, розпізнавати на слух рок-музику, розвивати вміння виконувати вокальні імпровізації.

Виховувати інтерес до історії року, інтерес до рок-груп та рок-виконавців.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети виконавців рок-музики.

Основні поняття для засвоєння: особливості рок-музики, історія виникнення року, рок-групи і виконавці року в зарубіжних країнах та в Україні.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Група «The Beatles». «Let It Be».
- Група «Queen». «The Show Must Go On», «We Are the Champions».
- Група «Pink Floyd». «Another Brick in the Wall».
- Гурт «Океан Ельзи». «Відпусти», «Без бою», «Все буде добре», «Обійми» (фрагменти).
- «Рок-н-рол» (слова і музика Н. Май).

Хід уроку

1. Вхід під пісню «We Are the Champions». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні на вас чекає зустріч із популярним напрямом у музиці ХХ — початку ХХІ століть — рок-музикою.

2. Актуалізація опорних знань. Парне опитування.

- Що ви знаєте про рок-н-рол?
- Назвіть його ознаки.
- Які сучасні співаки стали відомими виконавцями рок-н-ролу?
- Які їхні пісні ви знаєте?
- Чим відрізняються хіти рок-н-ролу від сучасної дитячої пісні Н. Май?

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про рок-музику: напрям року, його представники.

— **Рок-музика** (англ. *rock*) — узагальнена назва низки напрямів популярної музики другої половини ХХ століття, що походять від рок-н-ролу та ритм-енд-блюзу.

Термін **rock**, очевидно, є скороченням від *Rock'n'roll* і дослівно перекладається як «хитати(ся); трясати(ся)». Також роком називають своєрідний спосіб життя деяких шанувальників рок-музики, що переріс у субкультуру.

Рок-музика має велику кількість напрямів: від танцювального рок-н-ролу до металу. Зміст пісень варіюється від легкого і невимушеного до похмурого, глибокого і філософського. Часто рок-музика протиставляється поп-музиці (так званій «попсі»), хоча чіткої межі між поняттями «рок» і «поп» не існує, а чимало музичних явищ балансують на межі між ними.

Характерні риси рок-музики: рок-музика зазвичай виконується рок-гурпою, що складається з вокаліста, гітариста (який грає на електрогітарі), бас-гітариста і барабанщика, іноді клавішника. В окремих випадках можуть використовуватися також саксофон, губна гармоніка, акордеон та інші інструменти.

Відмітні риси рок-музики — одноманітний ритм із сильним бек-бітом, що підтримується барабанами та електрогітарою.

Розвиток рок-музики та його різновиди

У 1957 р. була записана композиція «Rumble» гітариста Лінка Рея, в якій вперше був використаний ефект фаз на гітарі. Це стає початком народження року.

Легендарний британський біт-рок-гурт «*The Beatles*» із Ліверпуля у складі Джона Леннона, Пола Маккартні, Джорджа Гаррісона та Рінго Старра започаткував новий етап у рок-музиці.

Гурт справив значний вплив на поп- і рок-музику ХХ століття. Саме цей гурт змінив роботу музичних студій, розподіливши на студійні та концертні записи, а також запровадив моду в зачісках та одязі. Але найбільший вплив «*The Beatles*» був у формі та змісті рок-музики, у багатстві жанрів, мелодизмі, експериментаторстві в музичних формах.

Найвідомішою групою що виникла на базі ритм-енд-блюзу і продовж усієї своєї кар'єри поверталася до блюзових коренів, є «*The Rolling Stones*». Їхній імідж був значно агресивнішим, ніж у «*The Beatles*», звучання і проблеми, що порушувалися в піснях, також демонстрували новий підхід до музики.

У 60-70-х роках починають формуватися та розвиватися численні течії року: *фольк-рок*, *поп-рок*, *психоделічний рок*, *класичний рок*, *хард-рок*, *прогресивний рок*, *глем-рок* та інші.

Хард-рок. Ряд груп, які намагалися на основі блюз-року створити «важке» гітарне звучання, вже в другій половині 1960-х років заклали основи напрямку, який назвали хард-роком. Першим альбомом хард-року вважається дебютна платівка групи «*Led Zeppelin*» 1969 р. У цій течії також працювали гурти «*Black Sabbath*» і «*Genesis*».

Прогресивний рок розвинувся на межі 1960–1970-х років від психоделічного року та як результат експериментів з електронними інструментами, джазовою та академічною музикою.

Аранжування композицій цієї течії включають доробки класичної, джазової, етнічної музики і навіть авангарду.

Софт-рок. На базі поп-року 1960- 1970-х років виник дуже легкий («сімейний») вид року — софт-рок, представлений Тіною Тернер, гуртами «*Bread*», «*The Carpenters*» та іншими.

Спорідненим до цього напрямку можна вважати **поп-рок 1970-х** — із м'якою, спокійною рок-музикою. Представники цього напрямку — Елтон Джон, Род Стюарт, Біллі Джоел.

Панк-рок. Група «*Ramones*» стала першою справжньою панк-рок-гурпою і однією з найвпливовіших груп альтернативного року взагалі. Характерним для панк-року була нігілістична, іноді антигромадська ідеологія, виражена, як правило, в швидкій, агресивній манері гри; основою такого роду музики була не віртуозна виконавська майстерність, а бажання самовираження, драйв та енергетика.

У 1980-х роках у СРСР стала розвиватися своя рок-сцена, на якій переважали гурти — «Кіно», «Наутилус Помпіліус», «ДДТ», «Аліса», «Агата Крісті», «Пікнік» та інші.

Симфо-метал. У європейських рок-композиціях кінця 90-х років великого поширення набуло використання елементів класичної музики — живі оркестри (або заміна їх аналогічними синтезаторними ефектами) і багатий, майже оперний жіночий вокал. Найбільшої популярності набули групи «*Nightwish*», «*Within Temptation*», «*Rhapsody*» та інші.

«*Pink Floyd*» — британський рок-гурт, провідний представник жанрів психоделічного та прогресивного року. Група відома своєю психоделічною космічною музикою, філософськими текстами, експериментами зі звуком.

Відомим твором групи стала рок-опера «*The Wall*». Творчість гурту вплинула на розвиток усєї рок-музики.

«*Queen*» — британський рок-гурт, створений 1971 р. у Лондоні. Такого «оперного» багатоголосся ніхто раніше не чув: їхня музика здивувала багатьох.

Найвідоміші пісні групи: «*We Are the Champions*», «*We Will Rock You*», «*Bohemian Rhapsody*», «*The Show Must Go On*» тощо. Популярними були також їхні кліпи, причому відеоролик на композицію «*Bohemian Rhapsody*» вважається першим відеокліпом в історії світової музики.

4. Музичне сприймання. Група «*The Beatles*». «*Let It Be*».
Група «*Queen*». «*The Show Must Go On*», «*We Are the Champions*».
Група «*Pink Floyd*». «*Another Brick in the Wall*».

5. Аналіз музичних творів.

1. Які особливості рок-музики відчувалися у композиціях різних гуртів?

2. Які інструменти, на вашу думку, звучали у творах?

3. Чим відрізняються ці твори від музики, яку ми слухали на попередніх уроках?

Музичний словничок

Рок-музика — музичний компонент рок-культури; з'явилась у Великобританії та США на межі 50-60-х років ХХ ст.

6. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про історію розвитку рок-музики в Україні.

— Українська рок-музика виникла наприкінці 1960-х років та була представлена творчістю аматорських біг-бітових та ритм-енд-блюзових гуртів («Еней», «Гуцули», пізніше — «Діалог», «Крок», «Лабіринт» та інших).

У наш час в Україні проводиться ряд рок-фестивалів, наприклад, «Тарас Бульба», «Рок Січ», «Чайка», «Славське Рок», «Шешори» тощо.

Сучасна українська рок-музика має багато напрямків, наприклад, альтернативний рок («*Esthetic Education*»), поп-рок (Лама, гурти «*Антиліта*», «*Друга ріка*», «*Скрябін*», «*С.К.А.Й.*»), важкий-метал («*Біла вежа*», «*Мотор'ролла*»), етно-рок («*ВВ*»), фолк-рок («*Кому вниз*», «*Мандри*», «*Русичі*»), мелодійний рок («*Океан Ельзи*») тощо.

Гурт «*Океан Ельзи*» (або скорочено — «*О.Е.*») — культовий український рок-гурт, створений у 1994 році у Львові. Склад гурту змінювався кілька разів. Незмінним лідером та вокалістом гурту є Святослав Вакарчук.

До найвідоміших пісень групи відносять «Відпусти», «911», «Без бою», «Вище неба», «Все буде добре», «Я так хочу», «Обійми» та інші. Пісні гурту звучать у першому українському анімаційному мультсеріалі «Лис Микита» та дитячому фільмі «Прикольна казка».

У грудні 2013 р. гурт «*Океан Ельзи*» зіграв на підтримку Євромайдану на Майдані Незалежності.

У 2014 р. група провела всеукраїнський тур, приурочений її 20-річчю. Концерт у Києві в НСК «Олімпійський», що відбувся в рамках цього туру, зібрав понад 70 тис. глядачів і став наймасовішим сольним концертом в історії України.

7. Музичне сприймання. Гурт «Океан Ельзи». Фрагменти творів «Відпусти», «Без бою», «Все буде добре», «Обійми».

8. Обговорення особливостей стилю виконання та композицій гурту «Океан Ельзи».

9. Фізкультхвилинка «Хореографічний рок-етюд».

10. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

11. Виконання пісні. «Рок-н-рол» (слова і музика Н. Май).

Розучування усієї пісні.

Виконання пісні під фонограму.

Виконання пісні сольо, дуєтом та групами.

12. Виконання творчого завдання.

— Послухайте уважно фонограму. Це звучить рок. Не вистачає тільки мелодії. Спробуйте виконати власну мелодичну імпровізацію в стилі рок. Дотримуйтеся усіх характерних ознак рок-пісень.

— Чи буде така композиція нагадувати рок?

— Оцініть один-одного.

13. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Про яку сучасну молодіжну культуру та музичний стиль йшлося сьогодні на уроці?

— Які виконавці та групи працювали в різних напрямках рок-музики?

— У чому полягає особливість рок-музики?

— Які характерні риси цього напрямку ви знаєте?

— Які сучасні українські рок-гурти вам відомі?

14. Домашнє завдання.

— Послухайте улюблену музику. Чи будуть серед неї рок-композиції? Намалуйте картину під назвою «Мій рок» та презентуйте її у школі.

15. Вихід з класу під мелодію пісні «Все буде добре».

16. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «РОК-КОНЦЕРТ»

Мета: створити сценарій шкільного свята, присвяченого зіркам року.

Очікуваний результат: сценарій шкільного свята.

Типологія проекту: груповий, середньої тривалості, практико-орієнтований, музичний, інформаційний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Для створення сценарію шкільного свята «Рок-концерт» потрібно об'єднатися у три групи.

1. «Музикознавці» — підберіть найпопулярніші рок-композиції та збережіть їх у форматі мр3; зберіть відомості про їхніх виконавців та авторів.
2. «Художники» — знайдіть та збережіть портрети виконавців рок-композицій і підготуйте презентацію, використавши зібрану інформацію. Зробіть оголошення шкільного свята та розташуйте його в холі школи.
3. «Сценаристи» — складіть сценарій свята, використавши інформацію попередніх груп, підберіть або складіть вірші про рок-музику, оберіть ведучих, режисера та демонстратора презентації.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

УРОК 21

Тема. Популярна музика — зіркові імена.

Мета. Ознайомити з популярною музикою, розглянути характерні особливості популярної музики, ознайомити з історією поп-музики та творчістю видатних виконавців популярної музики, ознайомити із хітами популярної музики ХХ століття. Розвивати вміння учнів уважно слухати популярну музику та надавати характеристику поп-хітам, розвивати вміння впізнавати на слух популярні композиції та називати імена їхніх виконавців, розвивати вміння виконувати пісню хором, малими ансамблями та сольно.

Виховувати інтерес до популярної музики ХХ століття, інтерес до творчості видатних поп-виконавців, до українських популярних співаків.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів і виконавців популярної музики ХХ століття.

Основні поняття для засвоєння: особливості популярної музики, видатні імена поп-виконавців.

Твори, що вивчаються на уроці:

Фрагменти композицій:

- М. Джексон. «They Don't Care About Us».
- П. Каас. «Mon Moe Moi», «D'Allemagne» («Besie»).
- А. Пугачова. «Маестро».
- А. Челентано. «Confessa», «Soli».
- Л. Фабіан. «Je t'aime».
- С. Ротару. «Червона рута».
- Тіна Кароль. «Намалюю тобі».
- Джамала. «Чому квіти мають очі».
- О. Пономарьов. «Він чекає на неї».
- «Вчора» («Yesterday») (слова і музика П. Маккартні).

Хід уроку

1. Вхід під пісню П. Маккартні «Вчора» («Yesterday»). Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— На нас чекає подорож у Країну популярної музики. Сьогодні ви дізнаєтеся про історію розвитку популярної музики та познайомитеся з іменами відомих поп-зірок.

2. Актуалізація опорних знань. Парне опитування.

— Що таке рок?

— Які виконавці та групи працювали в різних напрямках рок-музики?

— У чому полягає особливість рок-музики?

— Які характерні риси цього напрямку ви знаєте?

— Які сучасні українські рок-гурти вам відомі?

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про популярну музику: історію розвитку, характерні риси, відомих виконавців.

Історія розвитку поп-музики

— Поп-музика розвивалася паралельно з іншими стилями і не завжди була відділеною від них. У 1970-х та 1980-х роках її називали «естрадною музикою», «естрадою», а пісні виконували співаки-солісти під інструментальний акомпанемент.

Популярна музика з кожним роком збагачувалася новими іменами: у США естрада була тісно пов'язана з джазом (золотим голосом

став Френк Сінатра); у Франції був популярним стиль шансон, але ціла низка естрадних співаків виконувала і поп-музику — Едіт Піаф, Мірей Матьє, Джо Дассен; в Італії — Андріано Челентано, Тото Кутуньо та інші.

Поп-музика тепер стає основною танцювальною музикою на дискотеках.

У 1980-х роках у США з'являються нові зірки: Майкл Джексон, Мадонна, Принс, Вітні Х'юстон та інші. Брітні Спірс, Леді Гага, Кеті Перрі, Джастін Тімберлейк, Ріана, Бейонс — сучасні поп-виконавці.

Паралельно розвивалася й українська популярна естрадна музика — зірками нашої сцени у 70-90-х роках були С. Ротару, В. Зінкевич, Н. Яремчук, О. Білозір, Т. Петриненко, А. Кудлай, В. та С. Білоножки, П. Дворський, П. Зібров, В. Шпортюк та гурти «Водограй», «Смерічка», «Червона рута», «Стожари», «Черемош», тріо Мареничів та інші.

Розгляньте таблицю про характерні риси поп-музики (с. 119).

Робота з таблицею:

Зміст	Буденне життя, людські стосунки, почуття, життєві історії, близькі кожній людині.
Вокальний стиль	Мелодійна та емоційна манера виконання, застосування «відкритого» звука, широке використання техніки естрадного вокалу.
Музичні інструменти	Популярну пісню супроводжує «живий» естрадний ансамбль або оркестр, сучасний фонограмний супровід. Для сучасної поп-музики велике значення відіграє електронна апаратура, яка додає музичному твору неповторного звучання.
Мелодії	Мелодії, як правило, нескладні, ритмічні, легко запам'ятовуються.

Музичний словничок

Поп-музика (англ. *pop music*, скорочення від *popular music* — популярна, загальнодоступна музика) — поняття, що охоплює різноманітні стилі, жанри та напрями масового музикування.

Зірки поп-музики

— **Майкл Джексон** — американський співак і танцюрист, став одним із комерційно найуспішніших сольних артистів. Володар численних премій та нагород; вважається «королем поп-музики».

Мірей Матьє — французька зірка, яка стала «послом французької пісні». Її репертуар складається з понад 1000 пісень різними мовами (від французької і німецької до японської).

Патрісія Каас — французька співачка. Її репертуар — це суміш поп-музики, джазу і класичного шансону. «Мадемуазель Блюз», «мадемуазель Шансон» — так її називає публіка. Істотна частина формули її успіху — це гастролі.

Лара Фабіан — бельгійська та канадська співачка, яка відома сильним вокалом та філігранною технікою виконання. У 2009 році вийшов довгоочікуваний альбом Л. Фабіан «Toutes Les Femmes En Moi» («Всі жінки в мені»), в якому вона демонструє своє захоплення жінками-співачками Франції та Квебеку.

Тото Кутуньо — італійський поп-співак, композитор-пісняр, інструменталіст. Успіх до нього прийшов 1980 року — він переміг із піснею «Solo noi».

Адріано Челентано — італійський актор, естрадний співак, композитор і режисер. У вітчизняного глядача має велику популярність завдяки кінокомедіям. Хітами співака стали пісні «Confessa», «Soli», «Susanna» та інші.

Алла Пугачова — відома радянська та російська співачка і композиторка-піснярка. До її репертуару входить понад 500 пісень різними мовами. Хітами співачки стали пісні «Цей світ», «Маестро», «Жінка, яка співає», «Дві зірки», «Арлекіно» та інші.

Софія Ротару — відома співачка, народна артистка України. З 1970-х років С. Ротару починає активні гастролі країною, створюючи свій унікальний стиль, що характеризується тонким і гармонійним поєднанням народного мелосу і сучасних естрадних ритмів. До найпопулярніших її пісень відносяться «Червона рута», «Одна калина», «Хуторянка», «Край, мій рідний край», «Водограй» та інші.

Прослухайте фрагменти пісень та розкажіть про характерні риси популярної музики, які було відчутно в піснях різних виконавців.

4. Музичне сприймання. Фрагменти композицій: М. Джексон. «They Don't Care About Us».

П. Каас. «Mon Moe Moi», «D'Allemagne» («Besie»).

А. Пугачова. «Маестро». А. Челентано. «Confessa», «Soli».

Л. Фабіан. «Je t'aime».

С. Ротару. «Червона рута».

5. Аналіз музичних творів.

— Розкажіть про те, які характерні риси поп-музики ви почули у творах.

— Яка пісня вам сподобалася найбільше? Чому?

6. Бесіда про українських поп-виконавців сучасності.

— Яких поп-зірок сучасності ви знаєте?

— Чи слухаєте ви сучасну українську популярну музику?

— Назвіть її представників.

— У наш час українська популярна музика щороку поповнюється новими іменами. Сучасну популярну пісню представляють А. Вінницька, А. Лорак, І. Білик, Міка Ньютон, Тіна Кароль, Джамала, Гайтана, О. Пономарьов, В. Павлік та інші.

Послухайте уривки композицій та визначте у них характерні риси сучасної популярної музики.

7. Музичне сприймання. Фрагменти композицій: Тіна Кароль. «Намалюю тобі».

Джамала. «Чому квіти мають очі».

О. Пономарьов. «Він чекає на неї».

8. Аналіз музичних творів.

— Розкажіть про те, які характерні риси поп-музики ви почули у прослуханих піснях.

— Яка пісня вам сподобалася найбільше? Чому?

9. Фізкультхвилинка «Пластична імпровізація».

10. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

11. Розучування пісні. «Вчора» («Yesterday») (слова і музика Пола Маккартні).

Знайомство зі змістом пісні та історією її створення.

— Найпопулярнішим твором групи «The Beatles» можна вважати

пісню «Yesterday» — одну з перших рок-балад. Пісня, яка заслужено вважається одним із найкращих хітів групи, була спочатку записана для альбому «The Beatles» під назвою «Help!» (1965), але вийшла окремим синглом. Автор пісні — Пол Маккартні. При записі пісні вперше в історії «The Beatles» в роботі ніхто не брав участі з музикантів, крім автора. У чому особливість виконання пісні? Аранжування струнних доповнює сумну атмосферу пісні, особливо сумна віолончель і її блюзові ноти, текст пісні органічно доповнюється мелодією.

Розучування першого куплету та приспіву.

Виконання мелодії, проплескування ритмічного малюнка.

Розучування тексту пісні англійською мовою.

12. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Що нового ви дізналися на уроці?
- Які особливості характерні для популярної музики?
- Які зіркові імена представляють поп-музику різних країн?

13. Домашнє завдання.

— Серед музичних композицій, які ви зазвичай слухаєте вдома, знайдіть ті, що належать до поп-музики. Приєднайтеся до проекту.

14. Вихід з класу під мелодію пісні «Вчора».

15. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «ПІСНІ ГУРТУ «THE BEATLES»

Мета: знайти музичні записи пісень гурту «The Beatles» в авторському виконанні, упорядкувати диск із музичними творами та оформити до нього обкладинку і зміст.

Очікуваний результат: диск із піснями гурту «The Beatles».

Типологія проекту: груповий, середньої тривалості, практико-орієнтований, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Об'єднайтеся з друзями у групи.

1. Дізнайтеся, які композиції гурту «The Beatles» є найпопулярнішими серед учнів класу, провівши опитування, та складіть список цих пісень.
2. Знайдіть вибрані композиції у мережі Інтернет та збережіть їх у форматі мр3 в окрему папку на комп'ютері.
3. Розподіліть музичні композиції за ступенем популярності або за алфавітом.
4. Зробіть обкладинку диска, приклеївши на титульній сторінці фото гурту, на зворотній стороні запишіть зміст диска.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

УРОК 22

Тема. Популярні ВІА (вокально-інструментальні ансамблі).

Мета. Ознайомити з творчістю вокально-інструментальних ансамблів, що виконували популярну музику, ознайомити з особливостями складу популярних ВІА, розглянути популярні пісні у виконанні ВІА.

Розвивати вміння учнів уважно слухати пісні у виконанні ВІА та надавати характеристику музичним композиціям, розвивати вміння розпізнавати на слух виконавців та називати ВІА, вміння надавати характеристику засобам музичної виразності прослуханих пісень, вміння виконувати пісні сольо та хором.

Виховувати інтерес до творчості популярних ВІА, інтерес до популярних хітів минулого століття, ціннісне ставлення до творчості популярних ВІА.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів і виконавців популярних ВІА.

Основні поняття для засвоєння: особливості вокально-інструментальних ансамблів, склад ВІА та популярні ВІА ХХ століття.

Твори, що вивчаються на уроці:

Фрагменти композицій:

- ВІА «Смерічка». «Водограй».
- ВІА «Опера». «Пісня про Тбілісі».
- ВІА «Самоцвіти». «Шкільний вальс».
- Гурт «Пікардійська терція». «Старенький трамвай».
- «Вчора» («Yesterday») (слова і музика Пола Маккартні).

Хід уроку

1. Вхід під пісню «Водограй». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Ви, мабуть, знаєте, що у світі поп-музики є не тільки солісти, а й безліч гуртів. Хочете дізнатися про історію розвитку популярних груп?

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування.

- Які особливості характерні для популярної музики?
- Які зіркові імена представляють поп-музику різних країн?
- Наведіть приклади популярних пісень.

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про особливості ВІА.

— **Музичний колектив** (музичний ансамбль, гурт) — колектив людей, об'єднаних спільною роботою, що пов'язана з музикою. Як правило, музичний колектив складається з музикантів, але в нього можуть входити й інші музичні діячі (продюсери, звукорежисери) або люди, які безпосередньо до створення музики не причетні (художники, поети).

У рок-музиці для колективів використовується термін «рок-гурт». Від цього терміна походять варіанти «поп-гурт», «панк-гурт» тощо. У джазі використовуються терміни «джазовий ансамбль/оркестр» і «джаз-бенд». На радянських теренах популярним був термін «вокально-інструментальний ансамбль».

Вокально-інструментальний ансамбль (скорочено **ВІА**) — офіційне найменування професійних та самодіяльних музичних гуртів на теренах колишнього СРСР у 1960–1980-х роках. Термін «ВІА» тоді був синонімом поняття «музичний колектив», але з часом став асо-

ціюватися саме з радянськими рок-, поп- і фольк-гуртами. Більшість ВІА припинила своє існування наприкінці 1980-х років.

Склад ВІА

Типовий вокально-інструментальний ансамбль складався із 6-10 і більше вокалістів та мультиінструменталістів. На чолі ансамблю стояв художній керівник, який здебільшого був і виконавцем, а також музичний керівник.

Більшість музикантів ВІА були професіоналами, з високим рівнем виконавської майстерності. ВІА використовували звичайний для поп- і рок-груп набір інструментів: електрогітари, ударну установку, різні варіанти електронних клавішних (електрооргани і синтезатори), апаратуру звукопідсилення.

Іноді ВІА виступали як акомпанемент відомого сольного виконавця, наприклад: С. Ротару та ВІА «Червона рута», А. Пугачова та ВІА «Рецитал», В. Ободзинський та ВІА «Вірні друзі» та інші.

Багато композиторів писали пісні для ВІА та гуртів: Л. Дутківський, М. Мозговий, П. Дворський, Т. Петриненко, І. Білозір, А. Пашенко, Р. Ішук, О. Злотник, О. Гавриш, Г. Татарченко та інші.

Також у цьому стилі аранжовано деякі пісні В. Івасюка та багато творів І. Поклада.

4. Музичне сприймання. Фрагменти композицій: ВІА «Смерічка». «Водограй».

ВІА «Опера». «Пісня про Тбілісі».

ВІА «Самоцвіти». «Шкільний вальс».

Гурт «Пікардійська терція». «Старенький трамвай».

5. Аналіз музичних творів.

1. Які характерні ознаки популярної музики ви можете виділити у прослуханих композиціях?

2. Які музичні інструменти створили супровід до пісень?

3. Розкажіть про засоби виразності та мелодії прослуханих творів.

4. Охарактеризуйте тембри голосів виконавців.

5. Які музичні образи було створено у композиціях відомих ансамблів?

6. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про творчість відомих ВІА.

— Легендарний ВІА «Смерічка» був створений талановитим музикантом Л. Дутківським. Солістами в ансамблі виступали С. Ротару, В. Зінкевич та Н. Яремчук. Пісні для ВІА писали В. Івасюк та Л. Дутківський. Відомими на весь світ стали деякі пісні у виконанні ВІА «Смерічка»: «Червона рута», «Водограй», «Я піду в далекі гори», «У Карпатах ходить осінь» та інші.

ВІА «Опера» — вокально-інструментальний ансамбль, організований Р. Бардзимашвілі при Грузинській філармонії. Із 1964 року в ансамблі співала відома співачка Н. Брегвадзе, а в 1966-му в колектив прийшов В. Кікабідзе.

ВІА «Пісняри» — білоруський вокально-інструментальний ансамбль під керівництвом В. Мулявіна, створений у Мінську 1969 р. Відомий широкій аудиторії піснями «Біловезька пуша», «Білорусь», «Касіл Ясь канюшину» тощо. Надалі ансамбль позиціонувався як фольклорний. Основу репертуару становили обробки білоруських народних пісень.

Найвідомішими піснями російського ВІА «Самоцвіти», створеного 1974 року Ю. Маліковим, були «Там, за облаками», «Вся жизнь впереди», «Не повторяется такое никогда», «Всё, что в жизни есть у меня» та інші.

Музичний словничок

Сучасний гурт — група музикантів, об'єднаних однією роботою — створенням та виконанням музичних композицій у певному обраному стилі сучасної музики.

7. Бесіда про українських виконавців поп-музики.

- Які українські ВІА ви знаєте?
- Розкажіть про їхню творчість.
- Що ви знаєте про «Піккардійську терцію»?
- Назвіть пісні цієї групи, які вам подобаються найбільше.
- Гурт (або вокальну форму, як називав себе колектив) «**Піккардійська терція**» було створено у 1992 р. студентами Львівського музичного училища. Відтоді «Піккардійська терція» стала справжньою візитівкою всієї України.

Гурт одним із перших почав виконувати пісні а капела. Оригінальна обробка народних пісень та унікальні особливості їхнього виконання виділяють цей колектив з-поміж усіх інших.

До сучасних українських поп-гуртів належать «Алібі», «Авіатор», «ВІА-Гра», «НеАнгели», «Пара нормальних» та інші.

8. Фізкультхвилинка «Ритмічно-пластична імпровізація».

9. **Поспівка.** Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

10. **Виконання пісні.** «Вчора» («Yesterday») (слова і музика **Пола Маккарті**).

Розучування усієї пісні.

Виконання пісні під фонограму.

Виконання пісні сольо та групами.

Знайомство з інструментальною версією пісні, її сучасним аранжуванням.

11. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Що таке ВІА?
- Які ансамблі були популярними минулого століття?
- Назвіть імена поп-гуртів сьогодні.
- Які сучасні гурти ви слухаєте із задоволенням?

12. Домашнє завдання.

- Послухайте своїх улюблених виконавців. Чи будуть серед них ті групи чи ВІА, про яких ішлося на уроці?
- Створіть буклет про ВІА або сучасні групи.

13. Вихід з класу під мелодію пісні «Водограй».

14. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «ПОПУЛЯРНІ ВІА»

Мета: створити буклет «Популярні ВІА ХХ століття», присвяченого творчості відомих вокально-інструментальних ансамблів.

Очікуваний результат: буклет.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, інформаційний, мистецтвознавчий.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

1. Знайди необхідну інформацію про найпопулярніші вокально-інструментальні ансамблі 70-90-х років ХХ століття в музичних або електронних енциклопедіях (імена

засновників ВІА та їхніх керівників, склад виконавців, назви альбомів).

2. Відшукай необхідні портрети або фотознімки виступів. Оформ буклет.

Буклет може мати декілька варіантів: 2 сторінки (за прикладом листівки), 3 або 4 сторінки (як книжка-розгортка або програмка концерту).

Титульна сторінка буклета повинна містити назву та ілюстрацію або колаж фото, на звороті — відомості про автора буклета, контактні дані.

Внутрішня частина буклета — інформаційна: у ній потрібно розмістити одну або кілька коротких статей з інформацією про ВІА, додавши фотографії або ілюстрації.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

УРОК 23

Тема. Диско.

Мета. Ознайомити з особливостями диско, розглянути історію виникнення цього стилю, ознайомити з видатними іменами у диско-музиці та розглянути приклади їхньої творчості.

Розвивати вміння учнів уважно слухати диско-музику та знаходити на слух характерні ознаки стилю, розвивати вміння аналізувати музичні твори в стилі диско, розвивати вміння виразно виконувати пісні під акомпанемент інструмента та під фонограму.

Виховувати інтерес до музики диско, ціннісне ставлення до творчості видатних виконавців цього стилю.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів та виконавців музики в стилі диско.

Основні поняття для засвоєння: особливості диско-музики, історія виникнення стилю, видатні імена диско-музики.

Твори, що вивчаються на уроці:

Фрагменти композицій:

- Гурт «Boney M.». «Sunny».
- Гурт «Ricchi E Poveri». «Mamma Maria».
- Гурт «Modern Talking». «Brother Louie», «Cheri Cheri Lady».
- Донна Саммер. «Hot Stuff», «I Feel Love».
- Гурт «Bee Gees». «How Deep Is Your Love».
- Гурт «Pet Shop Boys». «Go West».
- «Пісня про рушник» (слова А. Малишка, музика П. Майбороди).

Хід уроку

1. Вхід під «Пісню про рушник» П. Майбороди. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Запрошую вас на дискотеку, де будуть звучати мелодії та захоплюючі танцювальні ритми.

2. Актуалізація опорних знань. Індивідуальне опитування.

- Що таке ВІА?
- Які ансамблі були популярними минулого століття?
- Назвіть імена поп-гуртів сьогодення.
- Які сучасні гурти ви слухаєте із задоволенням?

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про диско: характерні особливості, представники.

— На відміну від року, де переважають гітари, у диско зазвичай використовують клавішні, струнні та електронні музичні інструменти, які створюють своєрідний акомпанемент. Партію соло здебільшого виконують оркестрові інструменти (наприклад, флейти). Темп музики — від 80 до 140 ударів за хвилину. Диско властива значна кількість оркестрових п'єс.

«Королевою диско» вважається американська співачка Донна Саммер. Найвідомішими виконавцями цього стилю є Глорія Гейнер, Даяна Росс, Аманда Лір, Даліда та інші. До стилю диско звертались і музичні колективи — групи «ABBA», «Boney M.», «Arabesque», «Vaccara», «Dschinghis Khan» та інші.

На початку 1980-х років популярність диско спадає, проте цей стиль залишив свій вплив на напрямки електронної і танцювальної музики *хауз*, *техно* і *хіп-хоп*.

Представники диско

«**Ricchi E Poveri**» — італійський музичний гурт, створений у 1968 році. Гурт був популярний як в Італії, так і за її межами. У 1970-1980-х роках деякі його сингли стали справжніми хітами, посівши вершини італійських та міжнародних хіт-парадів.

«**Boney M.**» — німецький диско-гурт, створений у 1975 році. Пік популярності гурту припадає на 1978 рік, коли їхні пісні «*Rivers Of Babylon*» та «*Brown Girl in the Ring*» трималися 40 тижнів у британських хіт-парадах. «**Boney M.**» належали до когорти тих закордонних виконавців, які офіційно були «дозволені» в СРСР.

У наш час колектив залишається одним із найпопулярніших гуртів у світі. Західні музичні критики часто називали «**Boney M.**» «чорною АВВА».

Донна Саммер — американська співачка в стилі диско. Вона є однією з найпопулярніших співачок 1970-х років, яка завоювала собі титул «королеви диско».

Донна Саммер стала першою співачкою в музичній історії, чий сингл за рік чотири рази були на вершинах хіт-парадів. Співачка сім разів давала успішні світові гастролі країнами Європи, Латинської Америки, Азії та в Австралії.

«**Bee Gees**» — британська музична група, яка працювала в стилі диско і складалася з трьох братів.

Світовий продаж їхніх платівок перевищує мільярд копій, що робить колектив одним із найуспішніших колективів в історії музичної індустрії.

«**Modern Talking**» — німецький англомовний музичний дует, створений у 1983 р. вокалістом, композитором та продюсером Дітером Боленом та вокалістом Томасом Андерсом.

Гурт виконував танцювальну музику в стилі євродиско. Вже перший сингл дуету «*You're My Heart, You're My Soul*» (1984) став хітом. Наступні сингли теж мали величезний успіх не тільки в Німеччині, а й по всій Європі.

«**Pet Shop Boys**» — британська поп-група, яка утворилася 1981 р. у Лондоні. Гурт є одним із найбільш комерційно успішних і плідних колективів Великобританії, що виконували танцювальну музику: за 20 років ними було випущено понад 40 синглів (з них 22 потрапили у верхню десятку британського хіт-параду).

4. Музичне сприймання. Фрагменти композицій: Гурт «**Boney M.**».

«**Sunny**».

Гурт «**Ricchi E Poveri**». «*Mamma Maria*».

Гурт «**Modern Talking**». «*Brother Louie*», «*Cheri Cheri Lady*».

Донна Саммер. «*Hot Stuff*», «*I Feel Love*».

Гурт «**Bee Gees**». «*How Deep Is Your Love*».

Гурт «**Pet Shop Boys**». «*Go West*».

5. Аналіз музичних творів.

1. Які характерні риси диско було відчутно у творах?
2. Охарактеризуйте засоби музичної виразності кожної композиції.
3. Опишіть мелодію кожного твору, добираючи відповідні слова.
4. У чому особливість музики в стилі диско?

Музичний словничок

Диско (англ. *Disco*) — стиль популярної танцювальної музики другої половини 1970-х років, яка характеризується рівномірним чітким ритмом, визначеним четвертними нотами і підтриманим бас-барабаном.

6. Виконання творчого завдання.

— Музика диско вплинула не тільки на розвиток музичних смаків, а й на появу відповідного стилю одягу.

Розгляньте ілюстрацію із зображенням моделей, одягнених у стилі диско (с. 131).

— Визначте характерні елементи одягу, основні відтінки кольорів та дизайн вбрання.

Робота з ілюстраціями: моделі в стилі диско.

— Уявіть себе модельєрами та створіть за допомогою олівців ескіз одягу, в якому б ви могли піти із друзями на вечірку в стилі диско. Проявіть фантазію та нестандартність мислення!

7. Фізкультхвилинка «Диско-танець».

8. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

9. Розучування пісні. «Пісня про рушник» (слова А. Малишка, музика П. Майбороди).

Знайомство з пісеню, зі змістом та мелодію пісні.

Розучування першого куплету та приспіву пісні.

Ознайомлення із мелодичними та ритмічними особливостями пісні.

Виконання першого куплету пісні під акомпанемент інструмента.

10. Виконання творчого завдання.

— Візьміть кольорові олівці та папір, створіть ілюстрацію до пісні. Виразіть у малюнку настрій пісні та свою любов до матусі.

11. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Розкажіть про особливості музики в стилі диско.

— Які характерні риси цієї музики?

— Хто із виконавців в стилі диско вам найбільше запам'ятався?

12. Домашнє завдання.

— Послухайте музику у виконанні своїх улюблених співаків. Чи будуть серед них виконавці в стилі диско?

Спробуйте створити невеликий кліп у програмі Windows Movie Maker чи Microsoft PowerPoint.

Спочатку імпортуйте у програму ілюстрації квітів, а потім додайте до них музику (наприклад, П. Чайковський, «Пролісок»; А. Вівальді, цикл концертів «Пори року» — «Весна»; Е. Гріг, «Навесні»; пісня «Дівчина-весна» у виконанні Н. Бучинської; українські народні веснянки у виконанні Н. Матвієнко).

13. Вихід з класу під мелодію пісні «Sunny».

14. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «ВЕСНА ПРИЙШЛА»

Мета: створити міні-книжечку про музичні твори, які розповідають про весну.

Очікуваний результат: міні-книжечка з ілюстраціями.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, практико-орієнтований, музично-образотворчий, інформаційний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Цей проект допоможе тобі узагальнити свої знання про пісні й інструментальні композиції, які присвячені весні.

1. Відшукай пісні та інструментальні твори, які розповідають про весну, збережи необхідні відомості про них.
2. Класифікуй зібрану інформацію за декількома типами: народні пісні, пісні українських композиторів, інструментальні твори.
3. Виготов з паперу книжечку-розгортку, розмісти у ній зібрану інформацію за рубриками. Кожному твору присвяти 1 або 2 сторінки книжечки.
4. Прикрась книжечку «Весна прийшла» ілюстраціями, оформ титульну сторінку. На останній сторінці розташуй відомості про автора книжечки.

Твій подарунок до весняних свят готовий — презентуй його.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

УРОК 24

Тема. Шансон.

Мета. Ознайомити з особливостями шансону, історією його виникнення та характерними ознаками, розглянути творчість видатних шансоньє.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику в стилі шансон та надавати характеристику музичним композиціям, розвивати вміння аналізувати виконання пісень та вміння виконувати пісню під акомпанемент інструментата.

Виховувати інтерес до музики в стилі шансон, ціннісне ставлення до виконавців та хітів шансону.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів та виконавців шансону.

Основні поняття для засвоєння: особливості шансону, історія виникнення шансону, видатні шансоньє, характерні ознаки шансону.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Шарль Азнавур, Мірей Матьє. «Une Vie D'amour» («Вічне кохання»).
- Едіт Піаф. «Non, Je Ne Regrette Rien» («Ні, я ні про що не шкодую»).
- «Пісня про рушник» (слова А. Малишка, музика П. Майбороди).

Хід уроку

1. Вхід під мелодію пісні «Вічне кохання». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— На музичних хвилях сьогодні лунатимуть пісні шансону. Ми ознайомимося з творчістю відомих виконавців і послухаємо музику шансону.

2. Актуалізація опорних знань. Парне опитування.

— Розкажіть про особливості музики в стилі диско.

— Які характерні риси цієї музики?

— Хто із виконавців в стилі диско вам найбільше запам'ятався і чому?

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про шансон: історію виникнення, характерні особливості.

— Шансон як жанр зародився у Франції. Цей стиль можна охарактеризувати як музику кабаре і кафешантанів, якими так славиться Франція. У перекладі з французької термін «шансон» означає «пісня з життя». Це сюжетні пісні, які колись виконували вуличні співаки; це — маленький театр, театр одного актора. У кожній пісні має бути міні-сюжет з ліричною, драматичною або комічною фабулою. Акомпанував шансоньє зазвичай акордеон. Головне, що відрізняє шансон від інших стилів, — це життєвість віршів: вони не вигадані, а складені самим життям, у них постає доля людини, її труднощі, радощі тощо.

З історії шансону

Поняття *шансон* застосовували в музиці здавна. Раніше шансоном називали поліфонічну французьку пісню XV—XV століть.

Наприкінці XIX століття з'являється новий різновид французької пісні, що називався *chanson réaliste* (реалістична пісня). Будучи народженим у кафе-концертах і кабаре Парижа й увібравши риси літературного реалізму, він зберігав популярність до кінця Другої світової війни. Його здебільшого виконували жінки. Тематика пісень цього виду шансону стосувалася життя бідних робітників Парижа.

У сучасній Франції шансоном називають популярну французьку музику, яка зберігає специфічну ритміку французької мови, відрізняючись від пісень, написаних під впливом англомовної музики. Серед найвідоміших виконавців шансону — Едіт Піаф, Джо Дассен, Жак Брель, Шарль Азнавур, Лео Ферре та інші.

У 50-х роках ХХ століття сформувалися два головні напрями оригінальної франкомовної пісні, що існують до цього часу.

Перший напрям — *жанр класичного шансону*, де першорядне значення надається поетичному компоненту пісні; автор тут, як правило, є і виконавцем. Цей жанр пов'язаний, в першу чергу, з іменами Моріса Шевальє, Шарля Трене та Едіт Піаф, які продовжували традицію реалістичної пісні. Відомими представниками цього напрямку є також Жорж Брассенс, Жак Брель, Шарль Азнавур і Сальваторе Адамо. Саме представники цього поетично-музичного напрямку повною мірою відповідають терміну «шансоньє».

Інший напрям французької пісні другої половини ХХ століття — *естрадна пісня*, яку виконують chanteur (співаки). Представники цього напрямку теж нерідко є виконавцями власних пісень (поетами і/або композиторами), але не є шансоньє в повному розумінні цього слова. Всесвітньо відомим виконавцями французьких естрадних пісень є Ів Монтан, Анрі Сальвадор, Мірей Матьє, Джо Дассен, Даліда, Патрісія Каас, Мілен Фармер та інші.

Межа між шансоном та естрадною піснею досить умовна, далеко не кожного франкомовного співака можна однозначно зарахувати до того чи іншого напрямку.

Робота з таблицею:

Характерні ознаки шансону

Мова	Пісні виконуються французькою мовою або мовою виконавця.
Характер	Пісні дуже ліричні, наповнені чуттєвістю і сенсом, вони зачіпають найтонші струни нашого серця.
Текст	Велика увага приділяється поетичному тексту пісень; текст зрозумілий широкому колу та близький за змістом людям різного віку.
Зміст	Часто вірші присвячені історіям із життя, кохання; в піснях описуються життєві події, зміст пісень наповнений розмовами, які ведуться в основному від першої особи.
Мелодія	Мелодія нескладна, швидко запам'ятовується; легка для виконання широким колом виконавців, які не є професійними музикантами.
Музика і супровід	Музика передає відтінки настрою виконавця; існує декілька різновидів супроводу: близький до романсу — гітара, фортепіано або інший сольний інструмент, фонограма, що записана в студії, акомпанемент ансамблю або оркестру, різних за складом.

4. Музичне сприймання. Шарль Азнавур, Мірей Матьє. «Une Vie D'atour» («Вічне кохання»).

Едіт Піаф. «Non, Ge Ne Regrette Rien» («Ні, я ні про що не шкодую»).

5. Аналіз музичних творів.

1. Які особливості шансону вам вдалося розпізнати у творах?

2. Який музичний образ створила кожна пісня?
3. Охарактеризуйте музичний супровід пісень та тембр їхніх виконавців.

Музичний словничок

Шансон (фр. *chanson* — пісня) — французька лірична пісня — народна та естрадна, що має різноманітні жанрові та історичні різновиди.

Виконували французькі пісні (шансон) співаки, які часто були авторами слів і музики.

Шансоньє (фр. *chansonier* — співак) — французький естрадний співак, виконавець, а нерідко — й автор тексту та музики пісні.

6. Новий матеріал для засвоєння. Знайомство з творчістю відомих шансоньє.

— **Шарль Азнавур** — французький шансоньє, поет, композитор і актор. Перші пісні почав складати на початку 1940-х років. Успіх до співака прийшов у 1956 році після вдалих концертів у Касабланці та Парижі. З 1960-х років численні виступи та випуски альбомів приносять співаку популярність. Ш. Азнавур — автор понад тисячі пісень, серед яких всесвітньо відомими стали «Богема», «Мама», «Вічна любов», «Молодість», «Ізабелла» та інші.

Творча манера цього співака дуже своєрідна. Стиль його пісень — це сплетіння різних складових: основа — французька пісня, коріння — світовий фольклор, в першу чергу, вірменська поезія. Усе це він об'єднує в єдине ціле, перетворюючи кожен пісню у відточену музично-драматичну мініатюру. Ш. Азнавура небезпідставно називають «співаком задушевного смутку».

Едіт Піаф — французька співачка й акторка, одна з найвідоміших естрадних виконавиць світу. Продюсером і композитором Е. Піаф тривалий час був Реймон Ассо. Саме йому багато в чому належить заслуга появи на світ «Великої Едіт Піаф». Він писав пісні, що підходили тільки їй, наприклад, «Париж — Середземномор'я», «Вона жила на вулиці Пігаль», «Мій легіонер», «Вимпел для легіону» тощо.

Едіт Піаф підняла вуличну пісню до рівня естради, перетворивши її на трагічну музичну баладу. Кожна її пісня — всесвіт. Голос співачки називали чаклунським, магічним. Перш за все в піснях її цікавив поетичний текст, а музика лише підкреслювала істинний сенс слів.

Розгляньте репродукції картин відомих художників (с. 138-139). Які з них відповідають мелодіям французького шансону?

Робота з репродукціями картин:

В. ван Гог. «Нічна тераса кафе», П. Гоген. «Нічне кафе в Арлі», І. Маймон. «Панорама кафе».

7. Фізкультхвилинка «Танцюємо разом із шансоном».

8. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

9. Виконання пісні. «Пісня про рушник» (слова А. Малишка, музика П. Майбороди).

— Після чудової музики шансону пригадаймо про те, що незабаром свято усіх жінок.

Немає кращої пісні за ту, яку ми присвяtimo своїй матері.

Порівняйте музику шансону із піснею, яка буде лунати. Що між ними спільного?

Розповідь про авторів пісні, історію її створення.

Розучування усієї пісні.

Виконання пісні по фразах.

Виконання пісні під акомпанемент інструмента.

10. Виконання творчого завдання «У музичній студії».

— Заспіваємо «Пісню про рушник» П. Майбороди. Запишіть свій спів на диктофон та виконайте пісню для своїх друзів і рідних. Оцініть її звучання у власному виконанні та у виконанні друзів. Хто із вас заспіває найкраще?

11. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Що означає термін «французький шансон»?
- Розкажіть про особливості та характерні риси шансону.
- Назвіть імена виконавців та творців шансону.

12. Домашнє завдання.

— Послухайте свої улюблені пісні. Чи будуть серед них твори у стилі шансону?

Приєднайтеся до проекту та створіть власний пісенник шансону, ілюстрований репродукціями відомих художників чи власними малюнками.

13. Вихід з класу під мелодію шансону.

14. Для допитливих – виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «УЛЮБЛЕНІ ПІСНІ ШАНСОНУ»

Мета: створити ілюстрований пісенник з улюбленими композиціями шансону.

Очікуваний результат: пісенник.

Типологія проекту: груповий, короткотривалий, практико-орієнтований, музично-образотворчий.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Об'єднайтеся у групи та створіть пісенник.

1. Проведіть опитування серед батьків, учнів і вчителів школи з метою визначення улюблених шансонь та пісень цього жанру.
2. У пісенних збірниках та за допомогою мережі Інтернет знайдіть та збережіть тексти обраних пісень.
3. Із паперу створіть невеличкий пісенник, запишіть у ньому слова обраних композицій. Створіть до кожного музичного твору яскраві ілюстрації та оформіть титульну сторінку пісенника.

Презентуйте свій пісенник «Улюблені пісні шансону» на шкільному вечорі, присвяченому видатним шансонь.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал

до уроку

УРОК 25

Тема. Барди.

Мета. Ознайомити з історією виникнення бардівської пісні, надати знання про видатних виконавців бардівської пісні, розглянути характерні особливості бардівської пісні, визначити ознаки та типові риси бардівських хітів.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику у виконанні відомих бардів та надавати їм характеристику, розвивати вміння виконувати пісні під фонограму, визначати стиль за творами для сприймання.

Виховувати інтерес до бардівської пісні та виконавців-бардів, інтерес до історії розвитку бардівської пісні.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети виконавців бардівської пісні.

Основні поняття для засвоєння: історія виникнення бардівської пісні, характерні ознаки бардівської пісні, імена видатних бардів.

Твори, що вивчаються на уроці:

Фрагменти композицій:

- Б. Окуджава. «Ваше величство женщина».
- Б. Окуджава. «Молитва Франсуа Вийона» у виконанні Ж. Бічевської.
- Ю. Візбор. «Изгиб гитары жёлтой».
- Е. Драч. «Б'ють пороги» (на слова Т. Шевченка).
- М. Бурмака. «Ми йдемо».
- «Господи, помилуй нас» (слова і музика Т. Петриненка).

Хід уроку

1. Вхід під пісню Б. Окуджави «Ваше величство женщина». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні на вас чекає зустріч із бардівською піснею. Ви ознайомитеся з історією розвитку бардівської пісні та творчістю найвідоміших бардів, у тому числі й українських.

2. Актуалізація опорних знань. Індивідуальне опитування.

- Що означає термін «французький шансон»?
- Розкажіть про особливості та характерні риси шансону.
- Назвіть імена виконавців та творців шансону.

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про творчість бардів: історію виникнення бардівської пісні та її сучасних представників.

— Середньовічні барди були професійними поетами-співаками, мандрівними або придворними. Вони виконували героїчні пісні-балади, бойові, релігійні та сатиричні пісні, елегії тощо.

У XV столітті слово «бард» перейшло із шотландської в англійську мову і стало означати «мандрівний музикант». У європейській літературі слово «бард» стало синонімом поета.

Ірландські барди становили окрему замкнену спадкову касту професійних поетів, співаків та музикантів. Барди здебільшого жили при дворі ірландських королів та вождів кланів, виконуючи при цьому певну офіційну функцію, і були свого роду літописцями і сатириками, які прославляли своїх повелителів та критикували їхніх ворогів.

Поняття «бард» стало особливо популярним в епоху романтизму. Давніх бардів оспівували різні поети і письменники, зокрема й Вальтер Скотт. Бардами свого часу називали поетів В. Шекспіра та Р. Бернса.

У колишньому Радянському Союзі бардами стали називати самодіяльних поетів та виконавців авторської пісні (більш сучасний термін, що його використовують в українській мові, — співана поезія) — жанру, що виник у 50-х роках ХХ ст.

Музичний словничок

Бард (англ. *bard* — співець) — 1. Народний співець давніх кельтських родів, в середні віки — валійський, ірландський, шотландський професійний поет-співець, який співав у супроводі схожого на ліру інструмента. Музика бардів не збереглася.

2. У наш час бардами називають авторів-виконавців «авторської» пісні.

— Прообразами сучасних бардів були давньогрецькі лірники, російські гусярі, українські кобзарі та подібні поети, які були практично в кожного народу.

Подібність, перш за все, полягає в тому, що сучасний бард, як і стародавній поет, виконує власні вірші, найчастіше акомпануючи собі на струнному інструменті (як правило, на гітарі).

Українські барди — виконавці пісень (у тому числі власних) у жанрах бардівської пісні, співаної поезії тощо. Виконання пісень ведеться переважно під акомпанемент шестиструнної гітари класичної форми або ж стилізованої під кобзу; трапляються і барди, які акомпанують собі на інших музичних інструментах: фортепіано (Сергій Шишкін), ліра та кобза (Едуард Драч).

Багато українських бардів виступають проти використання назви «барди» та воліють називатися «співцями», «кобзарями» чи просто «виконавцями».

Хоча окремі митці творили самодіяльну українську пісню ще наприкінці 60-х — на початку 70-х років ХХ століття (наприклад, Олександр Ігнатуша), проте рух українських бардів як явище сформувався лише наприкінці 80-х років. Організаційне оформлення жанру відбулося під час перших фестивалів авторської пісні «Оберіг» та «Червона рута».

Українські барди «першої хвилі», як правило, брали активну участь у здобутті незалежності України.

Наприкінці 90-х років минулого століття з'явилася «друга хвиля» українських бардів, які виконували гостросоціальні пісні. Вони зосередилися на переспівуванні творів своїх попередників чи обробці народних, стрілецьких, повстанських пісень.

4. Музичне сприймання. Фрагменти композицій (на вибір вчителя):
Б. Окуджава. «Ваше величество жєнщина».

Б. Окуджава. «Молитва Франсуа Вийона» у виконанні Ж. Бічевської.

Ю. Візбор. «Изгиб гитары жёлтой».

Е. Драч. «Б'ють пороги» (на слова Т. Шевченка).

М. Бурмака. «Ми йдемо».

5. Аналіз музичних творів.

1. Які особливості бардівської пісні вам вдалося розпізнати у прослуханих піснях?

2. Розкажіть про музичні образи кожної пісні.

3. Охарактеризуйте тембр кожного виконавця.

4. Розкажіть про зміст пісень та характерні засоби їхньої музичної виразності.

6. Новий матеріал для засвоєння. Знайомство із творчістю видатних бардів.

— Булат Окуджава — російський поет, прозаїк, автор близько двохсот пісень, написаних на власні вірші, один із засновників та найяскравіших представників жанру авторської пісні.

Всенародну славу Б. Окуджава здобув після того, як почав писати музику для своїх віршів і привселюдно виконувати ці пісні. Твори Б. Окуджави звучать у кінофільмах, спектаклях і радіопостановках.

Юрій Візбор — радянський кіноактор, журналіст, письменник, сценарист і поет, бард, один із засновників жанру авторської пісні, а також жанру пісні-репортажу. Всього за 33 роки Ю. Візбор написав понад 300 пісень, а багато його віршів було покладено на музику іншими композиторами.

Василь Жданкін — український бард, кобзар, бандурист; акомпанує собі на кобзі. У репертуарі — пісні на вірші українського лемківського поета Богдана-Ігоря Антонича. Восени 1989 р. на заключному концерті фестивалю «Червона Рута» вперше заспівав «Ще не вмерла України» публічно.

В. Жданкін — автор низки музичних творів на власні слова та вірші українських поетів. Знявся у кінострічках «І снігом стелиться життя» та «Українці, ми врятовані».

Едуард Драч — український бандурист, кобзар, лірник, поет, бард і рок-музикант, виконує-реконструює традиційний кобзарсько-лірницький репертуар у супроводі вересаївської кобзи, старосвітської бандури та колісної ліри. Значну частину репертуару становлять авторські псалми та пісні в народному стилі, так звані «запорозькі пісні», лицарські пісні, невольничі плачі, богомільні пісні, побожні псалми та канти, духовна та світська лірика.

Марія Бурмака — українська співачка, народна артистка України. У 1989 р. перемогла на фестивалі співаної поезії «Оберіг» (Луцьк), а на «Червоній руті» отримала другу премію в жанрі авторської пісні. У 1990 р. «Кобза» випустила альбом співачки «Ой, не квітни, весно...» (альбом містить пісні М. Бурмаки на вірші українських поетів «розстріляного відродження», невідомих українських поетів та народні пісні, зокрема записані нею під час етнографічних експедицій).

Пісня «Лишається надія» досить довго була своєрідною візитівкою М. Бурмаки, а пісня «Ми йдемо» в різний час ставала саундтреком різних політичних подій, зокрема Помаранчевої революції.

7. Виконання творчого завдання.

— Продовженням ідей бардівської пісні стало виконання пісень групою. Поміркуйте, чим відрізняється бардівська пісня від виконання пісень у стилі бард-року.

Музичний словничок

Бард-рок (англ. *bard* — співець і рок) — широкий спектр форм року, основою якого є авторська пісня в сольному (акустичному) або груповому виконанні.

8. Фізкультхвилинка «Відпочиваємо із бардівською піснею».

9. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

10. Розучування пісні. «Господи, помилуй нас» (слова і музика Т. Петриненка).

Ознайомлення зі змістом пісні, творчістю автора.

Розучування першого куплету та приспіву пісні.

Розучування мелодії пісні по фразах.

Виконання пісні під акомпанемент інструмента.

11. Виконання творчого завдання «Музичний супровід до пісні».

— Розгляньте репродукції картин (с. 147).

- Що ви знаєте про кобзарів?
  - Які спільні риси між кобзарями, гусярами та бардами?
- Робота з ілюстраціями: В. Васнецов. «Гусяри», О. Сластион. «Портрет кобзаря С. Яшиного».

12. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Кого називають бардами?
- Що ви знаєте про історію розвитку бардівської пісні?
- Які характерні риси притаманні бардівським пісням?
- Яка пісня бардів вас вразила найбільше? Чому?

13. Домашнє завдання.

- Послухайте улюблену музику. Чи будуть серед прослуханих творів бардівські пісні?
- Приєднайтеся до проекту.

14. Вихід з класу під мелодію пісні М. Бурмаки «Ми йдемо».

15. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «СВЯТО БАРДІВСЬКОЇ ПІСНІ»

Мета: створити сценарій свята про творчість сучасних бардів.

Очікуваний результат: сценарій шкільного свята.

Типологія проекту: груповий, середньої тривалості, практико-орієнтований, музичний, інформаційний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Для створення сценарію шкільного свята вам потрібно об'єднатися у чотири групи.

1. «Журналісти» — проведіть опитування серед учнів класу з метою визначення прихильників бардівської пісні та популярних композицій цього напрямку.
2. «Музиканти» — прослухайте бардівські пісні та знайдіть серед них ті, які є улюбленими піснями класу. Збережіть ці твори у форматі mp3 та зберіть відомості про їхніх виконавців.
3. «Художники» — знайдіть ілюстрації до обраних пісень та портрети їхніх виконавців, зробіть відеокліп.
4. «Сценаристи» — складіть сценарій свята, використавши інформацію попередніх груп. Запросіть на свято друзів.

Ваше свято буде чудовим!

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

УРОК 26

Тема. Звучить авторська бардівська пісня. Урок узагальнення знань.

Мета. Ознайомити з історією виникнення авторської пісні та її особливостями, ознайомити з видатними виконавцями авторської пісні, розглянути приклади авторських пісень, узагальнити знання з теми, оцінити рівень знань та практичних вмінь з теми.

Розвивати вміння учнів уважно слухати авторські пісні та надавати характеристику засобам виразності творів, розвивати вміння знаходити спільні та відмінні риси між авторськими піснями різних авторів, розвивати вміння виконувати сучасні пісні.

Виховувати інтерес до авторської пісні, інтерес до творчості бардів, авторів-виконавців власних пісень.

Тип уроку: комбінований, урок узагальнення знань.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів і авторів пісень для сприймання.

Основні поняття для засвоєння: історія виникнення авторської пісні, особливості авторської пісні, видатні виконавці авторської пісні.

Твори, що вивчаються на уроці:

Фрагменти композицій:

- А. Горчинський. «Троянди на пероні».
- В. Морозов. «Армія світла», «Біла квітко».
- В. Висоцький. «Песня о друге».
- С. Нікітін. «Под музыку Вивальди».
- «Господи, помилуй нас» (слова і музика Т. Петриненка).

Хід уроку

1. Вхід під пісню В. Висоцького «Песня о друге». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні запрошую вас на концерт авторської пісні, що буде проходити в концертному залі українського міста. Ми матимемо можливість дізнатися про історію авторської пісні минулого та сьогодення!

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування.

— Кого називають бардом?

— Які характерні риси притаманні бардівським пісням?

2. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про авторську пісню: характерні особливості, історію розвитку.

— Авторські пісні створюють і виконують самі автори. Виконавцями авторської пісні є співаки-барди. Іноді авторську музику виконують і співаки поп-музики. Синонімом терміна «авторська пісня» в українській мові є співана поезія. Це найдавніший вид творчості, що відомий культурам чи не всіх народів.

Робота з таблицею:

Виразальні засоби та характерні риси авторської пісні

Текст	Змістове та якісне навантаження — на поетичному тексті; зміст текстів, манера виконання, сценічне обличчя автора і навіть характери героїв глибоко пронизані особистісним началом поета.
-------	--

Музика	Наспівність, природність, мелодійність та гармонійна функціональність музичного матеріалу.
Виконання	Камерність виконання; автор за допомогою своєї творчості наче веде довірливу розмову з аудиторією, викликає на відвертість у дружній атмосфері взаєморозуміння і довіри.
Настрій виконавця	Настрій довірливого спілкування, пісня — звернення до людей, спроба донести своє сприйняття світу до свідомості слухача; пісня адресована і звернена до однодумців автора, хто не чекає просто розваги, а шукає, перш за все, духовного розуміння. Саме тому творчість автора (і барда в тому числі) невід’ємна від аудиторії та її настрою.

— Авторська пісня здатна об’єднати навколо себе широке коло небайдужих до життя і суспільства людей.

Музичний словничок

Авторська пісня — умовна назва музичного твору, автором тексту і виконавцем якого є одна й та сама людина.

Історія розвитку авторської пісні

— Попередником авторської пісні можна вважати міський романс та пісенні мініатюри А. Вертинського. Широку популярність здобула авторська пісня в середині 1950-х років, коли з’явилися записи на магнітофонній плівці. У той час відомими стають пісні Б. Окуджави, Ю. Візбора і Н. Матвєєва. Пізніше, у 1960-х і 1970-х роках, класиками жанру стають В. Висоцький, О. Галич, С. Нікітін, О. Городницький та інші, а в 1980-х і 1990- роках до них додалися М. Щербаков і творчий дует О. Івашенка і Г. Васильєва.

Предтечею сучасної української авторської пісні можна вважати творчість мандрівного філософа, поета-співака Г. Сковороди, пісні якого дратували владу і церкву, зате їх залюбки виконували кобзарі.

«Відлига» середини ХХ ст. послабила тоталітаризм і дала можливість авторам писати та співати рідною мовою.

Перші твори українською мовою були створені в Києві, десь у середині 1960-х років. Одними із перших зазвучали пісні А. Горчинського, українського композитора, співака і режисера (Київський театр опери, театри Львова, Хмельницького, Тернополя). Серед його пісень — «Росте черешня в мамі на городі», «Троянди на пероні», «Зачекайте, літа» та інші.

На початку 1970-х років україномовна авторська пісня з’явилася у Львові у вигляді співаної поезії (В. Морозов), а згодом у Києві вже як власне авторська пісня (І. Жук, В. Шинкарук). У 1988 р. у Львові з’явився театр авторської пісні «Не журись!» (В. Морозов, А. Панчишин, Т. Чубай та інші). На хвилі національного піднесення в Україні 1988-1991 рр. україномовна авторська пісня розквітла на фестивалях «Червона Рута» й «Оберіг».

4. Музичне сприймання. Фрагменти композицій: А. Горчинський. «Троянди на пероні».

В. Морозов. «Армія світла», «Біла квітка».

В. Висоцький. «Песня о друге».

С. Нікітін. «Под музику Вивальди».

5. Аналіз музичних творів.

1. Які особливості авторської пісні було відчутно у творах?
2. Назвіть засоби музичної виразності кожного твору.
3. Розкажіть про зміст та характер авторських пісень.
4. Які особливості авторського стилю вам вдалося розпізнати у прослуханих піснях?
5. Які пісні вам сподобалися? Обґрунтуйте свій вибір.

6. Новий матеріал для засвоєння. Знайомство із творчістю виконавців авторської пісні.

— **Віктор Морозов** — український поп- і рок-співак та гітарист, музичний продюсер, теле- і радіоведучий, перекладач (наприклад, перекладав роман про Гаррі Поттера). Лауреат фестивалю «Червона рута» (Чернівці, 1989 р., Перша премія в жанрі авторської пісні). На початку 1970-х років — перший в Україні виконавець авторської пісні та співаної поезії українською мовою. У Львові В. Морозов створив біг-бітову групу «Quo vadis» і рок-гурт «Арніка», був солістом ВІА «Ватра» і поп-гурту «Смерічка». Від 1988 р. — один із засновників, а згодом — незмінний мистецький керівник львівського театру-кабаре «Не журись!». На початку 1990-х років започаткував музично-акустичний проект «Четвертий кут». Відтоді активно концертує разом із гуртами «Четвертий кут» і «Мертвий півень» та сольними програмами в Україні та за кордоном.

Володимир Висоцький — видатний радянський актор, співак і поет (бард), класик жанру авторської пісні. Написав близько 700 пісень і віршів, з великим успіхом гастролював у СРСР і за кордоном. У поезії В. Висоцького на межі 1960-х — 1970-х років особливо виділяються зразки сповідальної, любовної лірики («Пам'ятник», «Я не люблю» та інші), а також твори, пов'язані з філософськими, «гамлетівськими» мотивами, військові балади.

В. Висоцький особливо прославився виконанням своїх авторських пісень під акустичну гітару. У роки суворої цензури він порушував цілу низку заборонених тем, від чого і сам часто був під забороною.

Сергій Нікітін — російський композитор, автор і виконавець пісень. Музика С. Нікітіна звучить у багатьох фільмах («Москва сльозам не вірить», «Іронія долі, або з легким паром», «Старий Новий рік» та інших) і театральних постановках.

7. Фізкультхвилинка «Музичний відпочинок».

8. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

9. Виконання пісні. «Господи, помилуй нас» (слова і музика Т. Петриненка).

— Заспіваємо разом пісню Т. Петриненка «Господи, помилуй нас».

— Запишіть свій спів на диктофон та виконайте пісню для своїх друзів і рідних.

10. Виконання творчого завдання.

— Подивіться кліп, у якому цю пісню виконують Тарас Петриненко і Тетяна Горобець.

— Створіть власний ритмічний акомпанемент під виконання пісні.

11. Проведення проміжного оцінювання учнів. Виконання тестових завдань.

1. Історично складену сукупність засобів та прийомів художньої виразності, що відображає естетичні погляди різних людей певної епохи або творчого напрямку, називають:
  - музичною спадщиною
  - музичним стилем
  - музичною культурою
2. Повільний ліричний танець у класичному балеті — це:
  - галоп
  - адажіо
  - менует
3. Створення художнього твору (музичного, поетичного, сценічного) у момент його виконання без попередньої підготовки називають:
  - імпровізацією
  - варіацією
  - фантазією
4. Ритми регтайму в поєднанні з елементами блюзу та духовними співами африканців дали початок напрямку:
  - року
  - рок-н-ролу
  - джазу
5. Великий джазовий оркестр називають:
  - дисклендом
  - джазменом
  - джаз-бендом
6. Цей термін означає «крутись і гойдайся», його запровадив диск-жокей із Клівленда Е. Фрід у 1951 році. Йдеться про:
  - рок-н-рол
  - рок
  - блюз
7. Легендарний британський біт-рок-гурт — це:
  - «Pink Floyd»
  - «Queen»
  - «The Beatles»
8. Загальнодоступну музику, поняття, що охоплює різноманітні стилі, жанри та напрями масового музикування, називають:
  - рок-музикою
  - класичною музикою
  - поп-музикою
9. Відомий співак і танцюрист, який став одним із комерційно найуспішніших сольних артистів, — це:
  - Джо Дассен
  - Пол Маккартні
  - Майкл Джексон
10. Легендарний ВІА, створений Л. Дутківським, солістами якого були С. Ротару, В. Зінкевич та Н. Яремчук, — це:
  - «Кобза»
  - «Смерічка»
  - «Водограй»
11. Стил ь популярної танцювальної музики II половини 1970-х років, яка характеризується рівномірним чітким ритмом, називають:
  - диско
  - шансоном
  - роком
12. Як по-іншому називають українських бардів?
  - шансонье
  - кобзарями
  - лірниками

12. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Що таке авторська пісня?
- Які виконавці працювали в цьому жанрі?
- Музика якого автора вас вразила найбільше?

13. Домашнє завдання.

- Послухайте музику, яка зазвичай лунає у вас вдома. Чи будуть серед неї авторські пісні?

14. Вихід з класу під мелодію пісні В. Висоцького «Песня о друге».

УРОК 27

Тема. Музика театру.

Мета. Ознайомити з особливостями театральної музики та її жанрами, надати знання про класифікацію жанрів театральної музики, розглянути приклади музики до театральних вистав, визначити особливості жанрів опери й оперети, навести приклади сучасних оперних театрів, спробувати знайти відмінності між класичними музично-театральними жанрами та визначити спільні риси між ними, ознайомити із творчістю композиторів І. Кальмана, А. Хачатуряна.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику та визначати особливості музично-театральних жанрів, розвивати вміння аналізувати музичні твори різних жанрів, розвивати вміння виконувати пісні під фонограму.

Виховувати інтерес до музично-театральних жанрів, до музики в театрі, ціннісне ставлення до творів І. Кальмана, А. Хачатуряна.

Тип уроку: комбінований, урок введення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів І. Кальмана, А. Хачатуряна, О. Злотника.

Основні поняття для засвоєння: театральна музика та її жанри, музично-театральні жанри, музика до театральних вистав, опера, оперета, сучасні оперні театри, відмінності класичних музично-театральних жанрів.

Твори, що вивчаються на уроці:

- І. Кальман. Арія «Карамболіна, Карамболетта» з оперети «Фіалка Монмартру» у виконанні О. Крицької.
- І. Кальман. «Арія містера Ікс» з оперети «Принцеса цирку» у виконанні Г. Отса.
- А. Хачатурян. «Танець із шаблями» з балету «Гаяне».
- «Тече вода з-під явора» (слова Т. Шевченка, музика О. Злотника).

Хід уроку

1. Вхід під мелодію арії «Карамболіна, Карамболетта». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні ми з вами вирушаємо до країни музики, театру та кіно. На вас чекає зустріч із новітніми жанрами, що утворилися на основі класичної опери та балету, та стилями сучасної музики, які виникли завдяки поєднанню руху, музики та ритмічного речитативу. Запрошую вас до театру!

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування.

- Що ви знаєте про театральну музику?
- Яка музика лунає в театрі?
- Що ви знаєте про сучасну музику в театрі?
- Наведіть приклади музичних театральних жанрів.

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про музику в театрі з елементами бесіди.

— **Театр** (від грец. *θέατρον* — місце видовища) — *вид мистецтва*, що відображає життя в сценічній дії, яку виконують актори перед глядачами, а також *установа*, що здійснює сценічні вистави певним колективом артистів, і *приміщення*, будинок, у якому відбуваються вистави.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

Театральна музика — вокальна та інструментальна музика до театральних вистав, яка сприяє створенню певної емоційної атмосфери, розкриттю ідеї п'єси, цілісності спектаклю, посиленню художньо-емоційного впливу вистави на глядачів.

Чи є відмінність між музичним та класичним (драматичним) театрами?

— У **драматичному театрі** музика, яка використовується у постановках п'єс (драмі, трагедії, комедії), створює певну емоційну атмосферу; поряд із іншими засобами вона відтворює історичний, національний колорит, поглиблює характеристики персонажів, підкреслює переломні моменти розвитку дії, драматичні кульмінації. Створюючи музичне оформлення вистави, режисер драматичного театру може залучити до цієї праці композитора, додати музичні п'єси і фрагменти з різних творів, не пов'язаних із певною п'єсою.

У **музичному театрі** (театрі опери та балету, театрі оперети тощо) музика — це основа музичного дійства, вона є найважливішим засобом характеристики образів і подій, вагомим компонентом драматургії спектаклю. Окрім музичних номерів, що влітаються в сценічну дію, використовуються і досить великі інструментальні п'єси, що передують усій постановці або окремим актам спектаклю (увертюра, антракти).

Багато **номерів театральної музики**, написаних видатними композиторами, «живуть» самостійним життям і виконуються в концертах у первинному вигляді (наприклад, музика Л. ван Бетховена до драми «Егмонт» Й. Гете, Ф. Мендельсона-Бартольді до комедії «Сон літньої ночі» В. Шекспіра) або в здійснених автором обробках, здебільшого у вигляді сюїти (наприклад, сюїти Е. Гріга з музики до драми Г. Ібсена «Пер Гюнт», сюїта Ж. Бізе з музики до драми «Арлезіанка» А. Доде тощо).

Музику для драматичного театру писало багато композиторів, у тому числі Р. Шуман, М. Глінка, П. Чайковський, А. Аренський, О. Крейн, Д. Шостакович та інші.

Розгляньте палітру основних жанрів театральної музики (с. 156). З якими з них ви уже знайомі?

— У чому їхня особливість?

— Наведіть приклади творів кожного жанру та назви їхніх авторів.

Робота зі схемою:

— Розгляньте ілюстрації (с. 156). Які з них відповідають поданим вище жанрам?

— Які, на вашу думку, зайві? Поясніть свій вибір.

4. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про опери з комічним сюжетом та оперету.

— Опера з комічним, жартівливим сюжетом поділяється на декілька різновидів, які дещо відрізняються між собою. Розгляньте схему (с. 157).

Робота зі схемою:

Опера-буффа (італ. *opera buffa* — жартівлива опера) — італійська комічна опера, що виникла на основі інтермедій та народно-побутової пісенної традиції. Оперети-буффи писали Дж. Перголезі, Д. Чимароза, Г. Доніцетті, В.А. Моцарт, Дж. Россіні тощо.

Опера-комік (фр. *opera comique* — комічна опера) — французька комічна опера, що спирається на ярмаркові вистави. У цьому жанрі творили П. Монсіні, Ф. Гарольд, Н. Изуар тощо.

Зінгшпіль (нім. *Singspiel*, від *sing* — співати, *spiel* — грати) — німецька комічна опера, де спів і танці чергуються з розмовними діалогами. Типовими для зінгшпіля були побутові сюжети, інколи з елементами казки.

На відміну від класичної опери, **оперети** пишуться на комічний сюжет, музичні номери в них коротші. Загалом музика оперети легка, розважальна, однак вона безпосередньо наслідує традиції академічної музики.

Відомі оперети створили І. Кальман, Ш. Лекок, К. Мілікер, Ж. Оффенбах, Й. Штраус-син, І. Дунаєвський, Д. Кабалевський, Ю. Мілютін, Г. Свиридов, М. Лисенко та інші.

Музичний словничок

Оперета (італ. *operetta* — маленька опера) — музично-сценічна вистава переважно розважального характеру, що поєднує монологічне і діалогічне мовлення з вокальною та інструментальною музикою, танцювальне мистецтво й естрадні прийоми.

5. Музичне сприймання. І. Кальман. Арія «Карамболіна, Карамболетта» з оперети «Фіалка Монмартру» у виконанні О. Крицької.

І. Кальман. «Арія містера Ікс» з оперети «Принцеса цирку» у виконанні Г. Отса.

6. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від музики оперети І. Кальмана.
2. Назвіть особливості арії «Карамболіна, Карамболетта». Які засоби виразності цього твору вам вдалося розпізнати? Розкажіть про акомпанемент.

3. Яким у вашій уяві постає загадковий містер Ікс? Як арія характеризує його як героя оперети?

4. Які особливості жанру оперети було відчутно в музиці?

7. Знайомство з творчістю композиторів І. Кальмана та А. Хачатуряна.

— Імре Кальман — угорський композитор, один із засновників і найвизначніших представників віденської оперети. Творчий доробок

І. Кальмана становить 20 оперет, серед яких найвідоміші — «Циган-прем'єр», «Княгиня Чардашу» («Сільва»), «Баядера», «Маріца», «Принцеса цирку», «Фіалка Монмартру» тощо. Композитор є автором симфонічних творів, інструментальних п'єс і романсів.

«**Фіалка Монмартру**» — оперета І. Кальмана. Дійові особи — актори, художники, поети, музиканти — представники французької богеми, які живуть, творять і мріють на пагорбі Монмартр, у мансардах під дахами будівель Парижа.

На глядачів очікує чуттєва мелодрама, насичена емоційними комедійними сценами.

«**Принцеса цирку**» — оперета на лібрето А. Грюнвальда і Ю. Браммера. У центрі твору — сповнена чудес арена цирку та життя за лаштунками.

За мотивами оперети було знято фільм «Містер Ікс». Кінострічка мала великий успіх, а оперета І. Кальмана «Принцеса цирку» увійшла до репертуарів багатьох музично-драматичних театрів світу.

Музика відіграє надзвичайно важливу роль у **балетах**. За допомогою звуків, пластики і танцю глядачеві передається зміст твору.

Музика і танець тут перебувають у єдності. Прикладом цього може бути балет **А. Хачатуряна «Гаяне»**. Музика композитора відзначається національним колоритом та яскравими вірменськими народними мелодіями. Візитівкою А. Хачатуряна є його відомий «Танець із шаблями», завдяки якому в багатьох країнах світу за композитором утвердилося жартівливе ім'я «містер Танець із шаблями».

8. Музичне сприймання. А. Хачатурян. «Танець із шаблями» з балету «Гаяне».

9. Аналіз музичного твору.

1. Який музичний образ танцю?
2. Охарактеризуйте засоби музичної виразності твору.
3. Які зображальні засоби застосував композитор у творі?
4. Якими кольорами можна передати настрої цього твору?

10. Виконання творчого завдання.

— Візьміть пензлик та акварельні фарби. За допомогою кольору та ліній спробуйте зобразити танець. Чи будуть на вашому малюнку виразні образи танцівників?

11. Фізкультхвилинка «Танцюємо канкан».

12. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

13. Розучування пісні. «Тече вода з-під явора» (слова Т. Шевченка, музика О. Злотника).

Ознайомлення із піснею.

Читання вірша Т. Шевченка, покладеного в основу пісні.

Розучування мелодії та ритмічного малюнка пісні.

Виконання першого куплету та приспіву.

14. Виконання творчого завдання «Пласничий супровід до пісні».

— Спробуйте створити власний таночок, який можна виконати під мелодію пісні. Послухайте уважно ритм пісні. Імпровізуйте!

15. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Назвіть характерні особливості театральної музики.

— Про які різновиди опери йшлося на уроці?

- Назвіть характерні риси оперети.
- Розкажіть про оперети І. Кальмана.
- Яка арія вам сподобалася?
- Який шедевр А. Хачатуряна ми слухали?
- У чому особливість музики композитора?

16. Домашнє завдання.

— Поспостережіть, чи лунає музика оперет на радіохвилях та чи транслюються вони на телеекранах.

Намалюйте картину, пригадуючи мелодію пісні та поезію Т. Шевченка.

17. Вихід з класу під мелодію танцю з шаблями.

18. Для допитливих — виконання музичного проекту.

**МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ
«ЛУНАЄ ОПЕРЕТА»**

Мета: створити альбом, присвячений найпопулярнішим оперетам.

Очікуваний результат: альбом із диском.

Типологія проекту: груповий, середньої тривалості, інформаційний, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Для створення альбому вам потрібно об'єднатися у три групи.

1. «Журналісти» — проведіть опитування серед учнів класу з метою визначення найпопулярніших оперет; у музичній енциклопедії та в інших джерелах знайдіть інформацію про авторів обраних оперет, їхній сюжет та виконавців.
2. «Художники» — знайдіть відповідні ілюстрації та портрети авторів і виконавців оперет; підготуйте альбом, в якому розмістіть статті першої групи та ілюстрації, підібрані вами; оформіть обкладинку вашого альбому.
3. «Музиканти» — знайдіть і збережіть записи обраних оперет, запишіть їх на диск.

Презентуйте альбом із диском своїм друзям.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал
до уроку _____

УРОК 28

Тема. Мюзикл.

Мета. Ознайомити з особливостями жанру мюзиклу, розглянути історію виникнення мюзиклу, ознайомити з відмінностями мюзиклу від класичних музично-театральних жанрів, ознайомити з сюжетами та композиціями окремих мюзиклів, надати основні знання про відмінності між оперою, оперетою, балетом і мюзиклом.

Розвивати вміння учнів уважно слухати музичні номери з мюзиклу та надавати їм характеристику, розвивати вміння співставляти музично-театральні жанри з мюзиклом, розвивати вміння виконувати сольо пісню під фонограму.

Виховувати інтерес до жанру мюзиклу, ціннісне ставлення до сучасних театральних жанрів.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів та головних виконавців мюзиклів.

Основні поняття для засвоєння: історія виникнення мюзиклу, відмінності мюзиклу від класичних музично-театральних жанрів.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Р. Коччанте. Пісні «Belle», «Danse mon Esmeralda» та «Le Temps de cathédrales» із мюзиклу «Собор Паризької Богоматері» у виконанні Б. Пельтьє.
- Відеофрагменти сучасних мюзиклів.
- «Тече вода з-під явора» (слова Т. Шевченка, музика О. Злотника).

Хід уроку

1. Вхід під мелодію пісні «Belle». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні я знову запрошую вас до театру. На сцені — мюзикл. Пропоную вам познайомитися з новим жанром, який набув розвитку в театрі та кіно. Мюзикли люблять як дорослі, так і діти. В основі багатьох творів цього жанру — відомі класичні твори художньої літератури та твори для дітей.

2. Актуалізація опорних знань. Парне опитування.

- Назвіть характерні особливості театральної музики.
- Які різновиди опери ви знаєте?
- Назвіть характерні риси оперети.
- Розкажіть про оперети І. Кальмана.
- Який балетний шедевр А. Хачатуряна ви знаєте?

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про мюзикл: характерні особливості, історію виникнення.

— Мюзикл (іноді його ще називають *музичною комедією*) — це музично-сценічний твір, в якому переплітаються діалоги, пісні, музика, танці, при цьому сюжет, як правило, нескладний.

Мюзикл — постановочний жанр. Робота над кожним проектом починається з написання п'єси. Постановку п'єси здійснює режисер, якому часто можуть допомагати балетмейстери та фахівці зі співу.

Мюзикл — один із найкомерційніших жанрів театру. Це обумовлено його видовищністю, розмаїттям тем, необмеженістю у виборі виражальних засобів для акторів. Під час постановки мюзиклів часто використовуються масові сцени зі співом і танцями, нерідко застосовуються різні спецефекти.

Для мюзиклів також характерним є використання вокально-хореографічних ансамблів, естрадна манера співу, розмови між музичними номерами.

Мюзикл виник у 1920-х роках у США. До найкращих зразків цього жанру належать «Оклахома» Р. Роджерса, «Співаючи під дощем» Дж. Келі, «Вестсайдська історія» Л. Бернстайна, «Моя чарівна леді» Ф. Лоу, «Людина з Ламанчі» М. Лі, «Привид опери» Е. Веббера та інші.

Досягненням композитора Е. Веббера став мюзикл «Привид опери» («The Phantom of the Opera»), який містить у собі елементи детективу та трилеру. У 1985 році на лондонській сцені відбулася прем'єра французького мюзиклу «Знедолені» («Les Misérables») К.-М. Шонберга за мотивами однойменного роману В. Гюго.

Упродовж останніх років з'явилися яскраві французькі мюзикли «Собор Паризької Богоматері» (Р. Коччанте), «Ромео і Джульєтта», «Віднесені вітром» (Ж. Пресгурвіка) тощо.

Перший український мюзикл — «Фемінізм по-українськи» О. Коломійцева. У 2010 році з'явився перший український дитячий мюзикл «Бджілка» В. Тиможинського і В. Чепелюка, а у 2012 році — «Кишинь дім» за п'єсою С. Маршака, композитор — С. Бедусенко.

Музичний словничок

Мюзикл (від англ. *musical play* — музичний спектакль) — музично-сценічна вистава, в якій поєднуються різноманітні жанри і виражальні засоби естрадної та побутової музики, хореографічного, драматичного й оперного мистецтва.

4. Робота зі схемою.

— Розгляньте схему, на якій зображено спільні риси складних тетральних жанрів (с. 164).

— Чи зможете ви назвати їхні відмінні риси?

Спільні риси опери, оперети та мюзиклу:

- приналежність до театральних жанрів;
- наявність літературної основи, розподіл сценарію на акти;
- гра акторів, використання хореографії, хору;
- вокальні номери (сольні, ансамблеві, хорові);
- музичний супровід (оркестровий або фонограмний);
- оформлення сцени декораціями;
- акторські костюми.

5. Музичне сприймання. Р. Коччанте. Пісні «Belle», «Danse mon Esmeralda» та «Le Temps de cathédrales» із мюзиклу «Собор Паризької Богоматері» у виконанні Б. Пельтьє.

6. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від пісень мюзиклу.
2. Охарактеризуйте рівень майстерності виконавця пісень і тембр його голосу.
3. Визначте характер та музичні образи творів.
4. Назвіть засоби музичної виразності композицій.
5. Які особливості жанру мюзиклу відчувалися в творах?

7. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про мюзикл «Собор Паризької Богоматері».

— «Собор Паризької Богоматері» («Нотр-Дам де Парі») (фр. *Notre Dame de Paris*) — відомий французько-канадський мюзикл, створений за мотивами однойменного роману В. Гюго. Композитор — Рікар-

до Коччанте. Автор лібрето — Люк Пламондон. Прем'єра мюзиклу відбулася в 1998 році в Парижі. Основою мюзиклу стала розповідь про кохання горбаня-дзвонаря собору до циганки Есмеральди; події відбуваються в соборі Паризької Богоматері.

Пісні «Belle» та «Le Temps de cathédrales» стали світовими хітами.

Собор Паризької Богоматері (Нотр-Дам де Парі) (*фр. Notre Dame de Paris*) — собор у Парижі (Франція), присвячений Діві Марії, матері Ісуса Христа. Один із найпрекрасніших витворів готичного мистецтва.

У соборі вбачається подвійність стилістичних впливів: з одного боку, присутні відгомони романського стилю з властивою йому могутньою і щільною єдністю, а також використовуються новаторські архітектурні досягнення готичного стилю, який додає будівлі легкості і створює враження простоти вертикальної конструкції.

8. Виконання творчого завдання.

— Перегляньте відео сучасних мюзиклів та поділіться своїми враженнями.

Ж. Пресгурвік. Мюзикл «Ромео і Джульєтта» — «Les Rois du monde» («Королі нічної Верони»), дует Ромео та Джульєтти «Aimer» («Кохання»). Мюзикли «Знедолені» К.-М. Шонберга та «Привид опери» Е. Веббера (фрагменти).

9. Новий матеріал для засвоєння. Бесіда про популярні мюзикли.

— Які з цих мюзиклів вам знайомі?

— Про що у них йдеться?

— Мюзикл «Ромео і Джульєтта» за мотивами твору В. Шекспіра написав французький композитор, сценарист і актор Жерар Пресгурвік. У 2001 році відбулася прем'єра мюзиклу на французькій сцені. Головні ролі виконували Ендрю Бівіс і Лорней Вонт. Мюзикл було перекладено російською, англійською, німецькою, італійською, угорською, японською та іспанською мовами.

Мюзикл «Знедолені» композитора Клода-Мішеля Шонберга і лібретиста Алена Бублія дав друге народження однойменному твору В. Гюго.

Сценічна версія була представлена 17 вересня 1980 року в Парижі. Головні ролі виконували Моріс Баррьє, Жак Мерсьє, Роз Лоранс та Фаб'єн Гуйон. Хоча спектаклю вже понад тридцять років, він і досі на сценах світових театрів. «Знедолених» також переклали багатьма мовами.

За мотивами мюзиклу в 2012 р. було знято однойменний британський драматичний фільм-мюзикл (режисер — Т. Гупер), який за короткий період часу отримав кілька премій і номінацій.

Мюзикл «Привид опери» Ендрю Ллойд Веббера створений у 1986 році на основі однойменного роману Г. Леру. Сюжет мюзиклу розкриває історію кохання Крістін та Рауля, які перемагають злого Привида опери, що стояв на перешкоді таланту та коханню. Глядачі розуміють, що справжні щирі почуття можуть здолати навіть злих привидів, зробити найжорстокіше серце м'яким і добрим.

10. Виконання творчого завдання.

— Розгляньте фотоілюстрації (с. 167). Як ви вважаєте, яким мюзиклам, які ми вивчали на уроці, відповідає кожна із них?

11. Фізкультхвилинка «Пластична імпровізація».

12. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

13. Виконання пісні. «Тече вода з-під явора» (слова Т. Шевченка, музика О. Злотника).

— Заспіваємо разом пісню «Тече вода з-під явора» О. Злотника.

— Спробуйте перевтілитися в диригента та покерувати співом своїх друзів. Покажіть, хто буде виконувати соло, в якому темпі потрібно співати та коли співатиме увесь клас.

— Заспіваймо пісню сольо під фонограму.

14. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Що таке мюзикл?

— Розкажіть про особливості цього жанру.

— Чим відрізняється мюзикл від звичайного спектаклю?

— Які мюзикли сучасних композиторів ви знаєте?

— Розкажіть про музику цих творів.

— Який сюжет зацікавив вас найбільше?

— Розкажіть про українські мюзикли.

15. Домашнє завдання.

— З'ясуйте за допомогою програми телепередач, чи транслюють мюзикли на телеекранах. Чи звучать мелодії мюзиклів по радіо?

Заспівайте пісню «Тече вода з-під явора» друзям та рідним.

16. Вихід з класу від мелодію мюзиклу «Привид опери».

17. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «СУЧАСНІ МЮЗИКЛИ»

Мета: підготувати та випустити шкільну тематичну газету, присвячену сучасним популярним мюзиклам.

Очікуваний результат: шкільна газета.

Типологія проекту: груповий, короткотривалий, інформаційний, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Об'єднайтеся з друзями у три групи для створення проекту.

1. «Журналісти» — проведіть опитування серед учнів класу або школи про улюблені сучасні мюзикли, оформіть дані опитування у вигляді діаграми.
2. «Мистецтвознавці» — знайдіть серед інформаційних джерел відомості про улюблені мюзикли учнів, підготуйте статті до шкільної тематичної газети.
3. «Художники» — оформіть газету на ватмані. Розмістіть статті та діаграми з опитуванням, додайте відповідні ілюстрації та фотографії.

Презентуйте свою газету та розмістіть її в інформаційному куточку школи.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

УРОК 29

Тема. Телемюзикл.

Мета. Ознайомити з особливостями телемюзиклу, розглянути відмінності сучасного телемюзиклу від класичних музично-театральних жанрів, ознайомити із сюжетом та музикою телемюзиклу «Мері Поппінс» та популярними піснями М. Дунаєвського із нього. Розвивати вміння учнів надавати характеристику сучасним композиціям із телемюзиклів, розвивати вміння порівнювати телемюзикл із театральними та кінематографічними жанрами, розвивати вміння аналізувати музичні жанри, знаходити необхідну інформацію про телемюзикли, розвивати вміння виразно виконувати пісні. Виховувати інтерес до жанру телемюзиклу та творчості композиторів, які писали музику до кінофільмів, інтерес до виконання пісень та музикування.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів І. Костела, М. Дунаєвського, І. Шамо.

Основні поняття для засвоєння: телемюзикл, відмінності сучасних телемюзиклів від класичних музично-театральних жанрів.

Твори, що вивчаються на уроці:

- І. Костел. Музика до фільму «Мері Поппінс» (уривки).
- М. Дунаєвський. Музика до фільму «Мері Поппінс, до побачення»: увертюра, пісні «Непогода», «Леди совершенство», «Ветер перемен», «33 коровы» (фрагменти).
- «Києве мій» (слова Д. Луценка, музика І. Шамо).

Хід уроку

1. Вхід під музику до фільму «Мері Поппінс» . Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні на нас чекає зустріч із телевізійним мюзиклом та казкою про Мері Поппінс, яку знають майже всі діти.

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування.

- Що таке мюзикл?
- Розкажіть про особливості цього жанру.
- Чим відрізняється мюзикл від звичайного спектаклю?
- Які мюзикли сучасних композиторів ви знаєте?
- Розкажіть про музику цих творів.
- Розкажіть про українські мюзикли.

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про телемюзикл «Мері Поппінс».

— **Мері Поппінс** (англ. *Mary Poppins*) — героїня казкових повістей дитячої письменниці Памели Треверс; няня-чарівниця, яка виховувала дітей в одній із лондонських сімей. Книжки про Мері набули великої популярності в світі. Няня Памели Треверс — дуже охайна молода жінка з прекрасними манерами, все її майно — це парасолька і велика сумка.

Няня творить дива з нічого: зі звичайних речей у звичайних умовах. Своїх вихованців сім'ї Бенкс — хлопчика Майкла та дівчинку Джейн — Мері Поппінс навчила бачити казкове у звичайних речах та не боятися перемін. Мері пересувається оригінально — за вітром, який називає «вітром змін».

Ім'я Мері стало загальним. Ним почали називати хороших нянь і вихователюк, конкурси вихователів, дитячі розважальні комплекси, марки одягу тощо.

За книгами П. Треверс було знято багато фільмів, два з яких за жанром мюзикли. Перший було знято у 1964 році американським режисером Робертом Стівенсоном на студії Волта Діснея. Композитором американського фільму «Мері Поппінс» став Ірвін Костел.

У 1983 році вийшов фільм радянського режисера Леоніда Квініхідзе «Мері Поппінс, до побачення» із Наталією Андрейченко у головній ролі. Композитор — Максим Дунаєвський.

4. Музичне сприймання. І. Костел. Музика до фільму «Мері Поппінс» (уривки).

М. Дунаєвський. Музика до фільму «Мері Поппінс, до побачення»: увертюра, пісні «Непогода», «Леди совершенство», «Ветер перемен», «33 коровы» (фрагменти).

5. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від пісень мюзиклу.
2. Визначте характер та музичні образи творів.
3. Охарактеризуйте засоби виразності творів.
4. Які особливості жанру мюзиклу було помітно у творах?

Музичний словничок

Телемюзикл — фільм, в якому основну роль відіграють музика, спів і танці, при цьому вони об'єднані загальним, не надто складним, зазвичай з комедійними елементами сюжетом.

6. Новий матеріал для засвоєння. Бесіда про найвідоміші світові телемюзикли.

— Які телемюзикли ви знаєте? Розкажіть про них.

— Мюзикли перейшли з театру до кіно із зародженням звукового кіно. Розквіт мюзиклу як кіножанру відбувся в США на межі 1930-х — 1940-х років. Класика жанру цього періоду — голлівудський мюзикл «Серенада Сонячної долини» (1941), яка завоювала шалену популярність.

Найвідоміші світові телемюзикли: «Звуки музики», «Айболіт-66», «Попелюшка», «Спляча красуня», «Аліса в Країні Чудес», «Карнавальна ніч», «Пригоди Буратіно», «Острів скарбів», «Пригоди Вінні-Пуха», «Русалонька» та інші.

Останнім часом в Україні популярними стали музичні телемюзикли до святкування Нового року за мотивами відомих казок та фільмів, наприклад, «Вечори на хуторі біля Диканьки», «Червона шапочка і всі, всі, всі», «За двома зайцями», «Сорочинський ярмарок» та інші.

7. Виконання творчого завдання.

— Візьміть фарби або олівці. Намалуйте героїню телемюзиклу так, якою ви її уявили за прослуханими піснями. Доберіть порібні кольори, які передають настрої пісні.

8. Фізкультхвилинка «Кольорові сни — пластична імпровізація».

9. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

10. Розучування пісні. «Кисе мій» (слова Д. Луценка, музика І. Шамо).

Ознайомлення зі змістом пісні та її мелодією.

Розучування мелодії по фразам, проплескування ритмічного малюнка.

Виконання пісні піж акомпанемент інструмента.

Виконання пісні групами.

11. Виконання творчого завдання «Музична студія».

- Уявіть себе у музичній студії. Спробуйте записати пісню на диктофон.
- Прослухайте запис та оцініть виразність виконання першого куплету пісні. Аргументуйте свої оцінки.

12. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Розкажіть про особливості телемюзиклу.
- Чим він відрізняється від мюзиклу в театрі?
- Назвіть телемюзикли, які ви знаєте.
- Яку роль виконує музика в кіномюзиклах?

13. Домашнє завдання.

- Перегляньте домашню відеотеку. Чи будуть серед фільмів ті, що створені в жанрі мюзиклу?
- Приєднайтеся до проекту та створіть буклет про свій улюблений мюзикл.

14. Вихід з класу під музику до фільму «Мері Поппінс, до побачення».

15. Для допитливих — виконання музичного проекту.

**МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ
«МІЙ УЛЮБЛЕНИЙ ТЕЛЕМЮЗИКЛ»**

Мета: створити буклет, присвячений улюбленому телемюзиклу.

Очікуваний результат: буклет.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, інформаційний, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

1. Попрацюй із музичною або електронною енциклопедією та знайди потрібну інформацію про свій улюблений телемюзикл (імена авторів та виконавців, відомості про твір, який став основою сюжету телемюзиклу).
2. Оформ буклет. Додай до нього власні ілюстрації або відповідні фотографії.
3. Не забудь при оформленні буклета про титульну і зворотню сторінки.

жаючи на нареченого Кончіти, побралися, але раптом М. Резанов повинен терміново покинути Каліфорнію і повернутися додому. У його планах — виклопотати дозвіл на шлюб із католичкою. Однак по дорозі він тяжко захворів і помер. Кончіта не вірила чуткам і чекала коханого понад 35 років.

Прем'єра рок-опери відбулася у 1981 році на сцені Московського театру. Головні ролі виконували М. Караченцев (граф Резанов), О. Шаніна (Кончіта), О. Абдулов (наречений Фернандо). Гастролі опери відбулися по всьому світу.

4. Музичне сприймання. *О. Рибников. Пролог, романси «Я тебе ніколи не забуду» і «Белый шиповник», епілог «Аллилуйя» з рок-опери «Юнона і Авось».*

5. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від музичних творів.
2. У чому особливість номерів рок-опери?
3. Які характерні особливості романсу вам вдалося розпізнати?
4. Визначте характер та музичні образи творів.
5. Чи сподобалися вам ці твори? Чим саме?

Музичний словничок

Рок-опера — музично-драматичний жанр, основою якого є рок-музика, а коріння пов'язане з мюзиклом.

6. Бесіда про особливості рок-опер та історію розвитку цього жанру.

Спільні та відмінні риси опери та рок-опери

— *Спільні риси:* як і в класичній опері, в рок-опері є літературний сюжет, лібрето, розподіл сюжету на акти; для неї також характерні різні номери: арія, монолог, хор, розмовні діалоги.

Відмінні риси: в рок-опері є елементи, не характерні для класичної опери — танцювальні епізоди зі специфічною пластикою, найрізноманітніші прийоми звукового оформлення та світлові ефекти; своєрідна музична мова рок-опер пов'язана з використанням рок-ансамблю, а також класичного складу оркестру або їх поєднання, використовуються елементи музичної мови інших пластів — від фольклору і бароко до джазу й авангарду.

Історія розвитку жанру рок-опери

Автором першої рок-опери і засновником цього жанру вважається гітарист П. Тауншенд, лідер групи «The Who», який випустив у 1969 році альбом «Томмі», означений як рок-опера. Однією з найвідоміших стала рок-опера британського композитора Е. Веббера «Ісус Христос — суперзірка», написана в 1971 році.

У 1975 році була написана перша радянська рок-опера — «Орфей і Еврідіка» О. Журбіна. Широку популярність здобули опери О. Рибникова «Зірка і смерть Хоакіна Мур'єти» (1976), О. Градського — «Стадіон» (1985) та інші.

Популярною українською рок-оперою є «Біла ворона», написана композитором Г. Татарченком та поетом Ю. Рибчинським у 1989 році. Тема цієї рок-опери — подвиг Ж. д'Арк.

У 2009 році з'явилася рок-опера «Моцарт» — французький твір Дова Аттья і Альбера Барона Коена, присвячений історії життя В.А. Моцарта. Продюсери хотіли показати, що Моцарта можна по праву вважати першим рок-музикантом в історії.

Прем'єра рок-опери відбулася 22 вересня 2009 року на сцені паризького Палацу спорту. «Моцарт» — перша рок-опера, яку зняли в 3D-форматі (2010 р).

7. Виконання творчого завдання.

— Послухайте та оберіть ті характеристики, які стосуються рок-опери.

Симфонічний оркестр, камерний оркестр, струнний ансамбль, рок-гурт, лібрето, рок-музика, музично-драматичний жанр, літературне першоджерело, комічна опера, побутові сюжети з елементами казки.

8. Перегляд рок-опер.

— Перегляньте уривок рок-опери «Моцарт». Проаналізуйте її музичні композиції.

- Які особливості рок-музики вам вдалося розпізнати у творі?
- Розкажіть про гру акторів, оцініть її.

9. Фізкультхвилинка «Веселий настрій».

10. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

11. Виконання пісні. «Києве мій» (слова Д. Луценка, музика І. Шамо).

Розучування усєї пісні.

Виконання пісні під супровід музичного інструмента та під фонограму. Показ рукою руху мелодії.

Виконання першого куплету ланцюжком.

12. Виконання творчого завдання «Малюємо пісню».

— Візьміть кольорові олівці та намалюйте свою власну фантазію «Місто моєї мрії». Доберіть ті кольори та образи, які підказала вам мелодія і характер пісні.

Робота з ілюстраціями із зображенням різних міст країни, завдання — підібрати ті ілюстрації, які найбільше підходять до настрою пісні.

13. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Що таке рок-опера?
- Чим вона подібна та чим відмінна від опери та мюзиклу?
- Наведіть приклади.
- Про що розповідає історія рок-опери «Юнона і Авось»?
- Поділіться своїми враженнями від цього твору.
- Які музичні номери з рок-опер вам сподобалися найбільше?
- Розкажіть про них та їхні характерні засоби виразності.

14. Домашнє завдання.

— Послухайте оперу та рок-оперу, порівняйте їхнє звучання. Приєднайтеся до проекту та створіть власну колекцію номерів із сучасних рок-опер.

15. Вихід з класу під мелодію романсу «Я тебе нікогда не забуду».

16. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «ЗВУЧАТЬ МЕЛОДІЇ РОК-ОПЕР»

Мета: створити диск із популярними мелодіями рок-опер.

Очікуваний результат: диск.

Типологія проекту: індивідуальний, середньої тривалості, практико-орієнтований, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ

1. Прослухай популярні номери із сучасних рок-опер. Збережи ті музичні твори, які тобі найбільше сподобаються, у форматі mp3.

2. Розташуй зібрані композиції у певній послідовності (за назвами рок-опер, ступенем їхньої популярності або за виконавцями). Запиши зібрані музичні композиції на диск.

3. Зроби обкладинку диска із назвою та змістом на зворотній стороні.

Презентуй свій диск друзям. Розкажи про авторів та виконавців пісень із рок-опер.

УРОК 31

Тема. Музика з телеекрану.

Мета. Ознайомити з музикою з телеекрану, розглянути музику, створену до кінофільмів, телесеріалів та мультфільмів, ознайомити з особливостями жанру музики до кінофільмів, ознайомити із піснями про війну, створеними до кінофільмів, ознайомити із творчістю композиторів, які створювали музику до кінофільмів. Розвивати вміння учнів уважно слухати музику до кінофільмів та надавати характеристику цим творам, розвивати вміння аналізувати музичні твори, пов'язані із кінофільмами про війну, розвивати вміння виконувати пісні під акомпанемент інструмента та під фонограму.

Виховувати ціннісне ставлення до музики до кінофільмів, виховувати повагу до музичних творів про захисників.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети композиторів, які писали музику до кінофільмів.

Основні поняття для засвоєння: музика з телеекрану, музика кінофільмів, телесеріалів та мультфільмів, особливості жанру, пісні про війну.

Твори, що вивчаються на уроці:

- М. Тарівердієв. Музика до фільму «17 миттєвостей весни».
- Музика до фільму «В бій ідуть одні «старики». «Смуглянка».
- Б. Окуджава. «Нам потрібна одна перемога».
- І. Цілик, Сестри Тельнюк та гурт «Kozak System». «Повертайся живим».
- «Спасибі вам, фронтовики» (слова і музика Н. Май).

Хід уроку

1. Вхід під пісню «Смуглянка». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні для вас лунатиме музика з телеекрану. Ви дізнаєтесь про взаємозв'язок традицій і новаторства в музиці, що лунає з екранів телевізорів, розучите пісню про воєнні події, присвячені ветеранам.

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування.

- Що таке рок-опера?
- Чим вона подібна та чим відмінна від опери та мюзиклу? Наведіть приклади.
- Про що розповідає історія рок-опери «Юнона і Авось»?
- Розкажіть про музичні номери з рок-опер, які вам запам'яталися.

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про музику до кінофільмів.

— Музичні твори з телеекрану ми слухаємо щодня. Багато саундтреків, пісень та музичних номерів, які виникли в результаті синтезу кіномистецтва і музики, стають хітами й улюбленими мелодіями цілих поколінь. Але ж музика на телеекрані існує не лише у фільмах. Без музичного супроводу не можна уявити різноманітних телепередач, мультфільмів, конкурсів, реклам тощо.

Наведіть приклади своєї улюбленої музики, що лунає із телеекранів. Чи пам'ятаєте ви виконавців та авторів цих творів?

— Звукове кіно з'явилося через 30 років після винайдення кінематографа. В епоху німого кіно музику до фільму виконували тапери

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

(піаністи у кінотеатрі), джазові та симфонічні оркестри, що супроводжували показ фільмів. Незважаючи на те, що першочергове значення у фільмі належить зображенню, музика органічно доповнює сюжет і відіграє важливу роль у кінокартині.

Музика кіно — величезний каталог мелодій, які продовжують жити роками. Ці музичні твори належать до різних стилів та напрямів музики, вони представляють різноманітні жанри і форми. Більшість творів написані композиторами для конкретної стрічки або мультфільму.

Музику до кінофільмів створює композитор, а звукове оформлення — звукорежисер. До видатних композиторів, які писали шедеври академічної музики та водночас працювали як автори музики кіно, належать *Б. Лятошинський* («Кармелюк», «Визволення», «Григорій Сковорода»), *М. Скорик* («Тіні забутих предків», «Як козаки куліш варили», «Гуси-лебеді летять», «Лис Микита» та інші), *Д. Шостакович* («Молода гвардія», «Катерина Ізмайлова», «Король Лір» тощо) та багато інших.

4. Виконання творчого завдання.

— Перегляньте уривок із фільму «17 миттєвостей весни», музика М. Тарівердієва. Розкажіть про своє враження від музики. Що в ній особливе?

Музичний словничок

Музика телеекрану — це композиторські твори, створені для кінофільмів, телесеріалів, мультфільмів, телепередач тощо, які супроводжують сюжет і є тлом головних сюжетних ліній.

5. Музичне сприймання. *М. Тарівердієв. Музика до фільму «17 миттєвостей весни». Музика до фільму «В бій ідуть одні «старики». «Смуглянка».*

Б. Окуджава. «Нам потрібна одна перемога».

6. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від музичних творів.
2. Назвіть характерні особливості звучання музики.
3. Які музичні образи створено за допомогою музики?
4. Про що розповіла вам музика кінофільму?

7. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь вчителя.

— «Сімнадцять миттєвостей весни» — радянський багатосерійний телефільм за однойменним романом Юліана Семенова. Події розгортаються навесні 1945 року, наприкінці Другої світової війни.

Мікаел Тарівердієв — радянський композитор, народний артист, учень А. Хачатуряна. Ім'я композитора відоме завдяки фільмам «17 миттєвостей весни» та «Іронія долі, або З легким паром». Упродовж свого творчого шляху створив музику до 132 стрічок. Він також автор камерних вокальних циклів, балетів, опер та органної музики.

«В бій ідуть одні «старики» — художній фільм режисера Леоніда Бикова, знятий у 1973 році, який розповідає про льотчиків-винищувачів у роки Другої світової війни. Фільм насичений піснями, які стали популярними під час війни та після неї. «Візитною карткою» фільму є пісня «Смуглянка». У фільмі звучать пісні «Вечірній дзвін», «Ніч яка місячна», «Дороги...», «За того хлопця», «В землянці» та інші.

8. Виконання творчого завдання.

- Перегляньте ілюстрації до кінофільмів про війну.
- Які фільми вам відомі?
- Яку музику до цих фільмів ви слухали?
- Розкажіть про свої музичні враження.

9. Фізкультхвилинка «Ліричний настрій».

10. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

11. Розучування пісні. «Спасибі вам, фронтовики» (слова і музика Н. Май).

Знайомство зі змістом пісні.

Прослуховування музики у записі.

Розучування першого куплету та приспіву пісні.

Виконання мелодії по фразах.

Показування руху мелодії пісні, проплескування ритмічного малюнка.

Виконання пісні а капела, під акомпанемент інструмента.

Конкурс на краще виконання першого куплету та приспіву.

12. Музичне сприймання. I. Цілик, Сестри Тельнюк та гурт «Kozak System». «Повертайся живим».

«Повертайся живим»

Ти, головне, повертайся додому,

Врешті знімай запилюжені берці

І вчися наново жити потому

З перепрошитою вірою в серці.

Ти, головне, повертайся, здолавши

Чистого зла непрожований стогін,

І відпуская цю ненависть назавше

Посеред мирної тиші густої.

Приспів:

Ти повертайся, ти головне повертайся,

Ти головне повертайся живим!

Ти, головне, повертайся тим шляхом,

Що вбереже твої душу і тіло.

Чорна земля із розпеченим пахом

Тільки дощу, а не крові хотіла.

Ти, головне, повертайся до мами.

Десь там сивіючи за видноколом,

Матері тужать і друкать домами,

Що пахнуть ніжністю та корвалолом.

Приспів.

Ти, головне, повертайся назовсім

І народи-посади-споруди, а

Вже у твоєму дітиську курносім

Виросте радість, нова і правдива.

Ні, ця війна не потрібна нікому.

Так, ми її не пробачимо, себто

Перемагай і вертайся додому.

Просто живим повертайся, і все тут!

Приспів.

13. Виконання творчого завдання.

— Створіть малюнок до пісні та присвятить її захисникам Вітчизни. Презентуйте свій малюнок друзям.

14. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Що вам відомо про музику з екрану?

— Чому вона є невід'ємним елементом кінокартин?

— З музикою яких композиторів ви познайомилися?

— Назвіть пісні з відомих мультфільмів та телесеріалів.

— Які військові пісні ви знаєте?

15. Домашнє завдання.

— Слухаючи музику, зауважте, чи є серед творів військові пісні. Приєднайтеся до проекту та створіть власну презентацію «Пісні з кінофільмів про війну».

16. Вихід з класу під мелодію пісні «Смуглянка».

17. Для допитливих — виконання музичного проекту.

**МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ
«ПІСНІ КІНОФІЛЬМІВ ПРО ВІЙНУ»**

Мета: знаходити та вибирати необхідну інформацію для оформлення музичної презентації.

Очікуваний результат: музична презентація.

Типологія проєкту: індивідуальний, середньої тривалості, практико-орієнтований, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Проект, який має декілька етапів, буде присвячений героям війни.

- 1 *етап — пошуковий.* Прослухай пісні з кінофільмів, що присвячені війні. Обери серед них ті, які найбільше тобі сподобаються, та збережи їх у форматі мр3. До обраних пісень знайди і збережи ілюстрації чи сюжетні фотографії.
- 2 *етап — практичний.* У програмі Microsoft PowerPoint створи власну презентацію з піснями про війну. Додай до презентації, крім музичних файлів, ілюстрації до пісень.
- 3 *етап — презентаційний.* Продемонструй свою роботу друзям. Розкажи детальніше про пісні, які звучатимуть у твоїй презентації.

УРОК 32

Тема. Електронна музика та її інструменти.

Мета. Ознайомити з електронною музикою, електроінструментами та історією їх створення, знаходити відмінності між електронними і звичайними інструментами, розглянути особливості електронної музики, навчити розпізнавати на слух звучання електронних інструментів, ознайомити із творчістю Кейко Мацуї та гурту «Space».

Розвивати вміння учнів уважно слухати музику, яку виконують електронні інструменти, та надавати характеристику тембральному забарвленню та особливостям звучання сучасних електронних інструментів, знаходити необхідну інформацію про різновиди електронних інструментів, розвивати вміння розпізнавати за зовнішнім виглядом та на слух електронні інструменти та порівнювати їх звучання зі звучанням звичайних інструментів.

Виховувати ціннісне ставлення до електронної музики, інтерес до історії створення електронних інструментів.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, зображення музичних електронних інструментів.

Основні поняття для засвоєння: електронна музика, електроінструменти та їх відмінність від звичайних, особливості електронної музики.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Кейко Мацуї. «Tears of the Ocean», «Deep Blue».
- Гурт «Space». «Just Blue», «Magic Fly».
- «Спасибі вам, фронтовики» (слова і музика Н. Май).

Хід уроку

1. Вхід під музику гурту «Space» «Just Blue». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні на вас чекає зустріч із електронними музичними інструментами нового покоління.

2. Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування.

- Що вам відомо про музику з екрану?
- Чому вона є невід'ємним елементом кінокартин?
- Назвіть улюблені пісні з відомих мультфільмів та телесеріалів.
- Які військові пісні, що виконувалися в кінофільмах, ви знаєте?

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про електронну музику.

— **Електронна музика** — це термін, що позначає музику, створену з використанням електронного устаткування (синтезаторів, семплерів, комп'ютерів і драм-машин).

Синтезаторами називають як окремі пристрої, що є основою електронних музичних інструментів, так і електронні музичні інструменти. Синтезатор із клавіатурою одержав назву клавішний синтезатор. Синтезатор, у якому немає клавіатури, називається звуковим модулем.

Семплер — електронний музичний інструмент, що відтворює раніше записані взірці звуків — семпли (англ. sample) акустичних інструментів або будь-яких інших музичних звуків.

Драм-машина — електронний прилад, розроблений на основі принципу покорокового програмування для створення й редагування повторюваних музичних перкусивних фрагментів.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

Ера електронної музики

Із самого початку електронна музика увійшла до найбільш авангардних течій мистецтва ХХ століття.

У 1926 році в Нью-Йорку вперше відбулася радіотрансляція поліфонічного електронного інструмента «Піанорад». Творці власне електронної музики працювали над штучною електричною генерацією звуку, його перетвореннями та організацією в цілісні музичні твори. Першою значною композицією цього напрямку стали твори К. Штокгаузена, що є найвидатнішим творцем німецької електронної музики.

Із розвитком комп'ютерних технологій починають створювати музику за допомогою комп'ютерів.

У 1970-х роках електронна музика входить до масової культури. З'являється традиція використовувати в творах запис гри інших виконавців. Виходять перші альбоми електронної популярної музики. До найзначніших творців цього напрямку належать гурти «DEVO», «Ultravox», «Japan», «Yellow Magic Orchestra», «Kraftwerk» тощо.

У 1980-х роках техно та хауз відкривають епоху **танцювальної електронної музики**. У ній ритми значно швидші й точніші за ритми традиційних ударних інструментів. Ця музика створювалася для танцювальних клубів. Серед найвідоміших ді-джеїв (авторів танцювальної електронної музики) — Tiesto, Paul van Dyk, BT, Armin van Buuren тощо.

У ХХІ столітті електронна музика продовжує динамічно розвиватися. Клубну музику можна часто зустріти в композиціях сучасних поп- та хіп-хоп-виконавців.

4. Музичне сприймання. Кейко Мацуї. «Tears of the Ocean», «Deep Blue».

Гурт «Space». «Just Blue», «Magic Fly».

5. Аналіз музичних творів.

1. Які характерні особливості електронної музики було відчутно у творах?

2. Які музичні інструменти звучали в композиціях?

3. Яке враження на вас справила музика? Розкажіть про свої відчуття.

6. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про творчість виконавців електронної музики та її інструменти.

— «Space» — французький гурт, який виконує твори в жанрі космічної електронної музики та диско. У ранній період музиканти підкреслювали фантастичність музики та виступали в костюмах, схожих на скафандри.

Кейко Мацуї — японська піаністка і композитор, яка виконує музику в стилі нью-ейдж. Ця музика рідко порушує проблеми реального світу, але споглядає світ ідеалізований. Така музика часто використовується для релаксації і звернена до живої природи і національної культури.

Електронні інструменти

Лазерна арфа — електронний музичний інструмент, що являє собою кілька лазерних пучків, які потрібно перекривати, за аналогією зі шпиками струн звичайної арфи. Для уникнення травм при грі на інструменті використовувалися спеціальні окуляри та рукавиці. В основному інструмент використовується під час концертів.

Синтезатор — електронний пристрій, який синтезує звук за допомогою одного чи кількох електричних генераторів коливань.

Терменвокс — музичний інструмент, головною частиною якого є два високочастотних коливальних контури, налаштовані на спільну частоту. Виконавець керує роботою терменвокса, змінюючи положення долонь навколо антен інструмента.

Оптиган за принципом дії нагадує сучасні семплери — зразки звуків інструментів записувалися на оптичні диски, звідки зчитуються за відповідною командою інструмента.

Електроскрипка — поєднання акустичної скрипки з електронними приладами, в звучанні якої застосовують звукознімач. Електронну скрипку використовували Д. Кросс, В. Мей, Г. Баранов, В. Ветт та інші музиканти.

Електрогітара — різновид гітари з електричними звукознімачами, які перетворюють коливання металевих струн у коливання електричного струму. Сигнал зі звукознімачів може бути оброблений для отримання різних звукових ефектів та підсилений для відтворення через динаміки.

Музичний словничок

Електронні музичні інструменти — тип електромузичних інструментів, будова яких ґрунтується на використанні електронних схем, що генерують змінний струм певної частоти і форми, що відповідає певній висоті і тембру звуку.

7. Виконання творчого завдання.

— Пригадайте музичні інструменти, які ми вивчали упродовж 5-7 класів. Порівняйте їхнє звучання зі звучанням електронних музичних інструментів.

— Що між ними спільного, а що відмінного?

8. Фізкультхвилинка «Релаксація. Музика океану».

9. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

10. Виконання пісні. «Спасибі вам, фронтовики» (слова і музика Н. Май).

Розучування усієї пісні.

Виконання пісні під акомпанемент інструмента та фонограму.

Конкурс на краще виконання пісні.

11. Виконання творчого завдання «Малюємо пісню».

— Створіть за допомогою кольорових олівців ілюстрацію до пісні. Прокоментуйте свій малюнок.

12. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Що ви знаєте про електронну музику і її виникнення?

— Розкажіть про електронні музичні інструменти.

— Розкажіть про свої враження від уроку.

13. Домашнє завдання.

— Слухаючи музику, зауважте, чи буде серед неї електронна. Порівняйте її зі сучасними композиціями, що виконуються під «живий» музичний супровід.

14. Вихід класу під композицію «Magic Fly».

15. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «ЗВУЧИТЬ ЕЛЕКТРОННА МУЗИКА»

Мета: створити диск із популярними композиціями у виконанні електронних музичних інструментів.

Очікуваний результат: диск.

Типологія проекту: індивідуальний, середньої тривалості, практико-орієнтований, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

1. Прослухай твори у виконанні електронних музичних інструментів. Збережи ті композиції, які тобі сподобаються найбільше, у форматі mp3.
2. Запиши зібрані музичні композиції на диск, розподіливши їх за електронними музичними інструментами. Зроби обкладинку диска з назвою «Звучить електронна музика» та на її зворотній стороні напиши зміст.
3. Презентуй створений тобою диск друзям. Розкажи про особливості звучання електронних інструментів, історію їхнього виникнення та про авторів і виконавців музичних творів.

УРОК 33

Тема. Сучасна танцювальна музика.

Мета. Ознайомити з особливостями музичної культури хіп-хоп, розглянути народження та історію розвитку танцювальної музики нового часу, ознайомити з особливостями репу, біт-боксингу, ознайомити з творчістю сучасних реперів та особливостями цього жанру, розглянути особливості стилю ар-енд-бі, ознайомити із зірками хіп-хоп-культури.

Розвивати вміння учнів уважно слухати реп-музику, музику в стилі ар-енд-бі та розвивати вміння аналізувати музичну культуру хіп-хоп, розвивати вміння виразно виконувати пісню.

Виховувати інтерес до культури хіп-хопу, сучасних стилів танцювальної музики, до творчості композиторів та виконавців реп-музики, бітбоксингу, ар-енд-бі.

Тип уроку: комбінований, урок поглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація, портрети виконавців реп-музики, бітбоксингу, ар-енд-бі.

Основні поняття для засвоєння: особливості музичної культури хіп-хопу, танцювальна музика нового часу, реп, реperi та особливості цього жанру, бітбоксинг, ар-енд-бі.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Дж. Тімберлейк. «Cry Me a River».
- Гурт «ТНМК». «Гранули».
- Гурт «Тартак». «Україно, забивай».
- «Край, мій рідний край» (слова і музика М. Мозгового).

Хід уроку

1. Вхід під пісню Дж. Тімберлейка «Cry Me a River». Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні на вас чекає зустріч із танцювальними композиціями кінця ХХ — початку ХХІ століття, в яких органічно поєднані рух і музика.

2. Актуалізація опорних знань. Парне опитування.

- Що ви знаєте про електронну музику і її виникнення?
- Розкажіть про електронні музичні інструменти.
- Назвіть відомі вам інструменти, які мають пару — свій електронний аналог.

3. Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про хіп-хоп-культуру.

— Багато сучасних музичних напрямів пов'язані з танцювальною музикою.

Вуличний танець у широкому розумінні охоплює всі стилі сучасного танцю, що розвинулися за межами танцювальних студій та шкіл: на вулицях, шкільних подвір'ях, у нічних клубах.

Стилі вуличного танцю: *хіп-хоп, брейк-данс, поппінг, локінг, нью-стайл, хаус, крампінг, сі-вок, хастл, диско-фокс, диско-свінг* та інші.

Нові стилі музики поєднують звук, ритм і ритмічне мовлення.

Хіп-хоп (англ. *Hip-hop*) — молодіжна культура, яка виникла в кінці 1970-х років у США в середовищі афроамериканців.

Молодіжна культура хіп-хопу включає в себе 4 основні елементи: **ліджеїнг, графіті, емсіінг** (реп) і **брейкінг**, а також часто 5-м елементом вважається знання вулиці (knowledge).

Сьогодні всі елементи цієї культури мають досить самостійне життя.

Дата _____

Клас _____

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

У наш час хіп-хоп часто асоціюється в першу чергу зі стилем музики, а спочатку хіп-хопом називали все, що робили підлітки бідних районів. Кожне угруповання мало свою територію; кордони між районами позначали за допомогою малюнків графіті. Ці ж підлітки ходили в клуби, де під музику соул і фанк танцювали брейк-данс. У клубах працювали ведучі — емсі (МС), які розважали присутніх, вигадуючи веселі рими.

Емсї — це хіп-хоп-поет, який виконує ту саму роль, що і тамада на весіллі, та повинен «розкачувати» натовп віршованим речитативом і мати відповідно чітку дикцію.

Основу музики хіп-хопу складає **біт** — ритм пісні.

Реп (англ. *rap*) — один із основних елементів стилю хіп-хоп, це ритмічний речитатив, який зазвичай читається під музику з важким бітом. Виконавець репу називається репером або загальнішим терміном емсі (МС).

Напрямки сучасної музики, в яких використовується реп: *репкор, ню-метал, альтернативний рок, альтер-нативний реп, хардкор; у поп-музиці — ар-енд-бі.*

Брейкінг — вчення про форми вуличного танцю. Зазвичай зветься брейк-дансом чи бі-боїнгом. Під брейкінгом також мають на увазі вільний стиль вуличних танців.

На початку ХХ століття з'явився один із елементів хіп-хоп-культури — **бітбокс**. Це мистецтво створення та імітації ритмічних малюнків (бітів) та мелодій за допомогою артикуляцій.

Музичний словничок

Діджеїнг — це вчення про створення реп-музики і ведення радіомовлення. Хіп-хоп-діджеї артистично прикрашають виконання записаної пісні нарізками та міксингом.

Бітбоксинг — вчення про музику тіла. Зазвичай під ним розуміють створення ритмічних звуків різними частинами тіла — зокрема горлом, ротом і руками.

— Сучасний **ар-енд-бі** (англ. *R&B* або *R'n'B*) — музичний напрям, що бере свій початок від ритм-енд-блюзу, який був популярним у США у 1940-х роках.

Ар-енд-бі, що утворився в результаті поєднання ритм-енд-блюзу, хіп-хопу і репу, мав свої особливості: електронний стиль звучання з ритмами драм-машини і м'який, «соковитий» вокал.

Український хіп-хоп

Український хіп-хоп — частина української музичної сцени сьогодні. Одним із засновників українського хіп-хопу є гурт «Вхід у змінному взутті» («В.У.З.В.»). Найвідомішими хіп-хоп-виконавцями є гурти «Танець на Майдані Конго» («ТНМК»), «Тартак», «Бумбокс» та інші.

Музичний словничок

Хіп-хоп (англ. *Hip-hop*) — молодіжна культура, заснована на органічному поєднанні музики, руху та слова. Хіп-хоп включає в себе 4 основні елементи: діджеїнг, графіті, емсіинг (реп), брейкінг.

Реп (англ. *rap* — вигукувати) — вокальна манера виконання, при якій на тлі остинатного фанк-ритму під чіткий супровід комп'ютерної ритм-групи (від 98 до 110 ударів за хвилину) скоромовкою промовляється текст, що не завжди має змістове навантаження. Реп супроводжується характерними рухами тіла.

Ар-енд-бі (англ. *R'n'B*) — музичний стиль, який характеризується експресією, підсиленням інструментального начала, енергійним бітом, співом з емоційним напруженням, застосуванням фальцетного звучання.

4. Музичне сприймання. Дж. Тімберлейк. «Cry Me a River».

Гурт «ТНМК». «Гранули».

Гурт «Тартак». «Україно, забивай».

5. Аналіз музичних творів.

1. Поділіться своїми враженнями від музичних творів.
2. Яке значення ритму в цих піснях?
3. Розкажіть про інструменти, які супроводжували спів.
4. Які традиції хіп-хоп-культури відчутні в піснях?

6. Бесіда про мистецтво графіті.

— Що ви знаєте про графіті?

— **Мистецтво графіті** — це вчення про вуличну каліграфію, малюнки та письмо. Цим терміном назвали графічне мистецтво хіп-хопу на об'єктах громадської та приватної власності як акт соціального протесту.

Перегляд ілюстрацій графіті.

7. Виконання творчого завдання.

— Підготуйте акварельні фарби або кольорові олівці.

Намалюйте ілюстрацію в стилі графіті до твору, який вам найбільше сподобався.

8. Фізкультхвилинка «Танцюємо хіп-хоп».

9. Поспівка. Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

10. Розучування пісні. «Край, мій рідний край» (слова і музика М. Мозгового).

Знайомство із творчістю композитора М. Мозгового.

Знайомство зі змістом пісні.

Розучування першого куплету та приспіву пісні.

Виконання мелодії по фразах.

Виконання пісні під акомпанемент інструмента.

11. Виконання творчого завдання «Музичний супровід до пісні».

— Візьміть шумові інструменти. Спробуйте створити власний музичний супровід до пісні.

Виконайте перший куплет та приспів пісні із власним акомпанементом.

12. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

— Про яку сучасну молодіжну культуру йшлося на уроці?

— У чому особливість хіп-хопу?

— Які характерні риси цього напрямку ви знаєте?

— Яке візуальне мистецтво споріднене із репом?

— Назвіть характерні ознаки стилю ар-енд-бі.

13. Домашнє завдання.

— Послухайте музичний альбом. Чи будуть серед творів реп- та ар-енд-бі композиції?

Намалюйте графіті на весняну тему.

14. Вихід з класу під мелодію пісні «Україно, забивай».

15. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ
«СТИЛІ СУЧАСНОЇ ТАНЦЮВАЛЬНОЇ МУЗИКИ»

Мета: створити буклет, присвячений стилям сучасної танцювальної музики.

Очікуваний результат: буклет.

Типологія проекту: індивідуальний, короткотривалий, інформаційний, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

1. Для виготовлення буклета знайди у довідниках та електронних енциклопедіях необхідну інформацію про стилі сучасної танцювальної музики й авторів та виконавців популярних танцювальних композицій.
2. Оформ статтю буклета, додай до неї відповідні ілюстрації чи фотографії композиторів та виконавців.
3. Презентуй свій буклет друзям та озвуч його сучасною танцювальною музикою.

дабу, року, соулу і деяких інших елементів. Для нього зазвичай характерні досить повільний темп, виразні бас-партії, тяжіння до звуків, узятих зі старих платівок (джазових, соул, естрадних), загальна похмура депресивна забарвленість, деяка відчуженість вокальних партій.

Лоу-фай (Lo-fi) — напрям у музиці, для якого характерна низька якість запису звуку.

Багато лоу-фай-гуртів записують свою музику на дешеві касетні прилади. Це своєрідна форма протесту, що властивий усьому альтернативному року.

Хаус (House) — вид танцювальної музики, що створений для танців. Коріння цієї музики — диско. Характерним для нього є ритм дискотеки, свінгове звучання, запальні мелодії і загальний настрій радості й веселощів.

Техно (Techno) — це жанр електронної музики, що характеризується штучністю звуку, акцентом на механічних ритмах, багаторазовим повторенням структурних елементів музичного твору.

Транс (Trance) — жанр танцювальної електронної музики. Акцент тут робиться на короткі синтезаторні партії, нескінченно повторювані упродовж усієї композиції.

Індастріал (Industrial) — музичний напрямок, що характеризується надзвичайно вираженою експериментальністю і особливою естетикою механічних та інших промислових звуків.

4. Виконання творчого завдання.

— Пригадайте, що таке академічна, розважальна та електронна музика.

— Надайте приклади академічної, електронної сучасної музики.

— Порівняйте два музичних твори, які належать до різних напрямів музичного мистецтва.

5. Музичне сприймання. Й.С. Бах. «Бранденбурзький концерт №3» (фрагменти).

Й.С. Бах. «Бранденбурзький концерт №3» в стилі техно (фрагмент).

6. Аналіз музичних творів.

1. Розкажіть про своє враження від музичних творів.

2. Які інструменти їх виконували?

3. Назвіть спільні та відмінні риси творів.

4. Назвіть засоби виразності кожного твору.

5. До яких музичних стилів належать прослухані композиції? Обґрунтуйте свою думку.

7. Новий матеріал для засвоєння. Порівняння сучасної та електронної музики.

— «Бранденбурзькі концерти» Й.С. Баха — цикл творів, що складається з 6 концертів, які Й.С. Бах подарував графу К.Л. Бранденбург-Шведському в 1721 році. Сьогодні ці концерти виконуються камерним оркестром зі значною струнною групою.

Спільні риси академічної та сучасної електронної музики

1. Приналежність до певних стилів музики.

2. Виконання творів музичними інструментами.

3. Засоби виразності: мелодія, гармонія, темп, динаміка, регістр, тембр, лад, характер музики.

4. Наявність музичного жанру та музичної форми.

5. Наявність музичного образу та його розвитку упродовж композиції.

6. Виконання творів для певної категорії слухачів.

Відмінні риси академічної та сучасної електронної музики

1. Приналежність до традиційної академічної та електронної музики.
2. Різні музичні інструменти: акустичні та електронні.
3. Характерні манери і способи виконання.
4. Наявність певного жанру (в академічній музиці) та ознаки жанру, що нечітко прослідковуються у творах (у сучасній електронній музиці).
5. Різні категорії слухачів: прихильники академічної та сучасної електронної музики.
6. Виконання академічної музики у філармоніях, концертних залах та студіях; електронної — на дискотеках і танцювальних майданчиках.

8. Фізкультхвилинка «Релаксація. Музика лісу».

9. **Поспівка.** Вправи для розвитку музичного слуху та голосу (за вибором вчителя).

10. **Виконання пісні.** «Край, мій рідний край» (слова і музика М. Мозгового).

Розучування усієї пісні.

Виконання пісні під фонограму.

Виконання пісні сольо та хором, окремими ансамблями.

11. **Виконання творчого завдання** «Музичний супровід до пісні».

— За допомогою музичних інструментів створіть супровід до пісні. Спробуйте виконати твір з власними вокальними імпровізаціями.

12. **Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.**

— Про які сучасні жанри і напрями йшлося на уроці?

— Які твори ми слухали на уроці?

— Розкажіть про спільні та відмінні риси академічної та сучасної електронної музики.

13. **Домашнє завдання.**

— Послухайте музичний альбом. Чи буде серед творів сучасна електронна музика?

Заспівайте пісню «Край, мій рідний край» своїм друзям.

14. **Вихід з класу** під мелодію пісні «Край, мій рідний край».

15. Для допитливих — виконання музичного проекту.

МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ «НОВІТНІ МУЗИЧНІ ЯВИЩА»

Мета: підготувати та випустити шкільну тематичну газету, присвячену сучасним музичним явищам.

Очікуваний результат: шкільна газета.

Типологія проекту: груповий, короткотривалий, інформаційний, музичний.

ПЛАН СТВОРЕННЯ ПРОЕКТУ:

Для створення проекту об'єднайтеся з друзями у три групи.

1. «Журналісти» — проведіть опитування серед учнів класу та визначте, які жанри та напрями електронної музики є найпопулярнішими; результати опитування оформіть у вигляді статті.
2. «Мистецтвознавці» — в енциклопедіях та словниках знайдіть відомості про новітні музичні явища — жанри та напрями електронної музики; про кожен із них напишіть окремі невеликі статті. Доберіть необхідні ілюстрації.
3. «Художники» — оформіть газету на ватмані. Розмістіть підготовлені статті про жанри та напрями електронної музики, інформацію про виконавців. Додайте необхідні малюнки та ілюстрації.

Презентуйте з друзями створену вами газету.

Влаштуйте концерт-прослуховування сучасної електронної музики та визначте найпопулярніші композиції.

УРОК 35

Дата _____

Клас _____

Тема. Музичне мистецтво: діалог традицій і новаторства. Підсумковий урок.

Мета. Повторити та узагальнити вивчений матеріал, провести оцінювання.

Розвивати вміння учнів уважно слухати та аналізувати музику. Виховувати ціннісне ставлення до музичної культури рідного краю та музики сучасності.

Додатковий матеріал _____

до уроку _____

Тип уроку: комбінований, узагальнюючий урок.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичних творів та пісні або мультимедійна презентація.

Основні поняття для засвоєння: повторення вивченого матеріалу, підведення підсумків навчального року.

Твори, що вивчаються на уроці:

- Л. ван Бетховен. Симфонія №9. Фінал («Ода до радості»).

Хід уроку

1. Вхід під мелодію симфонії №9 Л. ван Бетховена. Організаційний момент. Мотивація до навчання.

— Сьогодні ми будемо презентувати свої проекти та підсумовувати знання за навчальний рік.

Що вам запам'яталося найбільше?

— Що було найцікавішим, а що — найскладнішим?

2. Музичне сприймання. Л. ван Бетховен. Симфонія №9. Фінал («Ода до радості»).

3. Аналіз музичного твору.

1. Розкажіть про своє враження від музичного твору.

2. У виконанні яких інструментів прозвучав твір?

3. Назвіть характерні засоби музичної виразності твору.

4. Розповідь вчителя.

— Ода «До радості» була написана Ф. Шиллером як літературний твір і покладена на музику німецьким композитором Л. ван Бетховеном та є частиною фіналу симфонії №9.

У 1972 році музика стала офіційним гімном Ради Європи, а у 1993 році — гімном Європейського союзу.

5. Вікторина «Музичні шедеври».

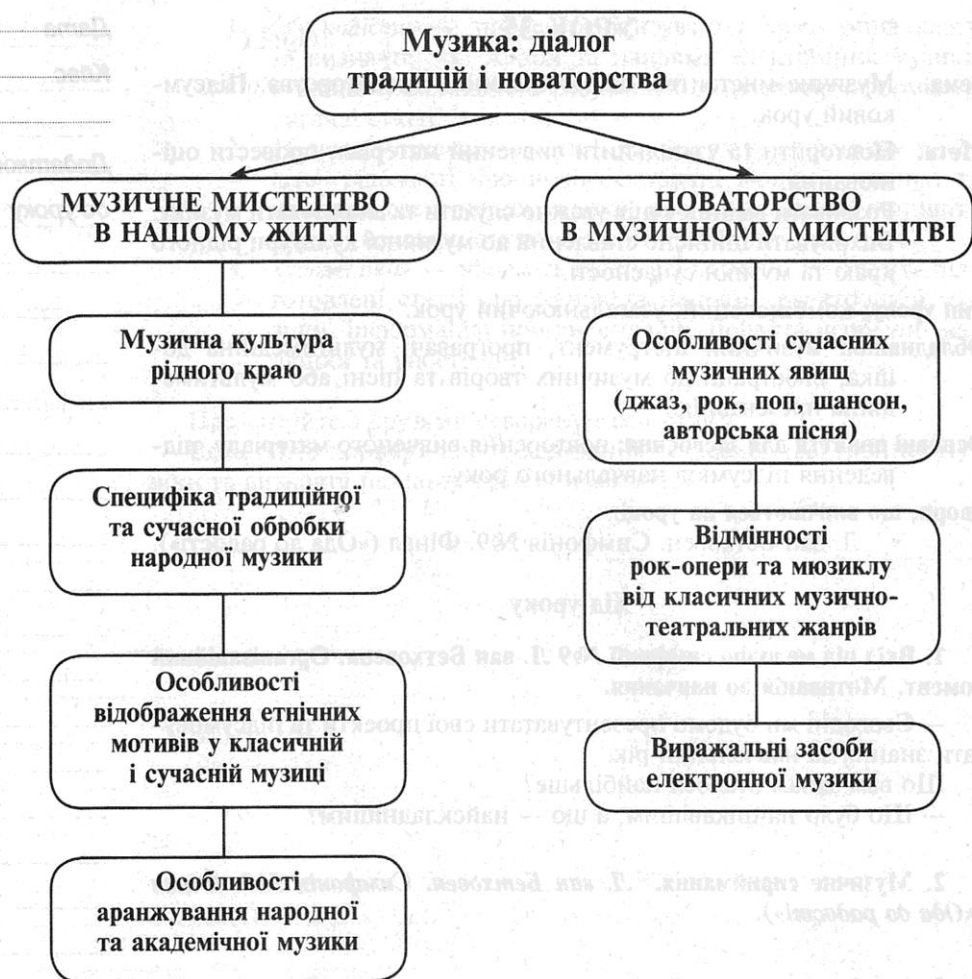
— Вікторина дозволить вам сконцентрувати свою увагу та випробувати музичну пам'ять. Упізнайте за вступом музичний твір та назвіть його автора.

6. Вікторина «Знавці музичного мистецтва».

— Розгляньте таблицю (с. 197).

— Пригадайте основні традиції музичного мистецтва та новаторські тенденції нашого часу.

— Що запам'яталося вам найбільше? Розкажіть.

7. Конкурс «Наші проекти».

— Назвіть ті музичні проекти, які вам найбільше сподобалися. Презентуйте їх своїм друзям. Розкажіть про роботу над проектом.

8. Конкурс «Найкращі виконавці».

— За поданими ілюстраціями (с. 198-199) пригадайте пісні, які ми вивчали на уроках, і виконайте їх під фонограму разом із друзями.

9. Проведення підсумкового тестування.

1. Музично-сценічна вистава переважно розважального характеру, що поєднує монологічне і діалогічне мовлення з вокальною та інструментальною музикою, танцювальне мистецтво й естрадні прийоми, називається:

оперою   оперетою   балетом

2. Оперета на І. Кальмана на лібрето А. Грюнвальда і Ю. Браммера:

«Принцеса цирку»   «Фіалка Монмартру»
 «Княгиня Чардашу»

3. Музично-сценічна вистава, в якій поєднуються різноманітні жанри і виразальні засоби естрадної та побутової музики, хореографічного, драматичного й оперного мистецтва, — це:

рок-опера   оперета   мюзикл

4. Відома радянська рок-опера композитора Олексія Рибникова на вірші поета Андрія Вознесенського:

«Юнона і Авось»   «Орфей і Еврідіка»
 «Стадіон»

5. Назва фільму, в якому прозвучала пісня «Смуглянка»:

«В бій ідуть одні «старики»
 «Білоруський вокзал»
 «17 миттєвостей весни»

6. Музику, створену з використанням синтезаторів, семплерів, комп'ютерів і драм-машин, називають:

естрадною   електронною
 популярною

7. Музично-драматичний жанр, основою якого є рок-музика, а коріння пов'язане з мюзиклом, називають:

оперою   оперетою
 рок-оперою

8. Французький гурт, який виконує музику в жанрі космічної електронної музики та диско, — це:

«Pink Floyd»   «Kraftwerk»
 «Space»

9. Молодіжна культура, яка виникла в кінці 1970-х років у США в середовищі афроамериканців, — це:

хіп-хоп   диско
 рок

10. Фільм, в якому основну роль відіграють музика, спів і танці, при цьому вони об'єднані загальним, не надто складним, зазвичай з комедійними елементами сюжетом, називається:

мюзиклом   телемюзиклом
 оперетою

11. Ритмічний речитатив, що складає основу музики хіп-хопу, — це:

рок   реп   біт

12. Широкий термін, що позначає музику, створену з використанням спеціального устаткування, — це:

академічна музика
 електронна музика
 розважальна музика

10. Підведення підсумків.

11. Вихід під мелодію симфонії №9 Л. ван Бетховена.

СЛОВНИЧОК МУЗИЧНИХ ТЕРМІНІВ

- Автентичне музикування** — стиль у музичному виконавстві, в якому максимально точно відтворено звучання музики минулого.
- Авторська пісня** — умовна назва музичного твору, автором тексту і виконавцем якого є одна й та сама людина.
- Аранжування** (від франц. *arranger* — упорядковувати). 1. Переклад музичного твору для іншого складу виконавців. 2. Полегшений виклад музичного твору для виконання на тому самому інструменті. 3. Обробка мелодії для виконання на музичному інструменті або для голосу із супроводом. 4. У джазовій музиці — пов'язані з імпровізаційним стилем музикування гармонічні, фактурні зміни, які музиканти вносять у твір під час виконання. 5. У популярній музиці — створення інструментального супроводу до мелодії пісні для різного складу виконавців.
- Аранжування академічної музики** — це видозмінення творів академічної класичної музики шляхом зміни деяких засобів виразності та додавання нових фрагментів твору. Існує кілька різновидів академічного аранжування: *інструментальне, вокальне (хорове) й електронне*.
- Аранжування народної музики** — це обробка творів народної музики (пісень, танців тощо) шляхом зміни деяких засобів виразності та додавання нових фрагментів музичного твору.
- Ар-енд-бі** (англ. *R'n'B*) — музичний стиль, який характеризується експресією, підсиленням інструментального начала, енергійним бітом, співом з емоційним напруженням, застосуванням фальцетного звучання.
- Бард** (англ. *bard* — співець) — 1. Народний співець давніх кельтських родів, в середні віки — валлійський, ірландський, шотландський професійний поет-співець, який співав у супроводі схожого на ліру інструмента. Музика бардів не збереглася. 2. У наш час бардами називають авторів-виконавців «авторської» пісні.
- Бард-рок** (англ. *bard* — співець і рок) — широкий спектр форм року, основою якого є авторська пісня в сольному (акустичному) або груповому виконанні.
- Бітбоксинг** — вчення про музику тіла. Зазвичай під ним розуміють створення ритмічних звуків різними частинами тіла — зокрема горлом, ротом і руками.
- Гомофонія** (від грец. *μόρφωνος* — букв. однозвучний, однорідний; англ. *homophony*, нім. *homophonie*) — у найпоширенішому значенні — багатоголосний склад музики, в якому один із голосів є головним, а інші лише супроводжують його; властивий композиторській музиці Європи в XVII-XIX століттях.
- Джаз** (англ. *jazz*) — жанр професійної музики, що

виник на початку XX ст. в південних штатах США внаслідок взаємодії африканської та європейської танцювальної музики. Джерелами джазу були імпровізаційні форми негритянської народної музики (спіричуелс, блюз, регтайм), а також танцювально-побутова музика білих переселенців.

- Джаз-бенд** — великий джазовий оркестр.
- Джазмен** — музикант, який виконує джаз (який вміє імпровізувати).
- Диско** (англ. *Disco*) — стиль популярної танцювальної музики другої половини 1970-х років, яка характеризується рівномірним чітким ритмом, визначеним четвертними нотами і підтриманим бас-барабаном.
- Діджеїнг** — це вчення про створення реп-музики і ведення радіомовлення. Хіп-хоп-діджеї артистично прикрашають виконання записаної пісні нарізками та міксингом.
- Електронні музичні інструменти** — тип електромузичних інструментів, будова яких ґрунтується на використанні електронних схем, що генерують змінний струм певної частоти і форми, що відповідає певній висоті і тембру звуку.
- Естрадний оркестр** — колектив музикантів, що виконує естрадну та джазову музику з використанням струнних, духових (саксофонів у тому числі), клавішних, ударних та електронних музичних інструментів.
- Етнічна музика** — термін, що є аналогом англійського «world music» і відноситься до тієї частини популярної музики, що бере свій початок у музичному фольклорі різних країн.
- Імпровізація** (франц. *improvisation*, від лат. *improvisus* — непередбачений) — створення художнього твору (наприклад, музичного, поетичного, сценічного) в момент його виконання без попередньої підготовки. Музична імпровізація — історично найдавніший тип музикування.
- Лезгинка** — народний танець, поширений серед народів Кавказу. Музичний розмір — 6/8, інколи 2/4, темп швидкий. Виконується як сольний чоловічий танець, а також у парі з жінкою. Танцюристи, наче змагаючись, демонструють віртуозність, вправність, спритність і невтомність. Лезгинка стала візитною карткою будь-якого кавказця, виразом душі горянина, його темпераменту і характеру.
- Музика телеекрану** — це композиторські твори, створені для кінофільмів, телесеріалів, мультфільмів, телепередач тощо, які супроводжують сюжет і є тлом головних сюжетних ліній.
- Музична культура рідного краю** — це система досягнень у сфері музичної творчості, виконавства та освіти, а також рівень освіченості людей краю в галузі музичного краєзнавства.
- Музичний образ** — це віддзеркалення в музиці

явиш життя і духовного світу людини. У великих композиціях музичний образ діє як складна система, що розкриває зміст твору.

Музичний стиль — історично складена сукупність засобів та прийомів художньої виразності, що відображає естетичні погляди різних людей певної епохи або творчого напрямку.

Мюзикл (від англ. *musical play* — музичний спектакль) — музично-сценічна вистава, в якій поєднуються різноманітні жанри і виражальні засоби естрадної та побутової музики, хореографічного, драматичного й оперного мистецтва.

Обробка — це видозмінювання музичного твору шляхом гармонізації, аранжування або транскрипції. Найчастіше здійснюють обробку народних мелодій, хоча набувають поширення також обробки класичних творів (зокрема в сучасній естрадній музиці).

Оперета (італ. *operetta* — маленька опера) — музично-сценічна вистава переважно розважального характеру, що поєднує монологічне і діалогічне мовлення з вокальною та інструментальною музикою, танцювальне мистецтво й естрадні прийоми.

Поліфонія (від грец. *poly* — багато і *phone* — звук) — вид багатоголосся, у якому окремі мелодії мають самостійне значення і самостійний інтонаційно-ритмічний розвиток, зберігаючи рівноправність голосів.

Поп-музика (англ. *pop music*, скорочення від *popular music* — популярна, загальнодоступна музика) — поняття, що охоплює різноманітні стилі, жанри та напрями масового музичування.

Реп (англ. *rap* — вигукувати) — вокальна манера виконання, при якій на тлі остинатного фанк-ритму під чіткий супровід комп'ютерної ритм-групи (від 98 до 110 ударів за хвилину) скоромовкою промовляється текст, що не завжди має змістове навантаження. Реп супроводжується характерними рухами тіла.

Рок-музика — музичний компонент рок-культури; з'явилась у Великобританії та США на межі 50-60-х років ХХ ст.

Рок-н-рол — 1. Динамічний парний танець американського походження; музика до цього танцю. 2. Стиль музики, який поширився на початку 50-х років, походить від негрівського музичного мистецтва і сільського американського фольклору.

Рок-опера — музично-драматичний жанр, основою якого є рок-музика, а коріння пов'язане з мюзиклом.

Стилізований фольклор — відтворення національного стилю композиторами і музикантами у народній манері виконання із внесенням певних змін (використання сучасних обробок та сучасного аранжування музичних

творів).

Сучасний гурт — група музикантів, об'єднаних однією роботою — створенням та виконанням музичних композицій у певному образному стилі сучасної музики.

Танець, танок — вид мистецтва, де художні образи створюються засобами пластичних рухів людського тіла. У танці відображається емоційно-образний зміст музичних творів.

Танці народів світу — вираження характерних національних особливостей культури і традицій народу в пластиці і рухах у супроводі музики.

Телемюзикл — фільм, в якому основну роль відіграють музика, спів і танці, при цьому вони об'єднані загальним, не надто складним, звичай з комедійними елементами сюжетом.

Традиційна обробка народної інструментальної музики — це видозмінювання народного музичного твору (народного танцю, народної мелодії) шляхом гармонізації, аранжування або транскрипції.

Транскрипція (від лат. *transcriptio* — переписування) — довільна обробка музичного твору у віртуозному стилі.

Фолк-рок (англ. *folk rock* — народний рок) — напрямок музики року, «електрифікований» варіант поєднання фольклору з роком, що виник після Другої світової війни у США та мав значний вплив на подальший розвиток музики року.

Хіп-хоп (англ. *Hip-hop*) — молодіжна культура, заснована на органічному поєднанні музики, руху та слова. Хіп-хоп включає в себе 4 основні елементи: діджеїнг, графіті, емсіїнг (реп), брейкінг.

Хорове аранжування — вид аранжування, завдяки якому сольні вокальні твори, інструментальні композиції, естрадні пісні та інші композиції перетворюються у хорові твори. Традиційним типом такого аранжування є обробка хорового твору для іншого складу виконавців. Наприклад, твір для мішаного хору перетворюється у твір для дитячого хору.

Шансон (фр. *chanson* — пісня) — французька лірична пісня — народна та естрадна, що має різноманітні жанрові та історичні різновиди. Виконували французькі пісні (шансон) співаки, які часто були авторами слів і музики.

Шансон'є (фр. *chansonier* — співак) — французький естрадний співак, виконавець, а нерідко — й автор тексту та музики пісні.

Шумка — українська народна пісня-танець, подібна до коломийки, зі жвавим темпом.

МУЗИКА РІДНОГО ДОМУ

Слова О. Вратарьова

Музика О. Злотника

Помірно

1. Від Ки - є - ва до Льво-ва, від Кри-му до Кар-пат зем -

ля мо-я чу-до-ва цві-те, як зе-лен-сад. Дні-про-ва хви-ля си-ня дзве-

нить, не - мов стру-на, для ме - не, У - кра - ї - но, ти -

піс-ня і вес-на! Му-зи-ка, му-зи-ка, му-зи-ка рід-но-го до-му,

дай ме - ні ра-дос-ті, ра-дос-ті, клич ме - не зно-ву!

Тут мо-ї ма-ма і та-то, тут мо-я піс-ня кри-ла - та жде ме -

не, жде ме - не! Тут мо-ї ма-ма і та-то,

тут мо-я піс-ня кри-ла - та жде ме - не, жде ме - не!

Від Києва до Львова, від Криму до Карпат
 Земля моя чудова цвіте, як зелен-сад.
 Дніпрова хвиля синя дзвенить, немов струна,
 Для мене, Україно, ти — пісня і весна!

Приспів:

Музика, музика,
 Музика рідного дому,
 Дай мені радості, радості,
 Клич мене знову!
 Тут мої мама і тато,
 Тут моя пісня крилата
 Жде мене, жде мене!

Двічі

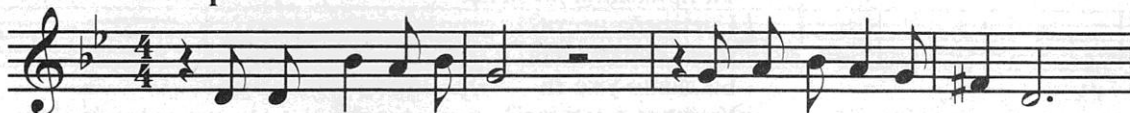
Десь там за небокраєм країни, наче рай,
 Але для мене раєм залишиться мій край.
 Дарує горобина рубіни край вікна,
 Як мати, Україно, для мене ти одна!

Приспів.

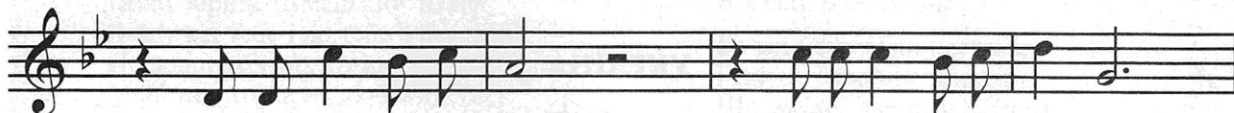
ЧЕРВОНА РУТА

Слова і музика В. Івасюка

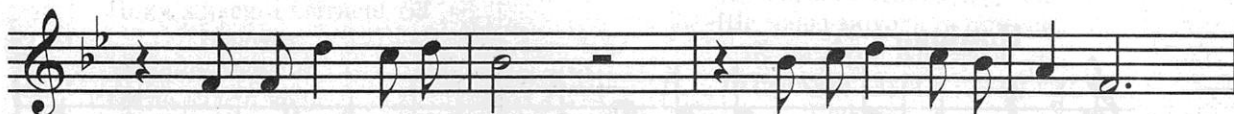
Помірно

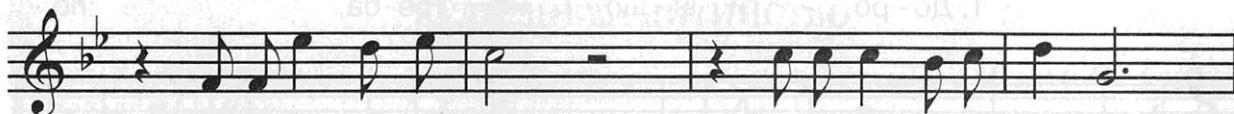
1. Ти приз-най-ся ме-ні, звід-ки в те-бе ті ча-ри,

я без те - бе всі дні у по-ло - ні пе - ча - лі.

Мо-же, десь у лі - сах ти чар - зі-лля шу - ка - ла,

сон-це-ру - ту знай - шла і ме - не зча-ру - ва - ла.

Приспів:

Чер - во - ну ру-ту не шу - кай ве - чо -

ра-ми, - ти у ме - не є - ди-на, тіль-ки ти, по -

вір. Бо тво - я вро - да - то є чис - та - я

во - да, то є бис - тра - я во - да з си - ніх гір.

Ти признайся мені,
Звідки в тебе ті чари,
Я без тебе всі дні
У полоні печалі.
Може, десь у лісах
Ти чар-зілля шукала,
Сонце-руту знайшла
І мене зчарувала.

Приспів:
Червону руту
Не шукай вечорами, —
Ти у мене єдина,
Тільки ти, повір.
Бо твоя врода —
То є чистая вода,
То є бистрая вода
З синіх гір.

Бачу я тебе в снах,
У дібровах зелених,
По забутих стежках
Ти приходиш до мене.
І не треба нести
Мені квітку надії,
Бо давно уже ти
Увійшла в мої мрії.

Приспів.

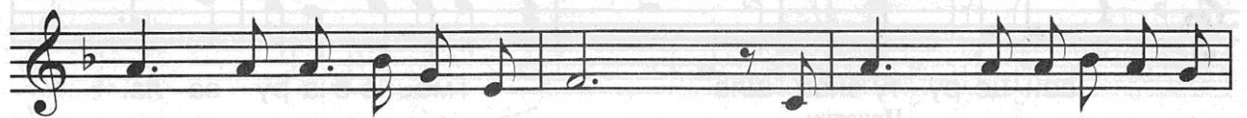
УКРАЇНА

Слова і музика Т. Петриненка

Помірно

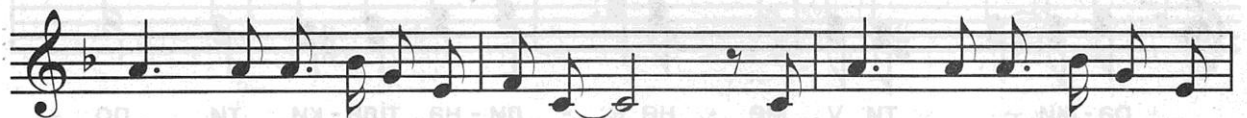
1. До - ро - ги ін - шо - ї не тре - ба, по -

ки зо - рить Чу - маць - кий Шлях. Я йду від те - бе і до

те - бе по зо - ло - тих тво - їх стеж - ках. Ме -

ні не мож - на не лю - би - ти, то - бі не мож - на не цвіс -

ти, лиш до - ти вар - тов сві - ті жи - ти, по -

ки жи - веш і квіт - неш ти! **Приспів:** У - кра - ї - но, У - кра -

ї - но, піс - ля да - ле - чі до - риг вір - не

сер - це тво - го си - на я кла - ду то - бі до

ніг!

Дороги іншої не треба,
Поки зорить Чумацький Шлях,
Я йду від тебе і до тебе
По золотих твоїх стежках.
Мені не можна не любити,
Тобі не можна не цвісти,
Лиш доти варто в світі жити,
Поки живеш і квітнеш ти!

Приспів:
Україно, Україно,
Після далечі дориг

// ніг, то - бі до ніг!

Вірне серце твого сина
Я кладу тобі до ніг!

Бо ми кохаєм до нестями
І ще не скоро наш кінець,
Ще, може, нашими серцями
Розпалим тисячі сердець.
Ще свічка наша не згоріла,
Ще наша молодість при нас,
А те, чи варте наше діло, —
То скажуть люди й скаже час.

Приспів.

КУДИ ЗНИКА ДИТИНСТВО

Слова Л. Дербеньова
Переклад М. Мигаль

Музика О. Зацепіна

Наспівно

1. Ку - ди зни - ка ди - тинс - тво, вя - кі і - де сві - ти? В ча -

рів - нім ко - ро - лівст - ві є шанс йо - го зна - йти?

Во-но пір-не у ти-шу, від-дав-ши міс-то снам, лис-

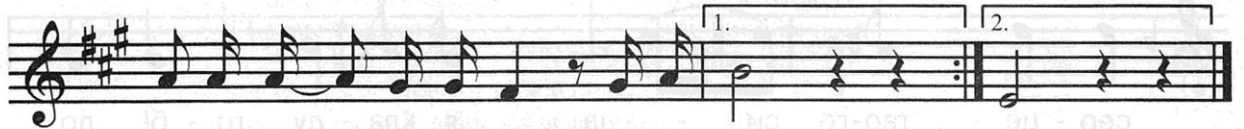

та нам не на-пи-ше і не по-дзво-нить нам.

Приспів:

Вліт-ку і зи-мо-ю' так ми - на - є швид - ко час,
В тра-вах ко - ло ха-ти, де про-грі-ла-ся зем-ля,

є ди-тин - ство в ко-гось, та не в нас.
бу-де хтось стри-ба-ти, та не я. // я.

Куди зника дитинство,
В які іде світи?
В чарівнім королівстві
Є шанс його знайти?
Воно пірне у тишу,
Віддавши місто снам,
Листа нам не напише
І не подзвонить нам.

Приспів:

Влітку і зимою
Так минає швидко час,
Є дитинство в когось,
Та не в нас.
В травах коло хати,
Де прогрілася земля,
Буде хтось стрибати,
Та не я.

Куди дитинство лине,
Куди воно втіка?
Мабуть, в край журавлиний,
Де зоряна ріка,
Де небо ніжно-сине,
Де пада цвіт до ніг...
Та нам, на жаль, віднині
Туди нема доріг.

Приспів.

Куди дитинство піде?
У край той золотий,
До ще малих сусідів,
В яких ще безліч мрій.
Воно пірне у тишу,
Віддавши місто снам,
Листа нам не напише
І не подзвонить нам.

Приспів.

ОДНА КАЛИНА

Слова В. Куровського

Музика Р. Квінти

Пожвавлено

1. Сум-но, сум-но, аж за край, не ди-вись на ме - не,

грай, му - зи - ко, грай. Зим - но, зим-но на ду - ші,

Приспів:

за - би - рай, що хо - чеш, тіль - ки за - ли - ши... Од -
 ну ка - ли - ну за вік - ном, од - ну ро - ди - ну за сто -
 лом, од - ну сте - жи - ну, щоб до - до - му йшла са - ма. Од -
 ну лю - бов на все жи - ття, од - ну жур - бу — до за - бу -
 ття. І У - кра - ї - ну, бо в нас ін - шо - ї не - ма!

Сумно, сумно, аж за край,
 Не дивись на мене,
 Грай, музико, грай.
 Зимно, зимно на душі,
 Забирай, що хочеш,
 Тільки залиши...

Приспів:

Одну калину за вікном,
 Одну родину за столом,
 Одну стежину, щоб додому йшла сама.
 Одну любов на все життя,
 Одну журбу — до забуття.
 І Україну, бо в нас іншої нема!

Сумно, сумно, аж за край.
 Так чого ж ти плачеш?
 Грай, музико, грай!

Крапля горя не залле,
 Заспівай, козаче, бо у нас ще є...

Приспів.

Сумно, так і не засну,
 Краще буду думать про свою весну,
 Та й піду за небокрай,
 Вперше, як востанне —
 Грай, музико, грай.

Приспів:

Про ту калину за вікном,
 Одну родину за столом,
 Одну стежину, щоб додому йшла сама.
 Одну любов на все життя,
 Одну журбу — до забуття.
 І Україну, бо в нас іншої нема!

ЧОМ ТИ НЕ ПРИЙШОВ

Українська народна пісня

Повільно

1. Чом ти не при-йшов, як мі-сяць зі-йшов?

Я те - бе че - ка - ла.

Чи ко - ня не мав, чи стеж - ки не знав,

ма - ти не од - пус - ка - ла?

— Чом ти не прийшов, як місяць зійшов?
Я тебе чекала.
Чи коня не мав, чи стежки не знав,
Мати не пускала?

— І коня я мав, і стежку я знав,
І мати пускала.
Молодша сестра (бодай не зроста!)
Сідельце сховала.

А старша сестра сідельце знайшла,
Коня осідлала.

— Поїдь, братику, до дівчиноньки,
Що тебе чекала.

Тече річенька невеличенька,
Скочу-перескочу.
Віддай ти мене, моя матінко,
За кого я схочу.

ЗДРАСТУЙ, СВІТ!

Слова В. Кострова

Музика Л. Квінт

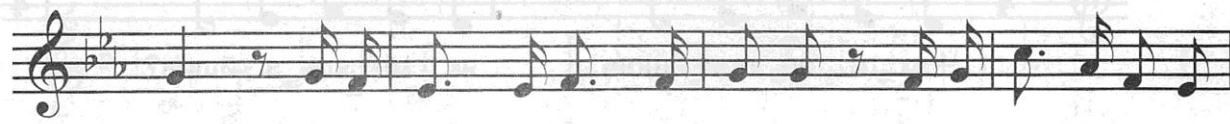
Помірно

1. Світ про - ки - нувсь, мов ди - тят - ко, сон - це ся - є в не - бе -

сах, і ве - се - ле мчить ло - шат - ко у за - квіт - ча - них по -

лях. Гри - ва сте - ли - ться, мов хви - ля, зір - ка ся - є на чо -

лі. Сві-те, хо-чеш быть щас - ли - вим? Тож будь мир - ним на-зав- жди! Здрас - туй, світ! Здрас-туй, друг! Пісні щед-рий вид-но-круг! Здрас-туй, день! Здрас-туй, мить! Не-ба о - сяй-на бла - кить! Здрас-туй, дім! Здрас-туй, даль! Здрас-туй, ра-дість і пе-чаль! Дав-ни-на й май-бу-ття! Здрас-туй, мо-ло-де жи- ття! Здрас-туй, // мо-ло - де... мо-ло-де... жи - ття!

Світ прокинувся, мов дитятко,
Сонце сяє в небесах,
І веселе мчить лошатко
У завітчаних полях.
Грива стелиться, мов хвиля,
Зірка сяє на чолі.
Світе, хочеш бути щасливим?
Тож будь мирним назавжди!

Приспів:

Здрастуй, світ! Здрастуй, друг!
Пісні щедрий виднокруг!
Здрастуй, день! Здрастуй, мить!
Неба осяйна блакить!

Здрастуй, дім! Здрастуй, даль!
Здрастуй, радість і печаль!
Давнина і майбуття!
Здрастуй, молоде життя!

Якщо світ такий крилатий
І насправді, і вві сні,
Хай навчить нас всіх лошатко
Сонцю вірити й траві,
І ловити пісню й казку
У коштовні неводи.
Світе, хочеш бути гарним?
Тож будь мирним назавжди!

Приспів.

ТРОЄ БІЛИХ КОНЕЙ

Слова Л. Дербеньова
Переклад М. Мигаль

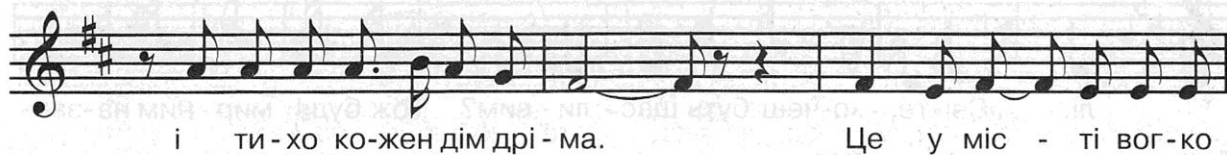
Музика Є. Крилатова

Із кінофільму «Чародії»

Помірно

1. За-мер - зли рі - ки і зем - ля бі - лі - є

і ти-хо ко-жен дім дрі- ма.

Це у міс - ті вог-ко

й ві-тер ві - є,

це у міс - ті вог-ко й ві-тер ві - є,

а за міс-том скрізь зи - ма, зи - ма, зи - ма.

f Приспів:

Від тур - бот і лю-дей, від тур - бот і лю-дей нас

швид-ко у сан - ках ве - зуть,

тро - є бі-лих ко-ней, тро - є

бі-лих ко-ней — си-на-ми зи-ми їх зо-вуть. Від тур- // -вуть.

Замерзли ріки і земля біліє
І тихо кожен дім дріма.
Це у місті вогко й вітер віє,
Це у місті вогко й вітер віє,
А за містом скрізь зима, зима, зима.

Приспів:

Від турбот і людей, від турбот і людей
Нас швидко у санках везуть
Троє білих коней, троє білих коней —
Синами зими їх зовуть.

Поля вдягли святкові білі шати
І до весни ліси всі сплять,
Лиш ялинки у трикутних платтях,
Лиш ялинки у трикутних платтях
Знов назустріч нам біжать, біжать, біжать.

Приспів.

Замерзли ріки і земля біліє,
Та я морозу не боюсь.
Це у місті моє серце мліє,
Це у місті моє серце мліє,
А за містом я сміюсь, сміюсь, сміюсь.

Приспів.

ТИХА НІЧ, СВЯТА НІЧ!

Колядка

Слова Й. Мора

Музика Ф. Грубера

Наспівно

tr

Ти-ха ніч, свя - та ніч! Яс-ність б'є від зір-ниць.

Ди - ти-нонь-ка пре - свя-та, та - ка я - сна, мов зо - ря,

спо - чи-ва - - - є в ти - хім, ти - хім сні.

Тиха ніч, свята ніч!
Ясність б'є від зірниць.
Дитинонька пресвята,
Така ясна, мов зоря,
Спочиває в тихім,
Тихім сні.

Тиха ніч, свята ніч!
Гей, зітри сльози з віч!
Бо Син Божий йде до нас,
Цілий світ любов'ю спас,
Витай нам, святе Дитя!

Свята ніч настає,
Ясний блиск з неба б'є.
В людськiм тілі Божий Син
Прийшов нині в Вифлеєм,
Щоб спасти цілий світ.

ХУРТОВИНА

Слова М. Сингаївського

Музика М. Катричка

Рухливо

1. Не-бо віт-ром за-круж-ля-ло, го-ри сні-гу на-ме -
зо - ря-на сні-жин-ка, мов зро-нив зи-мо-вий

ло. Ще та - ко - го не бу - ва - ло, та ко - ха - ння нас зве -
птаха, та сні-жин-ка - по-ро - шин-ка за-сві-ти-лась на ву-

ло. Впа-ла // -стах. Хур-то-ви-на, хур-то - ви-на, сніг з не-

бес-но - го кри - ла, ти сер-ця нам о - свя - ти - ла, а сте-

жок не за-ме - ла.

2. Ти зі // -ла.

Небо вітром закружляло,
Гори снігу намело,
Ще такого не бувало,
Та кохання нас звело.
Впала зоряна сніжинка,
Мов зронив зимовий птах,
Та сніжинка-порошинка
Засвітилась на вустах.

Приспів:

Хуртовина, хуртовина,
Сніг з небесного крила,
Ти серця нам освятила,
А стежок не замела.

Ти зі мною, я з тобою —
Дві сніжинки, два чуття.
Ми зріднилися з любов'ю,
А любов — на все життя.
І сади, і луки білі,
Біле місто і село —
Ще такої заметілі
У житті в нас не було.

Приспів.

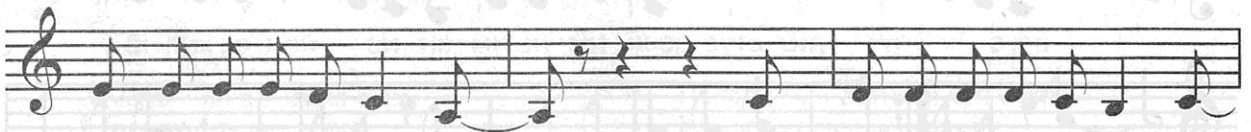
РОК-Н-РОЛ

Слова і музика Н. Май

Жваво, весело

1. Хтось вмі - є гра - ти на ба - я - ні, а
Я сво - го ча - су не жал - ку - ю, від -

хтось га - ня - є у фут - бол, а я тан - цю - ю на ди - ва -
клав - ши зо - ши - ти й книж - ки, я та - нець рок - н - рол тан - цю -

- ні ша - ле - ний та - нець рок - н - рол.
- ю, тан - цю - ю зав - жди й за - люб - ки.

Рок - н - рол, рок - н - рол, ве -

се - лий та - нець рок - н - рол, рок - н - рол, рок - н - рол,

ша - ле - ний та - нець рок - н - рол.

Хтось вміє грати на баяні,
А хтось ганяє у футбол,
А я танцюю на дивані
Шалений танець рок-н-рол.
Я свого часу не жалкую,
Відклавши зошити й книжки,
Я танець рок-н-рол танцюю,
Танцюю завжди й залюбки.
Рок-н-рол, рок-н-рол,
Веселий танець рок-н-рол,
Рок-н-рол, рок-н-рол,
Шалений танець рок-н-рол.

Один дає усім поради,
Другий жує собі ментол,
А я танцюю до упаду
Шалений танець рок-н-рол.
Я свого часу не жалкую,
Відклавши зошити й книжки,
Я танець рок-н-рол танцюю,
Танцюю завжди й залюбки.
Рок-н-рол, рок-н-рол,
Веселий танець рок-н-рол,
Рок-н-рол, рок-н-рол,
Шалений танець рок-н-рол.

ВЧОРА («YESTERDAY»)

Слова і музика Пола Маккартні

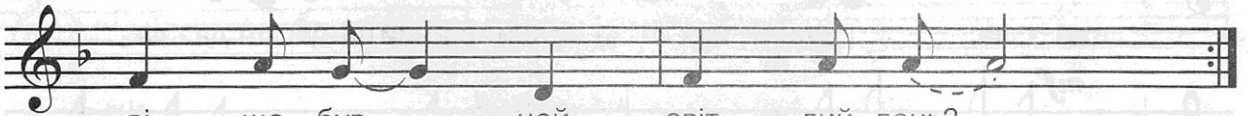
Наспівно

1. Вчо - ра тінь, тінь бі - ди в мо - є жи - ття вві - йшла:
Тіль - ки день, тіль - ки деньбу - ли ми - ти і я.

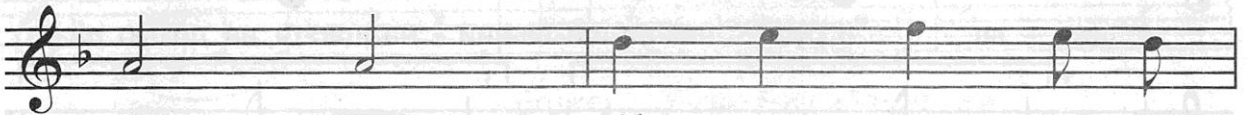
ти, як блиск про - мі - ння, ві - ді - йшла. На -
Ти - мо - я лю - бов і пе - чаль мо - я.

ві - що був цей світ - лий день?
І ні - ні тут са - мот - ній я.

Зно - ву деньпри - йшов, мук здо - ла - ти не зу - мів.

Як пот - - ріб - на ти, я лиш

за - разро - зу - мів. Вчо - ра тінь.

Вчора тїнь,
 Тїнь бїди в моє життя ввійшла:
 Ти, як блиск проміння, відійшла.
 Навіщо був цей світлий день?
 Тїльки день,
 Тїльки день були ми — ти і я.
 Ти — моя любов і печаль моя.
 І нині тут самотній я.

Приспів:
 Знову день прийшов,
 Мук здолати не зумів.
 Як потрібна ти,
 Я лиш зараз зрозумів.

Разом, вір,
 Щастя полум'я ми віднайдем,
 Світлу мить кохання повернем,
 Не будеш ти вчорашнім днем.

Приспів.

ПІСНЯ ПРО РУШНИК

Слова А. Малишка

Музика П. Майбороди

Помірно
p

1. Рїд-на ма-ти мо - я, ти но-чей не дос-па - ла,

ти во-ди-ла ме - не у по - ля край се - ла,

ї в до-ро-гу да - ле - ку ти ме - не на зо-рї про-во-

джа - ла, ї руш - ник ви-ши-ва-ний на щас-тя да - ла.

ї в до-ро-гу да - ле - ку ти ме - не на зо-рї про-во-

джа - ла, ї руш - ник ви-ши-ва-ний на щас-тя, на до-лю да -

ла. 2. Хай на ньо-му цві - // -бов.

Рідна мати моя, ти ночей не доспала,
 Ти водила мене у поля край села,
 І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала,
 І рушник вишиваний на шастя дала.
 І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала,
 І рушник вишиваний на шастя, на долю дала.

Хай на ньому цвіте росяниста доріжка,
 І зелені луги, й солов'їні гаї,
 І твоя незрадлива материнська ласкава усмішка,
 І засмучені очі хороші твої.
 І твоя незрадлива материнська ласкава усмішка,
 І засмучені очі хороші, блакитні твої.

Я візьму той рушник, простелю, наче долю,
 В тихім шелесті трав, в шебетанні дібров.
 І на тім рушничкові оживе все знайоме до болю:
 І дитинство, й розлука, і вірна любов.
 І на тім рушничкові оживе все знайоме до болю:
 І дитинство, й розлука, й твоя материнська любов.

ГОСПОДИ, ПОМИЛУЙ НАС

Слова і музика Т. Петриненка

Наспівно

1. На - віть на о - ста - ннім ру - бе - жі про - мінь

ві - ри в нас ще не по - гас, Бо - же, У - кра - ї - ну збе - ре -

жи, Гос - по - ди, по - ми - луй нас.

Нам сво - ю все - ми - лість по - ка - жи прав - до - ю по - всю - ди й по - всяк -

час, Бо - же, У - кра - ї - ну збе - ре - жи,

Гос - по - ди, по - ми - луй нас. По - ми - луй, Гос - по - ди, по - ми - луй,

Гос - по - ди, Гос - по - ди, по - ми - луй
нас. По - ми - луй, // Гос - по - ди, по - ми - луй нас.

Навіть на останнім рубежі
Промінь віри в нас ще не погас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.
Нам свою всемілість покажи
Правдою повсюди й повсякчас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.

Приспів:

Помилуй, Господи,
Помилуй, Господи,
Господи, помилуй нас.

Двічі

В наших грудях кулі і ножі,
Нас розп'ято й знищено не раз,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.
І з колін піднятися поможи,
І благослови у добрий час.
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.

Приспів.

Наші душі нидіють в іржі,
Але промінь віри не погас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.
Грішні діти — діти не чужі,
Отче наш, почуй їх ширій глас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.

Приспів.

ТЕЧЕ ВОДА З-ПІД ЯВОРА

Слова Т. Шевченка

Музика О. Злотника

Помірно

mf

1. Те - че во - да з - під я - во - ра я - ром на до - ли - ну.

Пи - ша - є - ться над во - до - ю чер - во - на ка - ли - на.

f Приспів:

Пи - ша - є - ться ка - ли - нонь - ка, я - вір мо - ло - ді - є,

а кру - гом їх вер - бо - ло - зи й ло - зи зе - ле - ні - ють.

Тече вода з-під явора
Яром на долину.
Пишається над водою
Червона калина.
Пишається калинонька,
Явір молодіє,
А кругом їх верболози
Й лози зеленіють.

Тече вода із-за гаю
Та попід горою,
Хлюпочуться качаточка
Поміж осокою.
А качечка випливає
З качуром за ними,
Ловить ряску й розмовляє
З дітками своїми.

Тече вода край города.
Вода ставом стала.
Вийшло дівча воду брати,
Брало й заспівало.
Вийшли з хати батько й мати
В садок погуляти,
Порадितись, кого б то їм
Своїм зятем звати.

КИЄВЕ МІЙ

Слова Д. Луценка

Музика І. Шамо

В темпі вальсу

mp

1. Гра - є мо-ре зе - ле - не, ти - хий день до-го - ра.

До - ро-ги-ми для ме - не ста - ли схи-ли Дніп - ра,

де ко-ли - шу-ться ві - ти за - ко - ха - них мрій.

Як те-бе не лю - би - ти, Ки - є - ве мій!

Грає море зелене,
Тихий день догора.
Дорогими для мене
Стали схили Дніпра,
Де колишуться віти
Закоханих мрій.
Як тебе не любити,
Києве мій!

В очі дивляться канни,
Серце в них переллю.
Хай розкажуть коханій,
Як я вірно люблю.
Буду мріяти й жити
На крилах надій.
Як тебе не любити,
Києве мій!

Спить натомлене місто
Мирним, лагідним сном.
Ген вогні, як намисто,
Розцвіли над Дніпром.
Вечорів оксамити,
Мов щастя прибий.
Як тебе не любити,
Києве мій!

СПАСИБІ ВАМ, ФРОНТОВИКИ

Слова і музика Н. Май

Помірно

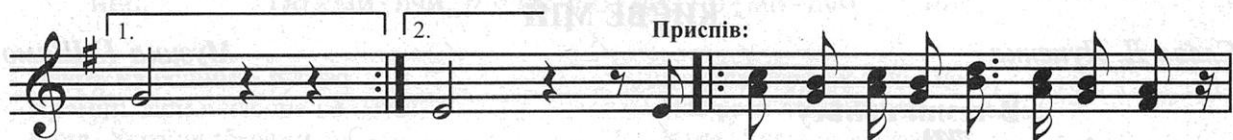
1. Зно-ву зо-рі спо-га-дом по - кли-чуть,

і по-ли-не піс-ня у вік-ні, то ле-ле-кижу-ря-ть-ся, кур -

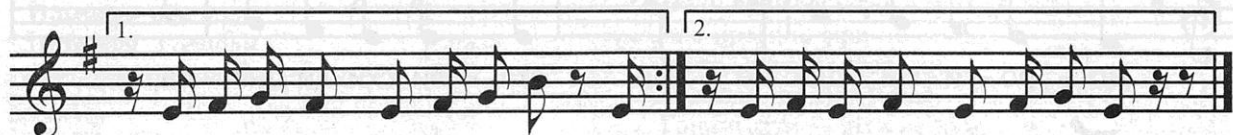
- ли - чуть спо-га-дом жах-ли - во - ї вій -

ни. // -ни. За те, що в не-бі сон-це сві-тить

і на-вес-ні цві-туть сад-ки, за те, що ми жи-вем на сві - ті,

спа-си-бі вам, фрон-то-ви-ки. За // спа-си-бі вам, фрон-то-ви-ки.

Знову зорі спогадом покличуть,
І полине пісня у вікні,
То лелеки журяться, курличуть
Спогадом жахливої війни.

Приспів:

За те, що в небі сонце світить
І навесні цвітуть садки,
За те, що ми живем на світі,
Спасибі Вам, фронтовики.

Двічі

Відгрімилі постріли, гармати,
Засвітилось сонце в небесах,
І не дочекалась сина мати,
І сльоза скотилась по щоках.

Приспів.

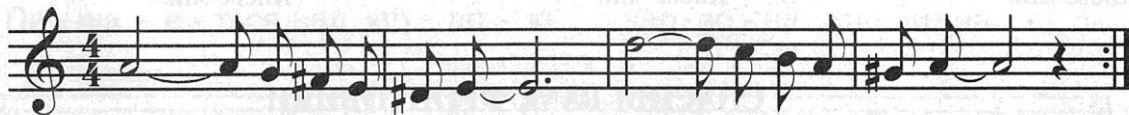
Стеляться тумани сині-сині,
Розцвітають маки золоті,
Поклонися, рідна Україно,
Тим, хто захистив нас від біди.

Приспів.

КРАЙ, МІЙ РІДНИЙ КРАЙ

Слова і музика М. Мозгового

Помірно швидко

Дан, дан, да-на, да-на, дан, дан, да-на, да-на.

Там, де го - ри й по - ло - ни - ни, дестрім-кі по-то - ки й рі-ки,

де сме - рі - чок ген роз - май, лле - ться піс - ня на про - сто - рі,
 віль - на, силь - на, на - че мо - ре, про мій ми - лий рід - ний край.
 І у си - ню даль по - над го - ра - ми ли - не
 Край, мій рід - ний край, пі - се - нний край за - взя - ття
 піс - ня ця, — про чу - до - вий край, ча - рів - ний
 і тру - да, ти — мо - я лю - бов, ти — рід - на
 1. край Че - ре - мо - ша й Пру - та. // ма - тін - ко, мо - я зем - ля!

Там, де гори й полонини,
 Де стрімкі потоки й ріки,
 Де смерічок ген розмай,
 Ллється пісня на просторі,
 Вільна, сильна, наче море,
 Про мій милий рідний край.

Приспів:

І у синю даль
 Понад горами лине пісня ця, —
 Про чудовий край,
 Чарівний край Черемоша й Прута.
 Край, мій рідний край,
 Пісенний край завзяття і труда,
 Ти — моя любов,
 Ти — рідна матінко, моя земля!

Приїжджайте в Прикарпаття,
 Приїжджайте, люди добрі,
 Завше будуть раді вам.
 Хлібом-сіллю вас зустрінуть,
 Файну пісню заспівають —
 Шану нашим світлим дням.

Приспів.

Навчальне видання

Серія «Бібліотека вчителя»

КОНДРАТОВА Людмила Григорівна

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО КОНСПЕКТИ УРОКІВ

7 клас

Посібник для вчителя

До підручника Л.Г. Кондратової

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Оксана Базан*

Музичний редактор *Володимир Островський*

Художник *Олеся Томків*

Обкладинка *Володимира Басалиги*

Верстка *Галини Кузів*

Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 20.09.2015. Формат 60x84/8. Папір офсетний.

Гарнітура Times ETD Друк офсетний. Умовн. друк арк. 20,46

Умовн. фарбо-відб. 20,46

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008

тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48

office@bohdan-books.com

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-4184-3

ЗАМОВЛІЙТЕ

КНИГИ ПОШТОЮ

КНИГА ПОШТОЮ
"НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН"
А/С 529
м. Тернопіль, 46008
(0352) 287489, 511141,
0673501870, 0667271762
mail@bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-4184-3

9 789661 041843

"КНИГА ПОШТОЮ" А/С 529
м. Тернопіль, 46008
т. (0352) 287489, 511141,
0673501870, 0667271762
mail@bohdan-books.com

м. Київ, т/ф (044) 2968956, nk-bogdan@ukr.net
м. Тернопіль, т/ф (0352) 430046, 520607
publishing@budny.te.ua, office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com